Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראָשען

הײַנט 18 זייטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אומפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 217/1512	Łódź, Piątek 14 września 1928 r.	זעקסטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, כט אלול תרפ"ח	Nr. 217/1512

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: לאדז, פּיעטריקאווער 21, טעל. 24=71

גערענקט דעם אלט=בעקאנטען אדרעס

מ. קאפעלושניק קאנסטאנטינער 8

גרויסער אויסוואהל פון

מענער=היט

דער גאנצער קונדשאַפט מיינער ווינש איך אַ גליקליך יאהר מ. קאַפּעלושניק.

לשנה טובה תכתבו

אַלע אונזערע לעזער

פריינד, אַנאנסען=געבער, צייטונגס=פערשפרייטער און דעם גאנצען כלל=ישראל שיקען מיר די בעסטע גליק=וואונשען

צום נייעם יאָהר

„נייער פאָלקסבלאַט".

מיין רעקלאמע

איז גוטע סחורה

דעריבער טרינקט נור דעם וויין

פון דער בעוואוסטער פירמע

מענדיל בארנשטיין

„באָרווין"

לאדז, נאוואמיעסקא 30

טעל. 58=30.

היט אייך פאר פאלסיפיקאַטען!!

די קאנסערווען=פאַבריק

TOWARZYSTWO BAŁTYK

— ספּעציאַליטעט: —

די בערימטע שפראטען „IMPERIAŁ" א.ז.וו.

וואס איז איצט אויף דער צפון-אויסשטעלונג

בעשאנקען געווארען מיט אַ

גרויסער גאלדענעם מעדאל

ווינשט איהר געעהרטע קונדשאַפט

צום נייעם יאהר

אַ כתיבה וחתימה טובה.

א כתיבה וחתימה טובה

אונ אַ גליקליך יאהר

ווינש איך די געעהרטע מחותנת'טע פרוי ראזזיאל מיט די קינדער ווי אויך די גאנצע פאמיליע.

יחיאל שיפער. 798

א כתיבה וחתימה טובה

צום נייעם יאהר

און אויך אַ געזונד און אַ גליקליך יאָהר ווינש איך דער פאמיליע בראניצקי

ישר. ל. פייערמאַן 869

זאַל פילהארמאניע, נאַרוטאוויטשא 20.

גרויסע סענסאציע פאר די שטעט יעס מתפללים ימים=נוראים אין פילהאַרמאניע!

צום 18-טען יאָהר, זינט ס'ווערט געדאווענט ימים=נוראים אין פילהארמאניע, איז געלונגען צו אַנגאַזשירען, דורך קאָנקורענץ מיט דער ווילנער גרויסער שטאָט-שוהל אויפ'ן היי-יאָהריגען ראש השנה או, יום-כפור, איינעם פון די גרעסטע קינסטלער, דעם שלאַגער פון היינטיגער חזנים-וועלט, פאַר וועלכען אפילו אזא ריז, ווי יאסעלע ראזענבלאַט בויגט זיין שטאָלצען קאָפּ, דאָס איז דער יונגער ביאַליסטאָקער אָבער-קאַנטאָר

ר' מאיר פאדראבינעק

וועלכער פערמאָגט אַ וואונדערבאַר שעהנעם לירישען טענאָר און בעריהמט מיט זיין זיסען הארציגען דאַווענען. בעגלייטען וועט איהם דער לאָדזער פּאָפּעסיאָנעלער גרויסער גוט-איינגעשטודירטער כאר אונטער דער לייטונג פון בעריהמטען דיריגענט און קאָמפּאָזיטאָר י. רובין.

פערזעהט זיך ציטליך מיט איינטריטס-קאַרטען!

דער בילעטען פערקויף האָט זיך אָנגעהויבען פון דינסטאָג, דעם 4. סעפּטעמבער און טעגליך אין קאַסע פון זאַל פילהאַרמאָניע פון $8^1/_2$ פריה ביז 8 אָוועגד.

בעמערקונג: צוליב חלול שבת ויו"ט וועט ערב ראש השנה ויו"כ דער בילעטען-פערקויף זיין נור ביז 3 נאָכמיטאָג. 579

געזעלשאַפט „הזמיר", אַלעע קאַשטשושקי 21.

די פערוואלטונג פון „הזמיר" מאַכט בעקאַנט די לאָדזער מתפללים, אַז די קומענדיגע ימים-נוראים, ראש השנה יום=כפור וועט דאַווענען אין אייגענעם בעקוועהמען, לופטיגען און ניי-רעמאָנטירטען לאָקאַל פון „הזמיר" דער בעוואוסטער לאָדזער אויבער-קאַנטאָר

משה מיטעלבערג

מיט אַ גוט=איינשטודירטען כאר.

בעקוקען, ווי אויך דינגען פּלעצער צו מעסיגע פרייזען קען מען יעדען טאָג אין סעקרעטאַריאַט פון „הזמיר", אַלעע קאָשטשושקי 21 פון 10 פריה ביז 2 מיטאָג און פון 4 ביז 10 אָוועגד. 674

CASINO

היינט פרעמיערע!

לעבענס-דראמע אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג אונטער'ן נאמען:

GAŁGANEK (דאס גאסען=מעדעל)

אין די הויפטראָלען: **Carmen Boni, Livid Paranelli, Hans Junkerman** אין ד׳ הויפטראָלען:

„GAŁGANEK" דאס איז ניט די, וועלכע פערקויפט אין דער פינסטערער מלינה איהר ליבע. דאס איז ניט די, וועלכע מעסט אויס מיט א בעוואוסטזיניגען ציל די טראָטואַרען. דאס איז א ריהרענדע געשיכטע פון אַנ'אָרים מעדעל פון גאַס, וועלכע האָט בעוויזען מיט דער מאַכט פון ליבע צו בעציוינגען די קלאַסען-פאָראורטיילען צו געווינען דאָס הארץ פון געליבטען און דערהויבען זיך איבער דער גרויסשטעטישער גויט און זינד. ∴ אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאַנטאר ∴ אָנהויב 4.30 נאָכמיט.

בעקאַנטמאַכונג.

איך מאַך בעקאַנט די געעהרטע קונדשאַפט, דאס איך בין צו=ריקגעקומען פון אויסלאַנד וואו איך האב מיך פערזעהען מיט די נייעסטע

הערבסט= און ווינטער=מאָדעלען

פאַר מיין שוין גוט=רענאמירטען הערען=שניידער=אַטעליער

H. Milner מיט אַכטונג

Piotrkowska 38, Tel. 19-95.

בעמערקונג: כ'בעזיץ שוין אויף לאַגער די נייעסטע אינלענדישע און אויסלענדישע סחורות ווי אויך א גרויסער אויסוואַהל פון פערשידענע פעלץ-וואַרען.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אלע אונזערע

מיטגלידער, סימפאַטיקער, מנדבים

וועלכע האבען דאס גאַנצע יאהר געשטיצט אונזערע עלענדע יתומים

די פערוואלטונג

פון בית=יתומים זגערזשער 40.

Z okazji NOWEGO ROKU

zasyłamy stałym naszym bywalcom

SERDECZNE ŻYCZENIA

DYREKCJA KINOTEATRÓW

„Wodewil", „Odeon", „Corso".

אלע אונזערע מיטגלידער און סימפאטיקער

ווינשען מיר

צום נייעם יאהר א כתיבה וחתימה טובה

צענטער. סוחרים- און פאבריקאנטען-פערבאנד

אויף לאָדזער וואיעוואָדזטווע, פיעטריקאָווער 10.

דאנקזאגונג.

די פערוואַלטונג פון הילפס=פעראי'ן „משמרת החולים" (אלעקסאנדראווסקא 6) דאַנקט זעהר דעם פרעזעס ה' פישעל רובינשטיין און די ה"ה וויצע-פרעזעס יוסף קרייצער און וויצע-פרעזעס אשר זיידענ=פעלד פאַר זייערע אונערמידליכע אַרבייט ביים אָרגאַניזירען די גאַרטען=פערוויילונג, דעם 9. סעפט. ד. י. גלייכצייטיג דאַנקען מיר אַלע שפענדער און מיטאַרבייטער, וועלכע האָבען אָנטיילגענומען ביי דער גאָרטען-פערוויילונג און ווינשען אַלע

א כתיבה וחתימה טובה.

941 די פערוואלטונג.

די חברים פון די פערוואַלטונגען „העלענובעק" און „פאמאץ",

די קינדער וואָס געפינען זיך אין דאָזיגע אינטערנאַטען, ווי אויך די, וואָס זענען דאָרט ערצויגען געוואָרען, די חברים פון ועד העירוני, די חברים מתפללים פון „אהל יעקב" און אלע שפענדער פאַר אונזערע אינטערנאַטען און פריינד, ווינש איך

א כתיבה וחתימה טובה.

אָטוואָצק. מרדכי חיים רומקאָווסקי.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אונזער געעהרטער קונדשאַפט, פריינד און בעקאַנטע

ה. און ש. בערנהיים,

אינהאַבער פון קאַפע-רעסטאָראַן „בריסטאל", פעטריקאָווער 30

און האָטעל „מאנאפאל", זאַוואַדזקא 7.

898

את כל חברינו וכל אלו התומכים ומתענינים במוסדותינו ומשתתפים בעבודתנו לטובת הילדים הננו מברכים

בכתיבה וחתימה טובה וכט"ס

לתקופת השנה תרפ"ט.

הועדים

בית המחסה לילדים עברים והחוה בהלנבק,

בית המחסה לנערות „פאמאץ".

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער

פרל. **מאניא גרונדמאן**

מיט ה' **מאניעק גרונדוואלד**

ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל טוב און עווי-געס גליק די עלטערן

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר דעם ה' גרונדמאן און פרוי צו דער פערלאָבונג פון זייער ליבע טאָכטער

פרל. מאניא גרונדמאן

מיט ה' מאניעק גרונדוואלד

זאָל זייער צוקונפט בליהען ווי די רויזען פון ליליען

אברהם נוימאן און לאלא לעווי.

Dr. med. E. Szereszewska

CEGIELNIANA 66, telefon 65-45.

קינדער=קראַנקהייטן. נעמט אָן פון 12–1 און פון 4–6 נאָכמ.

888

Dr. J. SZREIBER

CHIRURG

כירורג

וואוינט יעצט אויף

Traugutta 12 tel. 22-95.

806

צו דער חתונה פון מיין ליבען פריינד און חבר

יאקוב געלרובין

מיט פרל. **פאלא שפיגעל**

גראַטולירט הערצליך און ווינשט עוויגעס גליק. איך ווינש אויך א כתיבה וחתימה טובה

פנחס בענדעל.

צו דער פערלאָבונג פון מיין איבערגעגעבענעם שותף

ה' **פנחס ווערדיגער** (לאָדז)

מיט פרל. **מאַרילאַ ראַפאלאוויטש** (קאשיץ)

גראַטולירט איך הערצליך און ווינש עוויגעס צופרי-דענהייט און א גליקליכע צוקונפט. ווינש אייך א כתיבה וחתימה טובה

משה לייב דודקעוויטש.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער מיטגליד

הער **משה גרונדוואלד**

מיט פרל. **מאניא גרונדמאן**

ווישען מיר א הערצליכען מזל טוב

די פערוואלטונג

פון בית יתומים זגערזשער 40

א כתיבה וחתימה טובה

א געזונד און גליקליך יאָהר ווינשען מיר אונזער געעהרטען שעף ה'

מאיר פרינץ און **פאמיליע** פעטריקאָווער 6

דאס פערסאנאל.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פריינד

ה' **שמואל קאַץ**

מיט פרל. **פאלא וואלער**

ווינשען מיר פיל גליק און צופרידענהייט

הערשל לעווקאָוויטש

יחיאל איסר לאַנדסמאַן.

טאָבטשא דונקעלמאן

משה ליכטענשטיין

פערלאָבט.

לאָדז, אין סעפטעמבער 1928.

די פערוואַלטונג פון צייטונגס=פערקויפער-פעראיין ווינשט איהרע מיטגלידער, די מיטאַרבייטער און פערסאָנאַל פון „נייעם פאָלקסבלאַט", ה' קאַזשקעוויטש און ה' ווינאַגראַד מיט זייערע פאַמיליעס

א כתיבה וחתימה טובה

און א גוט יאָהר! די פערוואַלטונג.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינש איך מיינע ליבע עלטערן וואָס וואוינען אין טאָראָנטאָ (קאַנאַדע)

אהרן באַרוכאָוויץ. 872

א כתיבה וחתימה טובה

באמבאניערען, ווי אויך אַלעארט צוקערווארג פון בעסטען סארט צו פאבריקס-פרייזען. — נוצט אויס די געלעגנהייט!

ווינש איך דער געעהרטער קונדשאפט, און טייל מיט, אז אין צוזאמענהאנג מיט'ן אנקומענדען יום-טוב איז מיין צוקערווארג-פאבריק פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון שאקאלאד, קארמעלען,

מ. קאלסקי, 4 פאלודניאווא 4.

די בעקאנטע כעמישע וועשעריי און פארבעריי „EWELINA"

ארדענט איין אין איהר נייער צענטראלע אויף

פיעטריקאווער 152, טעלעפאן 64-49, פון דינסטאג, ד. 18-טן ד. ח.

א ערעפנונגס-רעקלאמע-חודש

אזעלכע פרייזען זענען נאך אין לאדז נישט געווען:

א קלייד פון 2 זל. אן	אנצוג רייניגונג 7 זל.
א פאלטען „ 5 „ „	העמד 80 גר.
אנצוג אויפבעפרישט 2 „	קאלנער 25 „

וויכטיג פאר מאגאזינערס און שניידערס!

ספעציאליטעט ארויסצונעהמען פערשידענע פלעקען אויס'ן ארט. — אלערליי ארבייטען ווערען אין פערלויף פון רעקלאמע-חודש אויסגעפיהרט אין משך פון 24 שעה. — ס'ווערען אנגענומען צו פארבען אלע ארט פוטערס אויף נאטוראל אדער אנדערע פארבען. — פאר דויערהאפטיגקייט ווערט גאראנטירט. — בעשטעלונגען ווערען אויך אנגענומען טעלעפאניש.

בעמערקונג: אבטיילונג אויף זאוואדזקא 11 טעל. 66-75.

די בעוואוסטע יודישע

שאקאלאדע-פאבריק אין לאדז „ZŁOTY RAJ"

פערקויפס-שטעלען: ווסכאדניא 50, צעגעלניאנא 26 און זאוואדזקא 11.

אינהאבער: ש. האלפערן.

ווינשט די געעהרטע קונדשאפט — א כתיבה וחתימה טובה און א זיס יאהר

דער גרעסטער
דער עלעגאנטעסטער
אבער דער ביליגסטער

מעבעל

אויסוואהל פון

צו די קומענדיגע יום טובים עמפפעהל איך די שעהנסטע שלאף-צימער, עס-צימער, קאבינעטען, ווי אויך איינצעלנע שטיק אויף די בעסטע בעדינגונגען צו די ביליגסטע פרייזען.

9 I. NASIELSKI 9

פעטריקויער 9 טעל. 47-09.

אנקוקען מיין געשעפט — אהן קויפצוואנג.

אתרוגים מובחרים
לולבים והדסים

במקח השוה אין הורט און ענצעל

שוין צו בעקומען ביי

עמנואל קאפעל, ש

פלאץ וואלנאשטשי 10 (נייע שטאדט).

אכתיבה וחתימה טובה

א געזונד און גליקליך יאהר ווינשען מיר אונזערע פאמיליעס, פריינד און בעקאנטע

טאבטשע דונקעלמאן,
משה ליכטענשטיין.

953

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן, געשוויסטער, פערוואנדטע, פריינד און בעקאנטע.

דוד הערש פוטערהענדלער און פרוי

„REKLAMA"

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אלע אונזערע קרובים, פריינד, פאמיליע און קונדשאפט.

אברהם מינץ און פרוי.

א געזונד און גליקליך יאהר

ווינשען מיר אונזער טייערע

עטקע

ווי אויך אונזער ליבע מחותנים

ה' עמנואל און שרה זאנדבערג

מיט זייער גאנצער פאמיליע

חוה און י. אינפעלד.

868

מיין ליבען מאן, מיינע ליבע שוויגערעלטערען, שוואגערס, שוועגערינס, מיינע ליבע ברידער מיט זייערע פרויען און קינדער, אלע פערוואנדטע, גוטע פריינד, און בעקאנטע ווינש איך א גוט יאהר

יעטקא טאביאש

רודא פאביאניץ.

אונזער ליבען פאטער, גראספאטער, גראסמוטער, אנקעלס, טאנטעס, קוזינס און אלע פערוואנדטע

ווינשען מיר א גוט יאהר

ראזא און אנעליזא טאביאש

רודא פאביאניץ

888

מיין ליבע מוטער, מיין ליבען ברידער, שוועסטערן שוואגערס און קינדער, אויך מיין ליבען חתן, מיינע ליבע מחותנים, אלע פערוואנדטע, גוטע פריינד און בעקאנטע ווינש איך א גוט יאהר

חנה'לע ראכמילעוויטש

רודא-פאביאניץ.

בעקאנטמאכונג.

איך האב דעם כבוד מיטצוטיילען, אז איך האב בעקומען דעם קאמיסיאן-פערקויף פון דער בעוו. פירמא:

R. BIEDERMAN, LODZ

פאר גאנץ פוילען און פריישטאדט דאנציג.

דער קאמיסיאן-לאגער פון אלע ארטיקלען פון דער אויבענדערמאהנטער פירמא געפינט זיך אין לאדז,

Cegielniana 26, tel. 40-24.

אלע מאנופאקטור-סוחרים ווערען געבעטען דאס צו נעהמען צו קענטניס.

מיין 25-יעהריגע פראקטיק גיט מיר די האפנונג צו בעהאלטען אויך ווייטער דעם פעררינטען צופערטרויען.

A. BRZEZINSKI.

784

יעדער מוז עס וויסען!

זיך נישט צו לאזען פערפיהרען פון די שרייענדע רעקלאמען וועגען בחצי חנם'דיגע מציאות. אדער אנשטאט רעיעלע סחורה בעקומען ערזאץ מכלומרשט לויט היגיפנישע כללים, ווער עס וויל באמת גוטען נאטור וויין און מעט קאן עס בעקומען נאר אין די

פאבריק פון וויין און מעט

„מאלוויך"

לאדז, צעגעלניאנא 36

פאר סוחרים געהעריגען ראבאט! אויך בעקומט מען פערקויפט אויף די מאס זאגאר אין קלענסטען קוואנטום. אינהאבער:

משה אלטער און הערש מיגדאל

די פירמא

„Pianola"

עמפפעהלט א גרויסען אויסוואהל

פון פיאנינאס און פארטעפיאנס

פון די פירמעס: שטיינוויי עט זאהן, ניו-יארק; זיילער, שרעדער, קוואנט, שטיינהילבער, ארנאלד, פיביגער, ווי אויך פערשידענע אנדערע נייע און געברויכטע.

אלעע 1-טער מאי 4, פראנט, 2 שטאק'

אינהאבער ש. שטורם.

ערשטקלאסיגער

דאמען-שניידער-ווערקשטעל

מ. ברייטשטיין

זגערזשער 24

טיילט מיט דער ג' קונדשאפט, אז ס'זענען אנגעקומען די נייעסטע מאדעלען צום הערבסט-סעזאן. בעשטעלונג פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות ווערען אנגענומען. קירזשנער-ווערקשטעל אויפ'ן ארט אונטער אייגענער אויפזיכט. צוגענגליכע פרייזן. בעסטע בעדינגונגען.

דעם ערשטען און צווייטען טאג ראש-השנה

ביים דאווענען וועלען געהאלטען ווערען רעדעס וועגען

גאולת ובנין הארץ

אין פאלגענדע שוהלען:

וואהלינער שוהל — משה העלמאן; חברה ש"ס — הרב י. גוטקאווסקי; קאמיוואיאזשארען — ק. פיינבערג; לינת-הצדק — לאוניק אלכסנדר א. יאעל; „הזמיר" — ק. פיינבערג; אין כוינע (מינץ) — יחיאל עהרליך; „סיני" — מיכאל גרוווער.

מעכאנישע לוין-וועבעריי פון

M. Reisfeld, Pusta 7

נעהמט אן צו וועבען זייד-אויסארבייטונגען

צו טרייבען און שערען צו קאנקורענץ-פרייזען

פינקטליכע אויספיהרונג!

דערמיט מאך איך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז נאך מיין צוריקקעהר פון אויסלאנד איז ווייטער טעטיג מיין

דאמען-שניידער-אטעליער

„ZIUTA"

לאדז, זיעלאנא 2

אדער פעטריק. 47, 3. שט. פראנט

א האנד

רענדער-מאכער

צו גוטע ארבייט ווערט געברויכט ביי ש. שפיעוואק צעגעלניאנא 50

צו מעלדען זיך א גאנצען טאג.

951

בעקאנטמאכונג.

מיר האבען געעפענט א בעקוועהמען

עופות-שחט-הויז

אויף ווסכאדניא 50,

אזוי ווי עס איז געווען פאר עטליכע יאהר.

שוחטי עופות דפה

בהשגחת הרבינאט.

7000 מאן ארעסטירט אין שפאניען

ענטדעקט א גרויסע רעפובליקאנישע פערשווערונג.

מאדריד, 13 (ספ. טעל.) שפאניען פייערט איצט דעם 5-יעהריגען יובילעאום פון דער דיקטאטור פון פרימא-דע-ריווערא, די רעפובליקאנער ווילען אויסנוצען די ראזינע צייט און האבען בעשלאסען ארויסצוווארפען די דיקטאטארישע רעגירונג. די רעגירונג האט אבער ענטדעקט די פערשווערונג

פאריז, 13 (אטע) פון מאדריד מעלדעט מען: די פערשווערער האבען געוואלט אויסנוצען די אפוועזענהייט פון קעניג, ארורכפיהרען א רעוואלוציע און ארעסטירען די רעגירונג. היינט האט געוואלט אויסברעכען א גענעראל-שטרייק. די רעגירונג האט זיך דערפון דערוואוסט און ס'האבען זיך אנגעהויבען גרויסע ארעסטען. ס'זענען שוין ארעסטירט פיל אנגעזעהענע פערזענליכקייטען, אין דער פערשווערונג זאל אויך זיין פערמישט דער ערצבישאף פון סאראגאסא, וועלכער האט געמוזט באלד אוועק אין א קלויסטער. נאך איצט איז פערהאן א מורא פאר גאסען-דעמאנסטראציעס.

וויען, 13 (ספ. טעל.) די צאהל ארעסטירטע אין מאדריד בעטרעפט די אונגעהויערע צאהל פון 7 טויזענד. צווישען די ארעסטירטע געפינען זיך עטליכע צעהנדליג אזעלכע, וואס האבען אומלעגאל געוואוינט אין שפאניען.

אנטירעליגיעזע קאמפאניע.

מאסקווע, 13 (יט"א טעלעגראפיש) אין צוזאמענהאנג מיט די פארשטעהענדע ימים-נוראים האט די יודישע קאמוניסטישע פרעסע אנגעהויבען א שטארקע אנטי-רעליגיעזע קאמפאניע. די צייטונגען פאדערען, אז די יודען זאלען אין די ימים-נוראים ארבייטען און נישט פערברענגען די צייט מיט ליידיג-געהן אין די שוהלען און מנינים.

פאגראם-העצע

צוליב א ריטואל-בלבול.

בעלגראד, 13 (יט"א, טעלעגראפיש די יודישע בעפעלקערונג פון באנאטער קרייז לעבט דא אין גרויס שרעק צוליב א בלוט-בלבול.

ביי דעם יודישען סוחר פאלאק אין פיעטראוואסעלא איז פערשוואונדען געווארען א קריסטליך דינסט-מיידעל, פערדעכטיגע עלעמענטען האבען אין די ארומיגע דערפער פערשפרייט קלאנגען, אז יודען האבען ערמארדעט דאס מיידעל צוליב ריטועלע צוועקען און ווילען בענוצען איהר בלוט ביים בויען דעם נייעם שוהל-בנין אין באנאט.

די אויפגעהעצטע פויערים זענען בעפאלען די יודישע הייזער און אויסגעהאקט די שויבען. מיליטער האט געשאסען אין דער לופטען און פונאנדער געטריבען דעם המון.

הגם דאס מיידעל איז שפעטער געפינען געווארען, איז די פאגראם-העצע ווייטער געפיהרט געווארען. 40 פערזאן פון צווישען די אויפהעצער זענען ארעסטירט געווארען. די רעגירונג האט ארגאניזירט א רייה אפטיילונגען, וועלכע פאהרען ארום אין די דערפער און קלערען אויף דעם המון וועגען דער נארישקייט פון בלוט-בלבול.

אויך טערקיי וועט האבען א מלך.

רוים, 13 (ספ. טעל.) די מאנארכיסטישע בעוועגונג אין טערקיי האלט זיך אין איין שטארקען, די איטאליענישע צייטונגען טיילען מיט פון אנגארא, אז אכמער צאגום פראקלאמירען זיך אלס קעניג האט דארט געפונען א שטארקען אפקלאנג. די טערקישע מאנארכיסטען ווילען פראקלאמירען קעמאל פאשא פאר א קעניג און אין איטאליען איז מען דערצו גינסטיג געשטימט.

קעמאל פאשא בעקומט פון אלע זייטען ווענדונגען, אז ער זאל זיך וואס שנעלער קרוינען אלס קעניג און טראץ די דעמאקראטישע שטימונגען, וואס בעהערשען קעמאל פאשא, וועט ער נישט זיין אומשטאנד זיך אנטקעגנצושטעלען דעם נסיון און וועט זיך פראקלאמירען אלס קעניג.

טאלסטאי און די ביבעל.

מאסקווע, 13 (יט"א, טעלעגראפיש) בעת דער פייערונג לכבוד דעם 100-יעהריגען געבורטסטאג פון טאלסטאי האט לונאטשארסקי געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט אנגעוויזען, אז דער אויסדרוק פון ראזינען קאמף.

טאלסטאי האט געפרעדיגט די זעלבע געדאנקען, וואס די ביבעל: טאלסטאי האט געזאגט לונאטשארסקי, איז געווען דער פארקעמפער פון פוילערטום געגען קאפיטאליזם, אויך די ביבעל איז געווען

ארום דער גראנדיעזער סטינעס-אפערע

בערלין, 13 (ספ. טעל.) די סטינעס-אפערע האט אנגענומען א כאראקטער פון דעם גרעסטען שווינדעל-סקאנדאל אין דער מאדערנער אייראפע, די דייטשע רעגירונג בעמיהט זיך, אז מ'זאל פון פערשידענע לענדער ארויסגעבען די פערמישטע אין דער אפערע, סטינעס'עס מיטהעלפער האבען אויף זיין אויפטראג איינגעקויפט פאפירען אויף איבער 90 מיליאן דייטשע מארק.

דערווייל זאלען ארויסגעגעבען ווערען בארא אייזיראר גאלדוואורם, וועלכער געפינט זיך אין אמסטערדאם און דער גענעראל-דירעקטאר פארעסטיגראם, וועלכער איז ארעסטירט אין וויען.

אלע אקציען-געזעלשאפטען און קאנצערגען, וואס סטינעס איז געשטאנען בראש פון זיי ארער געזיען א מיטגליד אין אויפזיכטס-ראט האבען פערעפענטליכט א קאמוניקאט, אז סטינעס האט פערלוירען אלע אמטען און רעכט און אז זיי זאגען זיך פון איהם אפ, צוליב די שווערע פארווארפען, וואס ווערען איהם געמאכט.

די געזעלשאפט „הוגא סטינעס קארפאראציאן" שטרענגט אן אלע מיטלען. כדי צו ראטעווען איהר כבוד, בפרט וויל אין איהר וועגען אנגאזשירט ביז 25 מיליאן דאלאר אמעריקאנער קאפיטאלען זייט'ן 1925 יאהר.

סטינעס'עס פערמעגען ווערט נאך איצט געשאצט אויף 200 מיליאן דייטשע מארק.

דעפעשע פון פוילישע מאנארכיסטען

צום מארשאל פילסודסקי.

ווארשא, 13 (טעלעפאניש) דער מאנארכיסטען-קאנגרעס האט ארויסגעשיקט צו מארשאל פילסודסקי'ן אין רומעניען א דעפעשע פון פאלגענדען אינהאלט: מארשאלעק יוזעף פילסודסקי קאראגאוויסטא, רומעניען.

„דער צווייטער קאנגרעס פון די מאנארכיסטישע ארגאניזאציעס, וואס האלט אפ זיינע בעראטונגען אין ווארשא ביים אנטייל פון 1500 דעלעגאטען פון גאנץ פוילען, שיקט דיר, הער מארשאל, דעם אויסדרוק פון כבוד. גאט זאל געבען, אז ביי דיין רעגירען זאל אויפלעבען די גלענצענדע טראדיציע פון די יאגעלא'ס און באטארי'ס, אז דער קעניגליכער שטאנדאר אויפ'ן ווארשאווער שלאס זאל מיטיילען דער וועלט וועגען דער פעראייניגונג פון פוילען און ליטע און וועגען דער איינינגונג פון אלע בירגער פאר'ן וואויל און דער קרעפטיגקייט פון דער מלוכה.

וויזע-שוועריגקייטען פאר זשאבאטינסקי'ן.

ירושלים, 13 (יטא, טעלעגראפיש) די א"י רעגירונג מאכט וויזע-שוועריגקייטען זשאבאטינסקי'ן צו זיין קומען קיין ארץ-ישראל.

ווי בעקאנט, איז זשאבאטינסקי איינגעלאדען געווארען קיין ארץ-ישראל אלס דירעקטאר פון אן ארטיגער פערזיכערונגס-געזעלשאפט.

א ליטווישער פערבאט.

קאוונא, 13 (יט"א, טעלעגראפיש) די רעגירונג האט ארויסגעגעבען א פערבאט צו בעזוכען דעם יודישען בית-עולם אין לענקוויא, וועלכער ליגט ביי דער פוילישער גרעניץ. דער פערבאט איז געווארען ארויסגעגעבען דערפאר, ווייל עס הערשט דארט א טראדיציע אין צום-גדליהו דעם דערמאהנטען בית-עולם שטארק צו בעזוכען.

געזעלשאפטליכער כוליגאניזם.

ריגע, 13 (יט"א, טעלעגראפיש) פון בארקאו טיילט מען מיט, אז דער יודישער סטודענט אלעיניק איז פער'משפט געווארען אויף 4 חדשים תפיסה פאר נישט אפגעבען 2 ביכער, וועלכע ער האט געהאט גענומען אין דערשטאטישער לייה-ביבליאטעק. דאס פערברעכען איז קוואליפיצירט געווארען אלס געזעלשאפטליכער כוליגאניזם.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20.
גאסטראלען פון אמעריקאנער כטאר
בעני אדלער מיט אנטייל פון די ביאריסאווא, ראבינאוויטש, בראנעצקי
זונטאג, 4 נאכמ. צו פאפולערע פרייזען די פרעהליכע קאמישע פיעסע אין 4 אקטען פון ראזנבער, מיט געזאנג און טענץ
סטודענטן-ליבע
הויפט-ראל „מאיס"-בעני אדלער.
זונטאג, 9 אין אווענד — פרעמיערע! צום 1-טען מאל אין לאדז דער אמעריקאנער שלאגער
אחבר איז לעבען
אין 4 אקטען פון ראקאוו.
הויפט-ראל „עזריאל"-בעני אדלער.
מאנטאג, דעם 17. סעפט 9 אין אווענד צו פאפולערע פרייזען
„האמלעט"
אין 5 בילדער פון שעקספיר.
הויפט-ראל „האמלעט"-בעני אדלער.
דינסטאג דעם 18. סעפ. צום 2-טען מאל
אחבר איז לעבען
הויפט-ראל „עזריאל"-בעני אדלער.
אין אלע פיעסען נעהמען אנטייל לויט א בפרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, פאלאנסקי, ראקאוו א.א.

קינא
פיים קאאפעראטיוו פון מלובה קאמונאלע און געזעלשאפט-ליכע בעאמטע
40 שיענקעוויטשא 40
אנהויב אין געוו. טעג 3.30 נאכמיטאג שבת, זונטאג און יום-טוב 2 נאכמיטאג לעצטער סעאנס 9.0 א זייגער אווענד.
פון דינסטאג דעם 11-טען ביז מאנטאג דעם 17-טען ד. ח. איינשליסליך
„די שטאט פון טויזענטער פריידען"
מעכטיגע געגענווארטיגע דראמע לויט דער ערצעהלונג פון ארנאלד בענעט
CARMIRE GALL NE רעזשיסירט דורך דעם בעריהמטען רעזשיסער
אין די הויפט-ראלען Claire Rommer, Paweł Richter, Gaston Madot, Rennee Haribel
דער דאזיגער פילם ווערט פערעכענט צו די בעסטע פראדוקציעס פון דעם סעזאן. א סצענע פון פילם עקספרעס איז געפאהרען קיין לאנדאן און ניו יארק, כדי אויפצונעהמען אויף דער שטעל. פראקטיגע סצענעס אין לונא פארק צום 1. מאל אויפ'ן פילם.
דער נעכסטער פראגראם: „פארגיהנום" אין די הויפטראלען ELIZA la PORTA, DAGNY SERWES i WERNER KRAUS

היינט גרויסע פרעמיערע! LUNA פילם-שטערנס פון וועלט-רוף!
Pawel Wegener, Grete Mosheim, Frieda Richard, Adele Sandrock, Antoni Pointner
אין דער גרויסער לעבענס-דראמע לויט'ן ראמאן
דאס ווייב, וועלכע איז בעגאנגען א מארד
(ליבע וועלכע טויטעט)
די געשיכטע פון א יונג מעדעל, וועלכע אין טאג נאך דער חופה, ווערט די געליבטע פון אן אנדערן מאן.
קאמערעל ארקעסטער אונטער לייטונג פון קאנצערט-מייסטער M. LIDAUER אנהויב ט גליך 4 נאכמיטאג. שבת, זונטאג און ימים-טובים פון 1 נאכמיטאג.

קירצליך ערעפנונג פון לאנער קינדער-שיך-מאגאזין
אויף שענקעוויטשא 67
דער לאגער וועט זיין שטענדיג פערזעהען מיט א גרויסען שיך-אויסוואהל צו פאבריקס-פרייזען.

יודישע יאהרען ראש-השנה-געדאנקען.

דער נייער יודישער יאהר שטעהט פאר דער טיר, און דער אלטער געהט אין זיין רוה אריין — און אנדערש ראס אוועקגעהן און אנקומען פון די „יודישע יאהרען" ,און די יאהרען ביי די אומות העולם.

דער אלול-תשרי איז עס אפשר „שולדיג", וואס אין דעם יודישען ביךהזמנים זיי דא אזוי פיל טיפע פערטראכטקייט ,אזוי פיל שטימונג פון נאכטרעכטונג, אזוי פיל קאנצענטרירטקייט און ביטער.

אין דער אלטקייט פון אונזער צייט-רעכנונג געהען אוועק די אפגעפאלענע אלטע יאהרען, אנגעלאדענע מיט זארג פאר'ן קיום, אויסגעמאטערטע פון דאגות און קאמף פאר עקזיסטענץ, ארימע, ביטערע יאהרען, אויסגעהונגערטע, און אנשטאט זיי קומען נייע יאהרען אויך אין אלטקייט געהילט, אויך אין זארג און עקזיסטענץ-קאמף געבוירען.

און דער קאמף גופא איז דאך צוםמעהרסטען א קליינליכער, א ניערשלאגענער ,און אזוי ווענוג שעהנקייט ,אזוי ווענוג אטעם איז דא אין דעם קאמף, אזוי ווענוג געיאגט און התעוררות, אהן וועלכע א זיג איז נישט דאנקבאר.

אונזער געשיכטע, אונזער בענקשאפט, אונזער בעשטימונג (דאסווארט „מיסיע" איז איצט געווארען היוב כיתה...) באט אונז אן די שטרעבונג צום זיג — דער דראנג צום אלמענשליכען נצחון, און דערוויל ווערען מיר אין געדראנג פון טאג-טעגליכע דאגות, פון קליינליכע זארגען פערשלונגען; און אין גרויסקייט און מאנאטאנישען טומעל געהען אוועק אונזערע טעג, חדשים און יאהרען.

צי זענען אבער נישטא קיין סימנים פון גאנג צום וואוקס, צו פאקטישער בענייאונג, צו אמת'ע נייע יונגע יאהרען?

צי איז די גרויסקייט און צער פון פאריגען יאהרהונדערט — פון דעם יודישען יאהרהונדערט — אויך נישט געענדערט און אונזער איצטיגען יאהרהונדערט, ווען אומות און מלוכות האבען אדורכגעמאכט א טיפען איבערברוך, ווען די לעצטע מלחמה האט געמאכט א קיזוער-שניט אין דער אייטער'דייגער וואונד פון דער וועלט?

צי האט זיך אויך ביי אונז עפעס גערירט אויף א גרויסען מאסשטאב, וואס זאל זיין א ווענדונג צום גוטען — א דרך צו א נייער לעבענס-אויפפאסונג צו א נייעם מענש?

ווי מ'זאל נישט זיין פעסימיסטיש, אדער גווכא'רינג אפטימיסטיש, זעהט מען דאך בפירוש מיט'ן פשוט'ן אויג, אז — עס ריהרט זיך יא, אז ביי דעם גרויסען פראצענט פנים'לאזען אסימילאטאריישען אפפאל, הויבט דאך אן צו שלאגען א קוואל פון יודישער אויפוואכונג, און ווען מיר זאלען זי מעסטען מיט דער מאס פון פערגלייכונג, וועלען מיר קומען צום אויספיהר, אז פון יאהר צו יאהר מאכע זמיר בעדייטענדע פארטשריט, און מיט א געוויסער פאזיטיווער נאציאנאלער גערעטעניש פון דעם פערגערענדיגען אלטען יאהר, שטעהען מיר אויף דער שוועל פון נייעם יאהר תרפ"ט.

מן.

———:0:———

נישט אויפ'ן חשבון פון אינערליכען קאנסומענט.

ווי מיר האבען שוין געשריבען ,וועט דער דעפיציט אינ'ם האנדעלס-בילאנס פאר'ן יאהר דערגרייכען ביז 1 מיליארד זל., א געוואלדיג גרויסער בעטראג, וואס קא זהאבען פאטאלע פאלגען פאר אונזער גאנצער מלוכה-ווירטשאפט.

אויף א בעראטונג פון מיניסטארען-ראט איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די בעמיהונגען צו פערקלענערען דעם אימפארט האבען נישט געהאט קיין ערפאלג, און אז די פערבעסערונג פון האנדעלס-בילאנס דארף געהן אין דער ריכטונג צו פערגרעסערען דעם עקספארט.

אבער די אינדוסטריעלער, וועלכע דארפען פערגרעסערען דעם עקספארט, לאזען זיך אויפ'ן וועג פונ'ם לייכטסטען ווידערשטאנד. מ'העבערט די פרייזען אין לאנד, כדי אויף דעם חשבון קענען בילינגער פערקויפען די עקספארטירטע סחורות אין אויסלאנד. די נאפט-אינדוסטריעלער, די קויהעלען-גרובען-אינהאבער, די צוקראוועס א. אנד. הויבען די פרייזען פון זייער פראדוקציע געגען אדער מיט'ן ווילען פון דער רעגירונג.

די אין לאנד פראדוקציע איז קודם כל אויסגערעכנט אויף דעם אינערליכען קאנסומענט. די קאנסומציע ביי אונז איז ביז לעצטענס געווען זעהר א קנאפע און ערשט אין דער לעצטער צייט האט זי זיך אנגעהויבען עטוואס בעסערען; אונזער פערברויכער איז ארים, פערקלענערען קינסטליך זיין געברויך דורך הויבען די פרייזען פון די ארטיקלען איז ווירטשאפטליך נישט קיין צוועקמעסיגער שריט, וועלכער וועט זיך אפרופען אויף דער ווירטשאפט און פראדוקציע גופא.

דאס דארף זיין דער לייט-פאדים פאר דער רעגירונג אין איהר פאליטיק בנוגע צו די פרייזען-פעסטשטעלונג. די גרויסע אפעטיטען פון די אינדוסטריעלער-קארטעלען ביי אונז דארפען געהעמט ווערען.

ש.

דאס יודישע יאהר תרפ"ח

פון משה פיינקינד.

מיט א שעהנעם זשעסט האט זיך געהאט געשיידט דאס פערגאנגענע יאהר. דער דיפלאמאטישער פערטרעטער פון די ענגלישע יודען לוסיען וואלף האט אין נאמען פון די גרעסטע יודישע פילאנטראפישע און פאליטישע געזעלשאפטען אין אייראפא און אמעריקא אריינגעטראגען א מעמאריאל צום פעלקער-בונד פאדערנדיג, אז די לענדער, אין וועלכע די יודען ווערען פערפאלגט, זאלען אויסגעשלאגען ווערען פון דער פעלקער-ליגע.

כען האט געקענט רעכנען, אז אט, אט וועט קומען די ישועה פאר יודען און פאגראמען אויף זיי וועלען נישט מעהר פארקומען אין ציוויליזירטען אייראפא. אבער נישט די פעלקער-ליגע און נישט אם „געזיסעץ" פון אייראפא האבען זיך צוגעהערט צו דעם דאזיגען מעמאריאל און בלוטיגע פאגראמען זענען ווייטער פארגעקומען אין יאהר תרפ"ח פאר די אויגען פון גאנץ אייראפא, אין רומעניען (יאסי, רוים וואריע), און אונגארן (בודאפעסט א. אז. וו.), אין קאוונער ליטע, און ווין א. אז. וו.

אומעטום זענען זיי געמאכט געווארען דורך דער אקאדעמישער יוגענד, דורך דער אינטעליגענץ; אין רומעניען, ווי ס'האט זיך שפעטער ענטפלעקט דער סוף, האט די רעגירונג אויך געהאט אין דעם א יד, אין קאוונע האבען זיך די אפיצירען און וועלכער בעטייליגט אין פאגראמען, אין אונגארן ווידער די גייסטליכקייט, אין רומעניען האט מען פאגראמירט די שוהלען, געשענדעט ספרי תורות און בית עלמנס, די רומעניש אבוריוטהריגע פאגראמען האבען ארויסגערופען א גרויסען שטורם פון פראטעסטען מצד די יודען, די אגודת הרבנים אין פוילען האט א פראטעסט אפגעשיקט אויך צום „פעלקער-בונד", ווארשאוער קהלה, וויען, לאנדאן, אמעריקא האבען פראטעסטירט געגען דעם חילול הקודש, וואס ס'איז אין רומעניען אפגעטון געווארען.

ס'איז אבער כאראקטעריסטיש, אז אין דער צייט, ווען דאס יודישע בלוט האט זיך געגאסען אין רומעניען האט נישט געפונט, דער „רבנים-צוזאמענפאהר" אין קראקא (14. דעצעמבער 1927), אין וועלכען ס'האבען זיך בעטייליגט 184 רבנים און אנ'ערך פון 500 ראשי הקהל, פאר נויטיג צו פראטעסטירען געגען די רומענישע אכזרים, אויף דער לעמבערגער צוזאמענפאהר פון די רבנים און רביים האבען אנגענומען א פול מויל מיט וואסער און נישט דערמאנט מיט איין ווארט דעם געוואלדייגען חלול הקודש, וואס איז אפגעטון געווארען אין רומעניען, רומעניען האט מיט עפים פערגיטיגט די יודען דעם מאטעריעלען שאדען, דאס איז געווען א געוויסען סאטיפיקאציע פאר יודען. א דאנק דעם פראטעסט פון די יודישע נאציאנאלע קרייזען.

דייטשלאנד האט זיך אויך אויסגעצייכנט אין פערגאנגענעם יאהר מיט שענדונגען פון יודישע בית עלמנים, אנ'ערך פון 50 בית החיים'ס זענען געווארען פאגראמירט און די „דייטשע" פאליציי האט נישט קיין א בציגען שולדיגען אויסגעפונען...

אין ראטען-רוסלאנד האט די אנטיסעמיטישע העצע אויך געמאכט דא סיאהר גרויסע פארטשריט, זי האט זיך אריינגעכאפט אפילו אין די רייהען פון די קאמוניסטישע אנפיהרער, און דער צייט ווען די יעוסעקציע פיהרט אן צווישען די יודען אנ'אנטירעליגיעזע טעטיגקייט, בעמיהען זיך זייערע פיהרערס פאר די יודען צו שאפען א היים אין בירא-בידושאן מיט הילף פון אמעריקא. די יודישע קאלאניזאציע האט איבערהויפט דאס יאהר אויך דארט איבערגעלעבט א גרויסען קריזיס צוליב דער אונגערעטעניש און אנדערע נישט פאראויסגעזעהענע סיבות.

אין ארץ ישראל האט דער קריזיס זיך געענדיגט צוליב דער גרויסער אויסוואנדערונג פון דער ארבייטסלאזער מאסע, אבער קיין גרויסע ישועות און נחמות האט מען אויך נישט דארט נע'אט אין פערגאנגענעם יאהר, די אימיגראציע איז געווען א מינימאלער. קיין סך ערד איז דאס יאהר דארט נישט איינגעקויפט געווארען. די רעגירונג האלט זיך דארט ביי דאס איהריגע. די יודען זאלען געבען די מאות, און די ענגלענדער זאלען האבען דא די דעות". לארד פלומערס ממשלה איז געווען ביר חזקה. דעם נישט אריינגעלאזט און זיינעם ווידער משלח געווען פון דער יודישער נאציאנאלער היים, נישט קוקענדיג אויף אלע פראטעסטען פון דער דארטיגער יודישער בעפעלקערונג. פון דעם גיינעם, ה. ה. שוין דער ריטער נציב העליון פון ארץ ישראל הערט מען דערוויל גארנישט, אבער, ווי ס'איז פאראויסצוזעהן, וועט ער אלם העכסטער ענגלישער בעאמטער פארזעצען דעם ענגלישען קורס בנוגע די יודען.

דאס איינציגע, וואס די יודען אין ארץ ישראל האבען דערגרייכט אין דעם יאהר, איז די בעשטעטיגונג פון קהלה סטאטוט, די ערשטע יודישע קאנסטיטוציע זינט דעם צווייטען חורבן.

מיט א קהלה-סטאטוט זענען דאס יאהר בעשאנקען געווארען אויך די יודען אויף די קרעסען און אין גאליציען, וואו ס'זענען שוין פארגעקומען די וואהלען און געווינט האט כמעט אומעטום די נאציאנאלע און רעמאקראטישע קרייזען.

פוילען איז איבערהויפט דאס יאהר געשטאנען אונטערן צייכען פון וואהלען; חוץ די וואהלען צו די שטאדט-ראטען, קהלות זענען פארגעקומען די וואהלען צו די געזעצגעבערישע אינסטיטוציעס, צום סיים און סענאט.

די נאציאנאל-געשטימטע יודען האבען ביי דער דאזיגער געלעגענהייט אנגעוואנט אפאזיציע דער סאנאציע-רעגירונג, צוליב דעם, וואס זי האט נישט פערווירקליכט איהר הבטחה בנוגע יודען בעת'ן איבערנעהמען די מאכט.

אין מעמאריאל פון „נאציאנאל-ראט" צו דער רעגירונג זענען געווארען אויסגערעכענט אלע יודישע פאסטולאטען. עס האבען זיך געשאפען צוויי יודישע בלאקען, א מינדערהייטס-בלאק און א רעגירונגס-בלאק. די יודען האבען זיך געטיילט אין פערשידענע לאגערס, דער יודישער אחדות און פראגנט איז געווארען אין פוילען געבראכען צוליב קורצזיכטיגקייט און פערזענליכע אמביציעס פון די פארטיי-פיהרערס, און דער רעזולטאט איז געווען א פאמאלער, דער יודישער פרעסטיזש האט שטארק געליטען. קוים א העלפט יודישע דעפוטאטען זענען אריין אין די גע'עזגעבערישע אינסטיטוציעס, וואו זייערע שטימען קומען כמעט נישט אין רעכנונג.

דערווייל האט זיך די ווירטשאפטליכע לאגע פון די יודען אין פוילען מיט גארנישט געענדערט, אלץ איז געבליבען ביים אלטען, ביי די אלטע אויסנאהם-געזעצען ,ביי גרויסע שטייערען א.אז.וו. א.אז.וו. און די צאהל פון וועלבסטמארדען ביי די יודען איז נישט פערקלענערט געווארען צוליב געשעפטס-קריזיס...

לויט'ן מלבים'ס אויסטייטשונג און אויסרעכנונג פון די לעצטע פסוקים אין ספר „דניאל" האט דאס יאהר תרפ"ח געזאלט זיין דאס יאהר פון דער גאולה פאר יודען, דערווייל איז אלץ געבליבען ביים אלטען. קיין ישועות ונחמות פאר יודען זעהט מען דערווייל נישט, קיין אמעריקא איז די איינוואנדערונג אונמעגליך, ווי אויךש קיין ארץ-ישראל. דאס יודישע פאלק אין פוילען איז פערארימט, ווארט אויף אמעריקאנער הילף, אפשר וועט די ישועה קומען צום נייעם יאהר?

מעבעל
לויט די אלערנייעסטע
א וויסלענדישע
מוסטערן
עמפפעהלט צו צוגענגליכע פרייזען און צו גינסטיגע בעדינגונגען די מעבעל-פאבריק
L. Salomonowicz Wschodnia 66
— Tel. 34-25. —

בריאנ'ס רעדע און איהר רושם אין דער וועלט.

בריאנ'ס רעדע אויף דער מאנטאג'דיגער פלענאר זיצונג פון דער פעלקער-ליגע האט ארויסגערופען גרוים אנזעהען אין דער גאנצער וועלט. די רעדע איז געווען נישט נאר אנ'ענטפער אויף די אויספיהרונגען פון דייטשען קאנצלער מילער און פון האלענדישען רעלעגאט — זי איז געווען א נייע דעקלאראטיווע אויסטייטשונג פון פראנקרייכ'ס נאךהעריגער פאליטיק אין אייראפא און אין דער פעלקער-ליגע.

קאנצלער מילער האט געהאט אנגעוויזען, אז די פעלקער-ליגע איז נישט גענוג אקטיוו און ענערגיש, און אז מ'דארף צואיילען די ענטוואפנונג פון אלע פעלקער. דער האלענדישער רעלעגאט האט אנגעוויזען, אז די רעכט פון די נאציאנאלע מינדערהייטען ווערען נישט גענוג געשיצט און האט פארגעשלאגען צו שאפען ביי דער פעלקער-ליגע א ספעציעלען אמט פאר זייערע ענינים.

די דאזיגע דריי מאמענטען איז געווען געווידרמעט בריאנס שטארקע רעדע. אפשטעלענדיג זיך אויף דער פראגע וועגען ענטוואפנונג, האט בריאן שארף אנגעגריפען דייטשלאנד. ווי קען מען רעדען וועגען ממשות'דיגער ענטוואפנונג, האט געזאגט בריאן אז ס'איז נאך נישט געקומען די מאראלישע און גייסטיגע. אין דייטשלאנד צ. ב. זענען נאך טעטיג פארטייען און געזעלשאפטליכע גרופען, וואס האבען נאך נישט אויפגעהערט צו גלויבען אין דער אליין מאכט פון מארס (גאט פון קריג). די דייטשע ארמעע, וועלכע בעשטעהט פון בלויז 100.000 מאן, איז א גוטע קאדרע, וואס קען לייכט פערוואנדעלט ווערען אין א גלענצענדע ארמעע. נאך אין פערלויף פון 10 יאהר צייט וועט דייטשלאנד בעזיצען א גוטען מענשען מאטעריאל, וואס איז אויסגעשולט געווארען אין משך פון קריג.

די דייטשע אינדוסטריע איז גלענצענד ארגאניזירט. נאכ'ן קריג זענען די דייטשען געבליבען אהן א פלאט, היינט נאך 8 יאהר, בעהערשט זייער פלאט דעם ים ווי נאך קיינמאל נישט, דער דייטשער לופט-פלאט איז דער גרעסטער אין דער וועלט. ביי קליינע אנשטרענגונגען פון דער דייטשער טעכניק און אינדוסטריע קען דער שלוס-פלאט פערוואנדעלט ווערען אין קאמפס-מאשינען. אלזא ביז אין דייטשלאנד איז נישט איינגעטראטען קיין מאראלישער איבערברוך און ס'איז נישטא קיין גייסטיגער באדען פאר ענטוואפנונג איז נישטא קיין זיכערקייט.

אפשטעלענדיג זיך מיט דייטשלאנד, איז בריאן אריבער צו פערטיידיגען די פעלקער-ליגע, וועלכע „וועט אונז סוף כל סוף דערפיהרען צום פעלקער-שלום".

רעדענדיג וועגען די פערלאנגען פון די נאציאנאלע מינדערהייטען, האט בריאן אנגעוויזען, אז פאר'ן קריג זענען געווען איבער 100 מיליאן נאציאנאלע מינדערהייטען און זיי האבען נישט געהאט צו וועמען זיך צו ווענדען בעת צרה איצט נאכ'ן קריג איז זייער צאהל געפאלען ביז קוים 20 מיליאן און זיי קענען עפענטליך זיך בעקלאגען פאר דער פעלקער-ליגע מ'טאר נישט — האט פערענדיגט בריאן — פערגיכטען דאס, וואס איז געשאפען געווארען מיט'ן פרייז פון 15 מיליאן מענשליכע לעבענס

בריאנס רעדע ווערט בעטראכט פאר א גרויסער פאליטישער געשעהעניש, פאר א נייער רעקלאראציע און זי האט דעריבער ארויסגערופען פיל קאמענטארען אין גענף און אין גאנץ אייראפא, בפרט אין דייטשלאנד. כמעט אלע דייטשע צייטונגען האבען ארויסגעגעבען עקסטרא אויסגאבען פון זייערע בלעטער, אויף מארגען נאך דער רעדע האט די גאנצע דייטשע פרעסע געווידמעט ארטיקלען דער דאזיגער רעדע. דער רעדאקטאר פון דער „פאסרשער צייטונג" שרייבט אין אנ'ארטיקעל אונטערן קעפעל „אריסטיר בריאנ'ס קאוואלעריע-אויספאל"; די דאזיגע רעדע פערשווערט די וויטערדיגע פראנצויזיש-דייטשע אונטערהאנדלונגען וועגען דער עוואקקואציע פון רייהן-געביט און וועגען דער ענטגילטיגער לעזונג פון דער ענטשעדיגונגס-פראגע".

פון דער צווייטער זייט פיהרט-אויס בערנהארד — האט בריאנ'ס רעדע גארנישט קאליע געמאכט: פון איהר רעדע דריגגט מען, אז דער דייטשער שטאנד-פונקט וועגען ענטוואפנונג און וועגען דער מינדערהייטס-פראגע איז דערוויל דיאמעטראל געגענזעצליך צום פראנצויזישען.

די נאציאנאליסטישע דייטשע פרעסע נוצט אוים דעם רושם פון דער רעדע און האט אנגעהויבען אנ'אטאקע אויף שטרעזעמאן, וועלכער האט געפיהרט די דייטשע אויסערן-פאליטיק אויפ'י זעג פון פערשטענדיגונג און געגענזייטיגער דערנענטערונג דער „לאקאל אנצייגער", „דייטשע צייטונג" „דייטשע אלגעמיינע צייטונג" א. אנד. אטאקירען שארף די איצטיגע רעגירונג און מאכענדיג אנ'אויספיהר, אז פונ'ם לאקארנער אפמאך איז געבליבען א בארג חורבות, פארערען זיי די ענדערונג אין דער פאליטיק. בריאן אליין האט אפשאצענדיג דעם רושם, געפונען פאר נויטיג צו געבען ערקלערונגען פאר די אויסלענדישע קארעספאנדענטען אין גענף און נאכדעם ווי ס'איז אפגעהאלטען געווארען די קאנפערענץ פון ד' יפינף גרויסע מלוכות וועגען דער עוואקואציע פונ'ם רייהן-געביט האט בריאן אין אנ'אינטערוויאו ערקלערט: „די געבטיגע כלומרשטע כמארעס זענען זיך פונאנדערגעגאנגען; דאס פערקלענערט נישט דעם אינהאלט פון מיין ארויסטריט. כ'האלט נישט, אז מ'זאל אויף דער טריבונע פון דער פעלקער-ליגע נישט קענען בערירען קיין פאליטישע פראגען".

אין דייטשלאנד דערוויל געהען אום שטארקע קלאנגען וועגען שטרעזעמאנ'ס דימיסיע, שטרעזעמאן איז פערזענליך בעפריינדעט מיט בריאנ'ען און אין דער פערבעסערונג פון די דייטש-פראנצויזישע בעציהונגען האבען די דאזיגע פערזענליכע בעציהונגען געשפילט נישט די לעצטע ראל. דערוויל איז שטרעזעמאן קראנק געווארען און בריאן האט געהאלטען זיין רעדע, וואס האט אנגעמאכט אזא רושם.

פ. ברבש.

Dr. med. D. HELMAN
ספעציאל-ארצט פאר האלז, נאז, אויערן און קעהלקאפף-קראנקהייטען
PIOTRKOWSKA 68, telefon 12-20
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 10–12 און 5–7 אוו. זונטאג פון 10–1

דייטשלאנד און „פרעסא".

(איינדרוקען פון א בעזוך).

VI.
„די פוילע גרעטע".

מ'האט טשעכאוו'ן אמאל דערצעהלט וועגן א שילער, וואס דער לעהרער האט איהם אויפגעגעבן צו שרייבן א'נאפזאץ איבער דער טעמע „דער ים". דער שילער האט אנגעשריבן: „דער ים איז גרויס", מעהר גארנישט. טשעכאוו איז פון דעם שילערישען איינפאל געווען ענטציקט: דאס איז דאך דאס גלייכסטע, וואס מ'קאן זאגען וועגן ים!

דער ערשטער איינדרוק פון דער „פרעסא" אין קעלן: זי איז גרויס!

די אויסשטעלונגס-געביידעס ציהען זיך אויף א שטח פון אומגעפעהר 3 קילאמעטער אויף די ברעגעס פון רהיין און פערנעהמען א טעריטאריע פון א האלבען מיליאן קוואדראט-מעטער. אויף אריבערצופיהרען די בעזוכער פון איין עק פרעסא-טעריטאריע צום צווייטען, איז ארום דער אויסשטעלונג ספעציעל געלעגט געווארען א באהן-ליניע, א ליליפוט-בעהנכען, ווי זי ווערט אנגערופען. דאס בעהנכען איז ענטציקענד. די לאקאמאטיוולעך דערמאהנען אן דער לאקאמאטיוו-דעקאראציע, וואס דער „אזאזעל" האט אמאל געמאכט צו דער אויפפיהרונג פון פאלקס-ליד „אוי איז דאס א קאליע מיט אנ'א הערגעם פוח". אויף שמאלע שינעס שטעהט א שפאנעל-נייע סאמאווארעל, דער מאשיניסט זיצט ווי רייטענדיג אויף זיין מאשינדעל, אויף א העלפט שטעקט ער ארויס פון דער מאשין. און דאס צווערג-מאשינדעל פייפט און סוישטשעט און קוויטשעט, מעשה גרויסער „דערוואקסענער" לאקאמאטיוו און שלעפט מיט זיך א צעהנדליג ליליפוט-וואגאנדעלעך, א נעגטליך נישט קיין וואגאנעס, נאר אזעלכע שליטעלען אויף פיער פערזאן יעדעס, צו צוויי פערזאן אויף יעדער זייט, ווי די שליטענס אויף די גרויסע קארוזעלעס אין פאלקס-פערוויילונגס-פארקען. די הומארפולע „קעלנער" האבען נאך פערשטארקט דעם קאמישען איינדרוק, פון דעם באהנדעל, אנרופענדיג יעדער לאקאמאטיוועל מיט אנ'אנדער הומאריסטישען נאמען: „די פוילע גרעטע" א. ר. גל.

בעבעלס געבורטס-ארט.

אויף איין זייט רהיין, ביי דער האהענצאלערן-בריק, אין די גרויסע אמאליגע, איצט פולשטענדיג רענאווירטע, איבערגעבויטע, איבערגעאנדערשטע קיראסירען-קאזארמעס געפינט זיך די סאציאל-געביידע פון דער אויסשטעלונג מיט דער קולטור-היסטארישער אפטיילונג. (ס'איז שוין, דאכט זיך, ביי אונז נאטירט געווארען, אז די דאזיגע אמאל „קייזערליכע" קאזארמעס זענען היסטאריש-מערקווירדיג דערמיט, וואס דארט איז געבוירען געווארען דער פיהרער פון דער דייטשער סאציאל-דעמאקראטיע אויגוסט בעבעל).

געביידעס און פאווילאנען.

אויף דער אנדערער זייט רהיין געפינען זיך די איבעריגע געביידעס פון דער אויסשטעלונג: די אונגעהויערע גרויסע הויפט-געביידע — די רייכטשע אויסשטעלונג, דאס גראנדיעזע שטאאטען-הויז מיט די פאוויליאנען פון עטליכע און דרייסיג מלוכות, די בעזונדערע געביידעס פון דער ארבייטער-פרעסע, פון דער קעלנישער פאלקס-צייטונג, קעלנישער צייטונג, האמבורגער פרעמדען-בלאט (אין דער פארם פון א מיטעלאלטערליכען וויקינגער-שיף), דאס רודאלף מאססע-הויז, דער פרעסא-טורם, די יודישע זאנדערשוי, עוואנגעלישע, קאטאלישע פרעסע, געביידע פון דער פראווינץ אסט-פרויסען, פאוויליאן פון אפעלס ראקעטען-אויטא, א. אז. וו.

ווייטער ציהט זיך דער פערגניגונגס-פארק מיט אלערליי פערוויילונגס-אנשטאלטען, עלעקטראדראם שיס-האלע, אפעל-באהן, מארס-רעדאקציע, הויז פון אילוזיעס, אויטא-קארוזעלע, היפאדראם, געשיקטליכקייטס-שפילען, קינא, טאנץ-פאלאסט, אפען פארארין א.אז.וו. א.אז.וו. דאס אינטערנאציאנאלע וואונדערדארף מיט הייזלעך פון שפאניען, רוסלאנד, פראנקרייך, איטאליען, שאטלאנד...

א פאר דאטען.

וועגען דער גראנדיעזקייט פון דער אויסשטעלונג וועלען געבען א בילד א פאר פאקטען פון איהר ארגאניזאציע. צום עהרען-פרעזידיום פון דער אויסשטעלונג זענען איינגעלאדען געווארען 14 פון די אנגעזעהענסטע דייטשע מלוכה-מענער; די רשימה פון די מיטגלידער פון דער עהרען-קאמיסיע פערנעהמט אין קאטאלאג 22 זייטען דרוק. די אויסשטעלונג ווערט אנגעפיהרט פון א פרעזידיום מיט דעם פרעזידענט פון קעלן ד"ר אדענאוער אן דער שפיץ, דאן געהען א רייה לייטענדע קאמיסיעס: שטאט-פערוואלטונגען-אויסשוס, ארטס-אויסשוס, פינאנץ-אויסשוס, בוי-, פערקעהר-, פעסט-, פרעסע-, ווערבע-, און קונסט-קאמיסיעס. אהן א שיער פאכלייט זענען געווען בעשעפטיגט ביי די הויך-בויען, גאסען-בויען, קאנאל-בויען, רעגולירונג פון רהיין-ברעג ספעציעל פאר דער אויסשטעלונג, באהן-בוי, גארטען-בוי, עלעקטריע- און גאז-אינסטאלאציעס, שוץ געגען פייער, טעלעפאן-אנלאגען, אויסבוי פון די אינערליכע רוימען פון דער אויסשטעלונג, אלגעמיינע שריפט-געשטאלטונג, מאטעריעל-אויספערטיגונג, א.א.וו. א.א.וו.

ביי דער ארגאניזירונג און אויסבוי פון דער אויסשטעלונג האבען מיטגעארבייט 38 דייטשע פאך-פעראיינען און פערבאנדען פון פערלעגער, דרוקער, בוכהענדלער, שריפטגיסער, רעקלאמע-אנשטאלטען... עס זענען מאביליזירט געווארען מוזעאומס, אוניווערזיטעטן, מלוכה'שע, שטעדטישע און פריוואטע זאמלונגען פון בערלין, מינכען, לייפציג, וויען, מאינץ... צעהנדליגער ספעציאליסטען, פאך-לייט — שעפטיגט מיט דער ארגאניזאציע און איינארדנונג פראפעסארען פון אלערליי געביטען האבען זיך בער- פון די אלגעמיינע און בעזונדערע טיילען פון דער אויסשטעלונג. און נישט אומזיסט האט ד"ר ארענאור געשריבען אין זיין ווארט צו די בעזוכער פון דער אויסשטעלונג, אז וואס ווייטער עס איז פאר-אויסגעגאנגען די ארגאניזאציע, איז אלץ קלערער געשטאנען די געפאהר, אז דער אומפאנג פון אזא מין אויסשטעלונג זאל נישט איבערשטייגען די קערפערליכע און גייסטיגע אויפנאהמספעהיגקייט פון בעזוכער. זעלבסטבעגרענצונג איז דעריבער געוועזען דאס אויבערשטע געזעץ ביי איהר אויפבוי".

אפשטעלען זיך מעהר אדער ווייניגער גענוי כאטש אויף די וויכטיגסטע אפטיילונגען און געגענשטאנדען, וועלכע זענען אויסגעשטעלט אויף דער „פרעסא" — וואלט געהייסען איבערטרעטען די גרעניצען פון יעדער מעגליכקייט אין צייט און ארט. מיר וועלען זיך מוזען בעגנוגענען מיט שנעלע שפאצירגענג איבער די סאמע וויכטיגסטע טיילען פון דער אויסשטעלונג, פערהאלטענדיג זיך דערביי אויף איניגע ספעציעל אינטערעסאנטע, הגם עס מוז ווידער בעטאנט ווערען, אז אזעלכע „גאר אינטערעסאנטע ערטער" זענען פאראן אהן א שיעור און פאר זייער גענויעם שטודיום זענען נויטיג טעג און וואכען.

גרינדליכקייט.

מיר וועלען אנהויבען דעם שפאציר פון דער קולטור-היסטארישער אפטיילונג, וועלכע פערנעהמט דעם גאנצען פארטער פון דער ריזיגער מיליטער-געביידע. דא איז געזאמעלט און צונויפגעשטעלט וויסענשאפטליך געארדענט די גאנצע צוויי טויזענט יעהריגע געשיכטע פון דער פרעסע, פון דער צייטונג, פון נאכריכטען-וועזען, פון די ערשטע אוראלטע שטופען ביז צו דער מאדערנער צייט. די אפטיילונג איז אויסגעשטאט און בעארבייט מיט דער גאנצער גרינדליכקייט, וויסען-רייכקייט און געוויסענהאפטיגקייט, צו וועלכער עס זענען פעהיג דייטשע געלעהרטע. ביי דער בעארבייטונג פון דער דאזיגער אפטיילונג זענען געווען בעשעפטיגט פראפ. ד"ר עסטער פון מינכען מיט א גאנצען שטאב געלעהרטע פראפעסארען, דאקטוירים, דאצענטען פון בערלין, מינכען, לייפציג, קעלן, האמבורג, שטוטגארט, דיסעלדארף א. א. וו.

סיי דער זשורנאליסט, סיי דער מענש, וואס שטעהט אן א זייט פון צייטונגס-וועזען, ווערט פון דער אפטיילונג געוואויר, אז די זשורנאליסטיק איז נישט ווי די דייטשען רופען עס אן „א פאטער- אדער פאטערלאנדסלאזער געזעלע", נאר אז זי האט הינטער זיך א לאנגע און רייכע טראדיציע, וואס גרייכט מיט איהרע ערשטע ווארצלען אין די ווייטע צייטען פון די פערגאנגענע יאהרהונדערטען.

שפיגעל פון דער צייט.

דער לייטמאטיוו פון דער גאנצער אפטיילונג איז: „די צייטונג אלס שפיגעל פון דער צייט". דאס איז סימבאליש אויסגעדריקט אין דעם אויפגערופענעם „שפיגעל-זאל" אין איין ריזען-בילד, זעקס מעטער הויך, געמאלט אויף גלאז, איז צונויפגענומען, צונויפגעפאסט דאס וויכטיגסטע און דאס טיפישסטע, וואס האט א שייכות צו דער ענטוויקלונג פון דער צייטונג און צו דער איבערגעבונג פון ידיעות. דא איז אין א קאנצענטרירטער פארם צונויפגענומען דער גאנצער אינהאלט פון דער קולטור-היסטארישער אפטיילונג. דער זאל איז אנ'עהרען-זאל פאר די מענשען, וועלכע האבען אין א רייה פון הונדערטער יאהרען געארבייט איבער דער געביידע, וועלכע עס שטעלט מיט זיך די מאדערנע „זיבעטע מלוכה", א גאלעריע פערזענליכקייטן, וועלכע האבען זיך מיט גאלדענע אותיות פערשריבען אין דער געשיכטע פון דער פרעסע. די גאלעריע עפענט וואלטער פאן דער פאגעלווייד, דער מינען-זינגער, וועלכער האט מיטגעריסען בשעתו די בעפעלקערונג מיט זיינע פאליטישע לידער און וועלכער ווערט אנגערופען דער ערשטער דייטשער זשורנאליסט. גוטענבערג (איהם איז געווידמעט די געהעריגע אויפמערקזאמקייט אויף אנ'אנדער ארט), דער שטראסבורגער פערלעגער יאהאן קאראלוס, דער גרינדער פון איינער פון די עלטסטע דייטשע פעריאדישע צייטשריפטען, דער ענגלענדער דזשאן מילטאן, דער פארקעמפער פאר פרעסע-פרייהייט, דער לייפציגער פראפעסאר טהאמאזיוס, וועלכער האט אין דייטשלאנד געשפילט די ראליע, וואס מילטאן אין ענגלאנד.

אין דער צייט, ווען די פרעסע קעמפט פאר איהר פרייהייט, שווימט אויף א נייע מעכטיגע קראפט צו איהר דינסט: די טעכניק — א רייה נייע בילדער: קעניג און באוער, די קאנסטרוקטארען פון דער ערשטער שנעלפרעס-דרוקמאשין, וועלכע האט געמאכט א גאנצע רעוואלוציאנירענדע איבערקעהרעניש אין צייטונגס-וועזען, ווי גוטענבערג אין שריפט- און דרוק-וועזען בכלל. דער עלעקטרישער טעלעגראף געבויט דורך די געטינגענער פיזיקער גאוס און וועבער א.אז.וו. א.א.וו.

כדי בילדליך פארשטעלען אלע פארשטופען פון דער מאדערנער צייטונג איז אויסגעוועהלט געווארען די פארם פון א שטאם-בוים. די ווארצלען פון דעם בוים שטעלען פאר די פערשידענע שטופען, וועלכע די צייטונג איז דורכגעגאנגען ביז זי האט זיך ענטוויקעלט צו איהר היינטיגער פארם. צווישען די ווארצלען שלאנגען זיך ארויס די 4 וויכטיגסטע און טיפישסטע: די גערעדטע, די געשריבענע, די געדרוקטע און ענדליך די אילוסטרירטע צייטונג.

לאזאר פוקס.

דאס וואהל-צעטעל אין דער האנט,
וואס איז געוואוינט געקושט צו ווערן.

(קארעספאנדענץ פון פאריז).

די פייערליכקייטן פונ'ם אונטערשרייבן דעם קעלאג-אפמאך אין פאריז, זענען געשטערט געווארען דורך א קליינעם אינצידענט. די האוואס-אגענטור האט וועגען איהם שעמעוודיג און קורץ מיטגעטיילט:

בעת'ן פייערליכען פריהשטיק אין ראמבוליע ביים פראנצויזישען מלוכה-פרעזידענט האט די פאליציי פערהאלטען א גרופע פרויען, וועלכע האט איינגעפונען, אז דער פאסיגסטער מאמענט אויף איבערצוגעבען דעם פרעזידענט דומערג א פעטיציע איז גראד איצט. האוואס-אגענטור האט מיטגעטיילט, אז די „לעהרערינס" האבען געמוזט צוווארטען אין דער פאליציי ביז דעם פרעזידענטס געסט זענען זיך פונאנדערגעפאהרען. די אמעריקאנער צייטונגען זענען שוין ווייניגער בעשיידען און שעמעוודיג: זיי דערצעהלען, אז די פאליציי האט נישט נאר פערהאלטען די פעמיניסטכעס, נאר איז זיך מיט זיי גענוג גראב בעגאנגען; מ'האט אויף די פרויען געשריגען, מ'האט די פעטיציע צוריסען אויף שטיקלעך א.א.וו.

ווי מ'קען אורטיילען, איז דער דאזיגער וויזיט אין ראמבוליע דער אנהויב פון דער קאמפאניע, וועלכע ס'האבען פארגענומען די פראנצויזישע פעמיניסטקעס: זיי האבען זיך געשטעלט פאר אנ'אויפגאבע צו דערשלאגען זיך וואהל-רעכט פאר די פרויען. זייט'ן יאהר 1921 וואלגערט זיך אום אזא געזעץ-פראיעקט, געהט איבער פון איין פאלאטע אין דער צווייטער און קען נישט ווערען קיין געזעץ. דא מאכט מען אין איהם פערבעסערונגען, דא פערשמעלערונגען, דערווייל ווערט ער אבער פערהאלטען; האבען די פעמיניסטקעס בעשלאסען א ריהר צו טון דעם ענין פון ארט.

אזא מעסיגע צייטונג ווי דער „טאן" האט אפגעדרוקט א בריף פון מאריא ווערא, וואס איז פול מיט דראהונגען. פרוי בעלמאנט, די פארזיצערין פון דער פרויען-פארטיי אין אמעריקע האט אונז געזאגט — שרייבט אין איהר בריף מאריא ווערא — אויב איהר זייט נישט גרייט זיך צו זיצען אין טורמע, זייט איהר נאך נישט צוגעגרייט צו וואהל-רעכט. „נו, זענען מיר גרייט זיך צו זעצען אין טורמע!" רופט אויס פרוי ווערא; זאלען זיי עס וויסען!"

די פראנצויזישע פרויען האבען פערשטאנען, אז רעכט און פרייהייט גיט מען נישט פאר א שעהנעם אויפפיהרען זיך — זיי דארפען אויסגעקעמפט ווערען.

א חוץ שפאניען און איטאליען איז די לאגע פון דער פרוי אמערגסטען אין פראנקרייך. ביז היינט גילטען נאך דארטען די געזעצען פונ'ם נאפאלעאן-קאדעקס, לויט וועלכען א פערהייראטע פרוי ווערט גערעכענט פאר א מינדעריעהריגע ביז איהר טויט. איהר מאן איז דער אפוטרופוס איבער איהר פערמעגען און איבער איהר פערזאן. זי בעזיצט נישט קיין שום פאליטישע רעכט, בעת אין די פראטעסטאנטישע סקאנדינאווישע לענדער, אין דייטשלאנד און אפילו אינ'ם קאטוילישען בעלגיען האט די פרוי פולע וואהל-רעכט.

די לעצטע וואהל-רעפארם אין ענגלאנד האט שוין געווירקט אויף די פראנצויזישע פרויען אויפרייסענד. אין ענגלאנד האט דער קאנסערוואטיווער קאבינעט, ווי בעוואוסט, אויסגעגליכען די רעכט פון די פרויען מיט די מענער-רעכט און בעת די וואהלען אין מאי 1929 וועלען אנטיילנעהמען פינף מיליאן ענגלישע פרויען.

צווישען די באנאלע מאטיווען, פאר וואס פרויען דארפען נישט קריגען קיין וואהל-רעכט, קענט איהר פון די בעשיידענע סענאטארען הערען אזעלכע: „עס פאסט נישט, אז די הענד, וואס זענען געשאפען געווארען אויף צו קושען, זאלען זיך בעשעפטיגען מיט אזא אינפאכער ארבייט, ווי אפגעבען שטימען בעת די וואהלען". די פראנצויזישע מאראליסטען בעהויפטען, אז די פראנצויזישע נאציאנאלע איינגעשאפטען פארערן, אז די רעפארם פון וואהל-רעכט פאר פרויען זאל אריינגעפיהרט ווערען שטופענווייז: צוערשט פאר אונפערהייראטע, און אלמנות (דערביי דארפען זיי נאטירליך האבען א מאראל-צייגניש).

כאראקטעריסטיש פאר פראנקרייך איז, וואס דווקא די ראדיקאל-ליבעראלע גרופען זענען געגען צו לאזען די פרויען צום פאליטישען לעבען און די רעכטער צוזאמען מיט די עקסטר-לינקע זענען אנהעננער פון אזא רעפארם.

אין פראנקרייך האבען די קלעריקאלען שטארקע אויסזיכטען פיל צו געווינען, אויב מ'זאל די פרויען געבען שטים-רעכט בעת די וואהלען. אין בעלגיען און אין דייטשלאנד האבען די רעכטע, אמת נישט פיל, אבער דאך געוואונען פון פרויען-וואהל-רעכט, אויך אין ענגלאנד רעכענען די קאנסערוואטארען צו געווינען שטימען פון דער מאסען-בעטייליגונג מצד די פרויען אין דער וואהל-קאמפאניע.

די פראנצויזישע ראדיקאלען האבען אפגעלאזט די פרינציפען: זיי האבען זיך פשוט דערשראקען פאר דעם קאנסערוואטיזם פון די פרויען.

ס'איז שוין פאראן גענוג ערפאהרונג כדי מען זאל קענען אפשאצען די רעזולטאטען פון דער פרויען-בעטייליגונג אין די וואהלען; די רעפארם רופט נישט ארויס קיין שום קאטאסטראפעס — דאס בעטייליגען זיך פון די פרויען אין די וואהלען דאס אויסוועהלען אפילו א פאר צעהנדליג פרויען-דעפוטאטען האט די פאמיליע נישט צושטערט און די פון איהרע בעשעפטיגונגען נישט אפגעריסען. ס'האבען אפילו נישט געליטען די ליבהאבער צו קושען די דאמען-הענטלעך.

פון דער צווייטער זייט האט דער אנטייל פון די פרויע אין די וואהלען כמעט קיין שום בעדייטענדען איינפלוס אויפ'ן מלוכה-לעבען נישט אויסגעאיבט, קיין ערנסטע ענדערונגען זענען נישט פארגעקומען און אויף דעם „קריזיס אין פארלאמענטאריזם" האט די פרויען-בעטייליגונג אין די וואהלען האט זיך דורך דעם נישט געשטארקט, ער איז קיין איינפלוס נישט געהאט. דער פארלאמענטאריזם אבער אויך נישט שוואכער געווארען.

די פראנצויזישע פעמיניסטקעס וועט דעריבער ווארשיינליך אויסקומען נישט לאנג צו קעמפען.

ב. ר.

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צוריקגעקעהרט

— אין איבערגעצויגען אויף —

צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87

ספעציעל ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען. מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אווי.

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאנא 43, טעל. 41-34

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער-שוועכע קראנקהייטען. מיט היילונגס קווארץ לאמפען (האר אויספאל)

צוריקגעקעהרט

נעהמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אוועגד.

Dr. med. A. Uryson

קאנסטאנטינער 20, טעל. 35-85

נעמט אן פון 3 ביז 5 א זייגער נאכמיטאג.

אכטונג ווירטינס!

זען די אלע קאקוס-פוטער
וואס איז דא גאר אלערליי,
איז דאך „חעמא" די געשמאקסטע
און די טייערסטע פון זיי.

אלע אדוער גוטע ווירטינס
נעהמען זאלט איהר עס אין זינען;
אז די „חעמא" און „קאקאמא"
מוז זיך שטענדיג ביי אייך געפינען

„חעמא" איז דאך גוט צו פרעגלען
און אויך קאכען קען מען אליין
„חעמא" בעסער איז היי פוטער
בעסער ווי געווען-שמאלץ.

„חעמא" און „קאקאמא" זענען
ועלטען כשר אנ אנטיק
אונטער ראבינאט'צער רכ'ס אויפזיכט
שטעהט זי שטענדיג די פאבריק.

ר' מענדעל אלטער אט דער גאון
דארף בטחים נישט קיין רעקלאמע
ער איז דעם גערער רבינ'ס ברודער
וויסען אלע דאך ממתמא.

ס'איז די פירמע א בעריהמטע
הערן אמבחאר: און פון
דער קאנטאר פון זי געפינט זיך
לארו, ווילסאקא נומער 9.

595

לאדז, 14. סעפטעמ. 1928

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 14. סעפ עמ. 1928

דורשט נאך יום־טוב'דיגקייט

פון ש. ניגער

די יודישע ימים־טובים אין אמעריקא ווערען נישט אפגעהיט אזוי ווי אמאל, אבער זיי ווערען אפגעהיט. עס איז נישטא אין זיי די אמאליגע אלט־היימישע פרומקייט און פייערליכקייט און הייליגקייט, עס ליגט אין זיי א פער'חלש'טע, א פערהאנגעלטע די נשמה, אבער דער גוף לעבט.

א גוף אהן א נשמה קאן נישט עקזיסטירען: מסתמא איז דא אין די ימים־טובים עפעס א פונק גייסט.

בײ א גרויסער צאהל יודען, איז, פשוט, דא נאך דער אמאליגער גלויבען. אליהו הנביא איז פאר זיי א לעבעדיגע געשטאלט, און ער קומט אריין צו זיי אין הויז פסח צום סדר. ימים־נוראים בעטען זיי מחילה אויף זייערע זינד. און יעדער אנדער יום־טוב איז א טייל פון זייער אינווייניגסטען לעבען. אויב זיי קאנען נישט אפהיטען די ימים־טובים אזוי ווי אמאל אין דער היים, האבען זיי נאך אבער די אלטע גוטע כונה'ס. או זיי האלטען אויף די נשמה, נישט נאר דעם חומר פון די יודישע פייערטעג.

בײ אנדערע יודען איז דאס היטען ימים־טובים מעהר געוואוינהייט, ווי גלויבען. אבער עס איז א געוואוינהייט פון הורות, און זי איז איינגעבאקען אין הארצען. זי זוכט שוין גארנישט קיין דערקלערונגען. זי לעבט מיט דעם כוח פון איהר טיפער איינגעווארצעלטקייט.

אנדערע, ווידער, ווילען זיך נישט אפשיידען פון כלל־ישראל. די רעליגיעזע יודישע ימים־טובים זענען פאר זיי א פארם פון נאציאנאלען אויסלעבען זיך.

און אפילו די, וואס זענען אויסען נישט די הגדה, נאר די קניידלעך און אנדערע יום־טוב'דיגע מאכלים, מוזען אויך אין זיך האבען עפעס א פערבארגענע צוגעבונדענקייט צו די פערצייטיגע יודישע פיהרונגען. „קיך־יודישקייט" אליין וואלט זיך נישט געקאנט אויפהאלטען.

עס מוז זיין עפעס אן־אידעלערע, א טיפערע בעדערפעניש, וואס געפינט איהר בעפרידיגונג אין די יודישע ימים־טובים.

אט די בעדערפעניש איז בײ א גרויסען טייל יודען א רעליגיעזער אדער א רעליגיעז־נאציאנאלע. זי האט אבער אויך אן־אנהאלט אין דעם וועלטליכען און אינדיווידועלען לעבען.

עס איז אין איהר אויסגעדריקט דער נאטירליכער פראטעסט פון מענשען קעגען צופיל וואכעדיגקייט. דער פערלאנג פון עפעס אן־ענדערונג אין דעם שטייגער לעבען, אין דעם געמיטס־צושטאנד, אין די אויסערליכקייטען, זאל זיין כאטש א אין דעם עסען. איין טאג גלייך צו דעם אנדערען, און אזוי וואך־איין, וואך־אויס — דאס איז צו שווער צו פערטראגען.

דאס איז איינער פון די מאטיווען, וועלכע האבען אלעמאל און אומעטום בעוועגט מענשען איינצופיהרען טעג פון אנדערשדיגקייט, טעג פון אפרוה, גאר א בעזונדער ראליע אבער מוז שפילען אט דער מאטיוו בײ יודען אין אמעריקא. אויף אונז דא איז [illegible] איז נעריכט און [illegible]ינעפאלען דער וואכענשטויב; אונזער לעבען איז ד א שווערליך גרוי געווארען...

א זיבען־טעגיגע וואך — דערפון האבען יודען ביז אהער נישט געוואוסט, זעקס טעג האט מען געארבייט, געהארעוועט, געשמאיעט, אבער דער זיבעטער טאג איז געווען שבת. צי איז טאקע יעדער יוד, געווארען מיטאמאל א „בן־מלך", ווי היינע האט געגלויבט, אדער ער איז געבליבען דער זעלביגער פשוט'ער יוד, ווי געווען, אבער אי נאך איז איבער — די „דברי־חול" און די „הינטישע געדאנקען" זענען יעדען זיבעטען טאג איבערגעריסען געווארען. דער רייכער קרעמער און דער ארימער בעל־מלאכה, דער בעל־הבית און דער משרת די בעל־הבית'טע און די דינסט — אלע האבען אראפגעווארפען פון זיך יעדע וואך פון פרייטאג אין אוונר ביז שבת נאך הבדלה — דעם יאך פון טאג־טעגליכען זארג. אלע האבען איין טאג יעדע וואך זיך אנדערש געקליידט, אנדערע מאכלים געגעסען, אנדערע תפילות געזאגט און נישט אזוי זיך אויפגעפיהרט ווי די איבריגע זעקס טעג.

ווי שווער עס איז געווען דאס לעבען, האט מען זיך געטרייסט, אז אט וועט קומען שבת־קודש וועט מען כאטש אויף א ווײלע אראפנעמען דעם פאק פון פלייצע, אפווישען דעם שווייס פון שטערן און דעם שטויב פון די שיך. א ליכטיגער יום־טוב'דיגער פלעק איז געווען דער שבת אויף דעם גרויען בילד פון דער וואכעדיגער האוועניש. די ימים־טובים זענען געווען שוין לוקסוס־וואכען. זיי האבען נישט געלאזט ווערען צו איינטאניג דעם יום־טוב, וואס יודען האבען געהאט יעדע זיבען טעג. דאס, וואס שבת איז געווען פאר'ן מיטענוואך, איז יום־טוב געווען פאר'ן שבת.

אבער דער דורכשניטליכער אמעריקאנער יוד האט נישט קיין שבת. און טאמער איז ער פריי זונטאג, איז טאקע אזוי ווי א געצוואונגענע פרייהייט. טאקע ער ארבייט נישט און האנדעלט נישט זונטאג, אבער עס איז נישטא אין דעם יענע גרויסע אפגעשיידטקייט פון דער וואך, וועלכע עס ברענגט מיט זיך א פערהייליגטער רוה־טאג.

א טאג פון יום־טוב'דיגען לעבען, פון יום־טוב'דיגער פולקייט וואלט געקאנט זיין פאר יודען שבת, אבער דאס איז גראד — דערהויפט אין די קלענערע שטעדט און ספעציעל אין די דרום־שטאטען — דער וואכעדיגסטער פון אלע טאג בײ יודען. דאס איז דער טאג, ווען מען „לייזט" מעהר ווי אלעמאל אין געשעפט. די גאנצע משפחה, אפט אפילו די קינדער ווערען שבת אריינגעצויגען אין „ביזנעס". מען העלפט דעם טאטען אדער דער מאמען פערקויפען, פאקען, פערשרייבען, ארויסגעבען סחורה, האזען...

„דעם זיבעטען טאג זאלסטו נישט רוהען, נישט דו, נישט דיינע קינדער, און נישט דיינע אנגעשטעלטע" — אזוי לייענט זיך דער פסוק פאר דער מאסע יודישע קרעמער, וועלכע וואוינען נישט אין יודישע געגענדען.

און טאמער זענען דא צווישען זיי אזעלכע, וועלכע גערען שבת אין שוהל דאווענען, זענען זיי דאס רוב אויך נישט קיין שומרי שבת. מען דאווענט אפ, מען כאפט אריין א שבת'דיגע עליה — און מען געהט צוריק אין קראם אריין. טאמער בלייבט מען אין דער היים, איז די ווייב, אדער דער זוהן, אדער די טאכטער אין געשעפט. מען עסט שבת'דיגע אכילה, עס איז אבער שבת'דיג נאר אין מאגען, נישט אין הארצען.

אין הארצען איז נישטא קיין רוה, נישטא קיין אפגעשיידטקייט, נישטא קיין שטימונגס־ענדערונג. און אזוי וואך־איין, וואך־אויס...

איז א וואונדער, וואס יודען כאפען זיך צו צו א פסח, א סוכות, א ימים־נוראים? מען האט א געלעגענהייט ארויסצוגעהן אויף א ווײלע כאטש פון דעם קרייז, אין וועלכען מען דרעהט זיך כסדר, א געלעגענהייט צו דערמאנען זיך אן דער אמאליגער סביבה, וועלכע איז אינטערעסאנט שוין דערמיט אליין, וואס זי איז אזוי אנדערש פון דער איצטיגער — זאל מען עס נישט אויסנוצען?

מען האט נישט קיין מוט צו מאכען דערפון דעם געהעריגען געברויך. מען ליכט נישט אפ קיין אמת'ן פסח, קיין אמת'ן שבועות, אזוי ווי מען היט נישט אפ שבת. מען כאפט נאר אראפ דאס אויבערשטע, דאס געשמאקערע, דאס לייכטערע, דאס עולם הזה'דיגע. קיין אמת'ע רוה פערגינט זיך נישט דער אמעריקאנער יוד אפילו יום־טוב. אבער דאך עפעס א שטיקעל צערעמאניע מאכט מען. דער טיש איז יום־טוב'דיג געגרייט. און שוין דאס עצם ריכטען זיך אויפ'ן פייערטאג — שניידט זיך אריין ווי א פרישע פארביגע פערעמיל אין דעם גרויען לעבענס־געוועב.

די רעליגיע אליין ווירקט דא דערהויפט דערמיט, וואס זי הויבט־אויף דעם פערהאוועטען מענשען כאטש אויף א רגע איבער טאג־טעגליכקייט. זי גיט איהם א פערוויילונג, וועלכע איז אנדערש ווי די געוועהנליכע פערוויילונגען. זי מאטערט איהם נישט מיט די איביגע פראגען, מיט השארת הנפש, מיט שכר ועונש. זי גלויבט נישט, אז זי קאן איהם ארויסנעהמען פון דער וועלט און אריינווארפען אין יענער. זי רעדט מיט איהם וועגען ערדישע זאכען, אבער זי רעדט אין א געהויבענעם טאן; זי געברויכט ספיריטועלע אויסדרוקען — און דערמיט אליין מאכט זי דעם מענשען אויף א ווײלע פערגעסען אן דער שווערער מאטעריע, צו וועלכער ער וועט זיך באלד מוזען אומקעהרען צוריק. די רעליגיע גיט דעם מענשען עפעס יום־טוב'דיגעס און גאנצע ימים־טובים — אין אט דער סאציאלער פונקציע איהרער, נישט אין מעטאפיזישען גלויבען, ליגט איהר הויפט־קראפט דא, אין דעם לאנד פון סטאנדארטיזירטער און טיראנישער וואכעדיגקייט.

דער יוד, וואס האט זיין וועלטליכע געהויבענקייט, זיינע וועלטליכע אידעאלען — דער סאציאליסטישער אדער קאמוניסטישער יוד, צום בײשפיל — בענעהט זיך אהן די רעליגיעזע ימים־טובים. זיין לעבען איז נישט אזוי וואכעדיג. ער איז נישט אזוי איינגעשלאסען אין די פיער אײלען פון זיין ארבייט אדער געשעפט. ער קאן זיך אמאל אוועקטראגען ערגיץ אין אן־אנדער וועלט. ער קאן אין דעם עצם קאנטראסט, וואס עקזיסטירט צווישען זיין ווירקליכקייט און זיין אידעאל, געפינען א דערלײזונג פון דער אײנטאניגקייט. ער האט, אין דער אמת'ן זיין רעליגיע מיט איהרע אייגענע ימים־טובים. ער האט זיינע הייליגע, זיינע העלדען, זיינע געדענק־טעג, זיינע הימנען, זיינע פייערליכקייטען, זיין גאט. זיין דורשט נאך עפעס יום־טוב'דיגעס, עפעס אויסערגעוועהנליכעס, איז געשטילט. זיין ראדיקאליזם איז זעהר אפט נישט קיין אויסדרוק פון זיינע קלאסען־אינטערעסען און נישט קיין עטישער אידעאל, נאר א רעטונג פון דער נודנער ווירקליכקייט — עפעס א שטיקעל יום־טוב. זיין געטריי זיין צו די פיהרער און העלדען פון דער „בעוועגונג", זיין זינגען הימנען, איז פונקט אזא געטעסדינסט ווי דאס דאווענען בײ די פרומע יודען.

אבער ווי נאר ער דערווייטערט זיך פון זיין — אנטירעליגיעזען — גאט; ווי נאר ער ווערט אפגעקיהלט צו דער „בעוועגונג", פערגעסט די הייליגע שבועות וואס ער האט געשווארען און זינגט נישט מעהר איהרע לידער, דאן ווערט זיין הארץ אויסגעליידיגט, עס בעפאלט איהם די וואכעדיגקייט פון לעבען, עס דערעסט איהם זיין איביג איבער'חזר'ן זיך — און ער געהט זוכען טרייסט. רעטונג, אנדערשדיגקייט אין דעם „הויז פון גאט", וועלכען ער האט יאהרען־לאנג נישט בעזוכט. ער טוליעט זיך ווידער צו דער אלטער מאמען — דער שוהל פון די פרומע יודען. ער לאזט זיך פערצויבערען פון איהרע אלטע נגונים און ער געניסט פון איהר יום־טוב'דיגען כבוד.

איז נישטא זיך וואס צו וואונדערען אויף די פיל געוועזענע ראדיקאלען, וואס פילען־אן די ארטאדאקסישע, קאנסערוואטיווע און רעפארמירטע טעמפלען. דאס איז פון זייער זייט נישט קיין צביעות. דאס איז אויף זיי, נעבעך, א רחמנות. זייערע הערצער זענען אויסגעליידיגט געווארען — און זיי זוכען מיט וואס די פוסטקייט אנצופילען. זיי זענען געבליבען אליין, און זיי ווילען זיך צוטולען צו וועמיצען. — אויב נישט צו אן־איינעם, איז כאטש צו א פרעמדען גאט... און איך מוז מודה זיין, אז איך האב מעהר צוטרוי צו דעם געוועזענעם ראדיקאל, וואס איז געווארען א שוהל־יוד, ווי צו דעם געוועזענעם קעמפער, וואס טרייסט זיך און נעהמט זיך איבער מיט זיין ציניזם. דער וואס גלויבט איצט נישט אין קיין זאך, האט קיינמאל נישט געגלויבט אויפצואמת'ן אין קיין זאך. דער וואס זוכט זיך צו ראטעווען פון זיין עלענדקייט אין די פיר ווענט פון דעם רעליגיעזען טעמפעל איז אמאל געווען טריי־איבערגעגעבען צו זיין ראדיקאליזם. צווישען זיין אמאליגער און זיין איצטיגער פרומקייט איז דא אן־איינהאלטליכער, אבער נישט קיין פסיכאלאגישער אונטערשיד. זיי נעהמען זיך ביידע פון איין מקור: פון דעם פערלאנג צו שטעלען זיך אנטקעגען דער אליינהערשאפט פון דער וואכעדיגקייט.

אט דער קאמף פאר אביסעל יום־טוב'דיגקייט האט צוויי זייטען: ער דערהויבט אויף א ווײלע דעם מענשען — דאס איז א שעהנע זייט; ער גיט איהם א תירוץ צו זיין ווי ער איז די גאנצע איבריגע צייט — דאס איז זיין העסליכע זייט. און טעארעטיש פערשטעה איך זעהר גוט יענע מיינונג, וועלכע זאגט: גאר אדער גארנישט. אויב דער מענש קאן נישט זיין כלו שבת, זאל ער נישט האבען קיין שבת'דיגע קאפאטע איינצוויקלען אין איהר זיין טאג־טעגליכער טומאה. זאל ער נישט האבען קיין יום־כפור, וואס זאל איהם לאזען זינדיגען א גאנץ יאהר און דערנאך תשובה טון, זאל ער נישט האבען קיין גאט מתפלל צו זיין צו איהם, ווען ער האט זיך שוין צופיל געשפילט מיט'ן טײוועל. אין דער ווירקליכקייט איז אבער דעם יום־טוב פונקט אזוי שווער צו פערטרייבען פון דעם מענשענס וואוינשען, ווי די וואך, דער דורכשניטליכער מענש איז תמיד וואכעדיג און תמיד זוכט ער אנצוצינדען אין זיך דער טונקעלקייט עפעס א שבת'דיג ליכטעל.

ווענדט זיך די ווירקונג פון יעדער בעוועגונג, פון יעדער אידעע, נישט נאר אין דעם ענטפער וואס זי גיט אויף די פראגען פון טאג־טעגליכען לעבען, נאר אויך א ן דעם, ווי העל, ווי יום־טוב'דיג עס ברענען איהרע ליכט.

די רעליגיע, ווי די עלטסטע און געניטסטע געזעלשאפטליכע בעוועגונג, ווייס ווי אויסצונוצען אט די בעדערפעניש, וואס דער מענש האט אין פייערליכקייט, אין צערעמאניעס, אין געהויבענע קלאנגען, אין נישט קיין געוועהנליכע מינעס — קורץ, אין יום־טוב'דיגקייטען. אלע אנדערע בעוועגונגען מוזען זיך עס לערנען פון איהר.

און אויך בײ אונז, יודען אין אמעריקא, וואו די וואכעדיגקייט האט אלץ אפגעפארבט אין איהר גרויער פארב, וועט טריאומפירען די אידעע, וועלכע וועט [illegible] לאזען רוהען אויף אונז די שכינה פון יום־טוב'דיגקייט.

מיר

דאס שטעדטעל פון דער בעריהמטער ישיבה.

פון ל. שטשעקאץ.

בערך 600 קילאמעטער ווייט פון לאדז, אין אמאליגען ווייס־רוסלאנד היינט אין פוילען, 2 מייל ווייט פון דעם רוסישען גרעניץ־שטעדטעל סטאלפצע — געפינט זיך דאס בעוואוסטע שטעדטעל מיר.

מיר איז שוין אן־אלטע שטאדט. די מירער ישיבה", עקזיסטירט שוין הונדערט און צעהן יאהר. די בעפעלקערונג אין שטעדטעל איז בערך א פינף־הונדערט־פאמיליעדיגע. דערפון איבער דריי הונדערט יודען.

דער נאמען מיר שטאמט פונ'ם נאמען פון גראף מירסקי צו וועמען ס'געהער דער באדען פון גאנצען שטעדטעל. ביז דאס שטעדטעל איז איבערגעגאנגען צו דער פוילישער מלוכה, האבען אלע איינוואוינער געמוזט צאהלען ערד־שטייער דעם גראפ'ס יורשים. היינט האט דאס איבערגענומען די שטאטישע מאכט.

די נישט־יודישע בעפעלקערונג רעדט ווייס־רוסיש. א קליינער טייל — רוסיש. אפילו אפישען מלוכה'שע, ווערען פונאנדערגעקלעבט אין ווייס־רוסיש און פויליש. פערהאן אין שטעדטעל, עטליכע צערקוועס און קירכען פאר די ווייס־רוסען, וואס וואוינען אין די דערפער ארום מיר און פאר דער קליינער צאהל פוילישע איינוואוינער. די בעפעלקערונג איז פריינדליך געשטימט צו פוילען. אין מיטען מארק שטעהט אפילו א קאשטשושקא־דענקמאל (פארלויפיג שענער ווי דער לאדזער אויף פלאץ־וואלנאשטשי...).

יעדען מאנטאג איז „מארק". דער גאנצער מארק און אלע געסלעך, וועלכע זענען זעהר קליין און שמאל זענען פערפולט מיט אלט־טיפישע רוסיש־דארפישע פוהרלעך, וואס האבען געדרענגעלטע ווענד־גופים, געשפאנט מיט איינגעשרומפענע קלאטשעס מיט א דעמבענעם האלב־לבנה'דיג־געדרייטען גרויסען דראנג, איבערגעצויגען איבער'ן האלז אין דער הייך. די פויערן — רוסישע „כאכאלען" טראגען טשערקאזישע היטען און קאשקעטען אויף די קעפ, רוסישע העלע, בורקעס און שטיוועל און גראבע שטעקענס אין די הענד.

די עלטערע יודען — פערציטישע, רוסישע, דארפישע, — פערשידענארטיגע טיפען. פרומע בעלי־בתים טראגען היטען — ליטווישע, — לויט די יודישע היטלעך אין פוילען, נאר — מיט הויכע, נאר ברייטע רענקעס, די אויבערשטע העלפט — אראפגעקנייטשט. די עלטערע פרויען — רוסיאנקעס. רוסישע און רוסיש־דארפישע טיפען. דאגעגען די יונגערע — ציוויליזירטע. האלטען מיט די מאדעס — אויף וויפיל ס'איז מעגליך אויסצונוצען אין אזא ווייט פערווארפען שטעטעל, וואוהין די „מאדעס" קומען־אן מיט דער גרויסער פערשפעטיגונג. רעדען א קלארען פיינעם ליטווישען יודיש, ברימען אונטער אהן אויפהער, רוסישע און יודישע אומבעקאנטע לידלעך.

די „שטאדטישע" יודישע יוגענטלייט — געקליידעט אין רוסישע בורקעס, צעפעט־היטלען, הויך־כאלעוויע'דיגע שטיוועל. בעטראכטען נייגיריג יעדען פערבייגעהענדיגען פרעמד־פנים'יגען. טייל פון זיי — טראגען מאדערנע אנצוגען און פאלטענס.

אווענד־צייט בעיקר שבת און זונטאג — א שטארקער שפאציר. די גאר יונגערליכע, וואס זענען עוסק אין ראווער־פאהרען, לאזען זיך ארויס אונטער דער שטאדט צום קליינעם אויסגעהאקטען שטאדט־וועלדעל אויף א בארג, וואס שליסט זיך אין דער נידער ביז א שמאלטשיג פליסיג וואסערל... די וואס ווילען זיך ארויסווייזען אלס מאדערנע, ציוויליזירטע — האלטען אונטער'ן ארעם א נישט־פערפאקט ביכעל און שפאצירענדיג פארל־ווייז, בעמיהען זיי זיך אין דער שטיל צו רעדען ווייס־רוסיש און אויסזינגען, פייפענדיג, רוסישע לידלעך.

אין שענסטען שטאדט־צענטער — א שיינע רויט־ציגעלדיגע געביידע — די מירער ישיבה.

ארום דער ישיבה־געביידע — א גרעסערער לײדיגער פלאץ, אין הייזעל אויף רעכטס וואוינט דער שטאדט־רב. אין הייזעל אויף לינקס — דער ראש־ישיבה.

אקעגען איבער דעם אריינגאנג צו דער ישיבה — א ברייטערער פלאץ, וואו ס'געפינט זיך א הויך־געמויערטע שוהל — אן־אלטע געביידע — וואס דינט אויך צום לערנען פאר די, וואס ווילען האבען רוהיגקייט, איינזאמקייט. אויף מזרח־צו געפינט זיך אין א הילצערין געבויט אלט הייזעל — ס'שטאדטישע בית־המדרש. הארט אקעגען איבער דעם צוגאנג צו דער ישיבה־געביידע געפונט זיך א ישיבה־קטנה.

פון דעם געסעל פיהרען וועגען צו דער מקוה, וואס געפינט זיך פערשטעקט אין א זייטיג ווינקעלע מיט א זעהר שלעכטען צוגאנג. די מקוה אין א נידריג געביידעלע מיט א זעהר נישט עסטעטישען אויסזעהן, דינט אלס איינציג באד־אנשטאלט פאר אלע ישיבה־לייט און בעל־בתישע יודען אויף דרייפערטעל יאהר — ווייל זומער געהען אלע צום טייך.

אין א שיין הילצערן עסטעטיש הייזעל מיט עטליכע פראנט־טרעפלעך פון ביידע זייטען אלס צוגאנג צו דער טיר וואוינט דער משגיח, דער קאפ פון ישיבה. דער וועג, וואו דאס הייזעל שטעהט, פיהרט דערפער אין דער זייט פון דער פויליש־רוסישער גרעניץ. דער וועג א העריליכער, פונדעסטוועגען איז דא א קלענערע בעוועגונג, ווייל ישיבה־לייט, חוץ ענצעלנע אויסנאהמען, געהן נישט ווייטער פונ'ם הייזעל, וואו דער משגיח וואוינט.

הארט נעבען דער ישיבה געפינט זיך א ביבליאטעק פון דער שטעדטעלשער יוגענד, וואס ארדנט איין אפט פארלעזונגען און פארשטעלונגען.

און די, וואס געהן צום ביבליאטעק־לאקאל, שלייכען זיך אדורך אין די טונקעלע אווענד־שעהן אומבעמערקבאר, ווייל, — דורך דער גאס געהן די ישיבה־לייט! פאר ישיבה־לייט האבען אלע רעספעקט. אז א ישיבה־מאן געהט פערבײ די ביבליאטעק טוט ער אויף איהר קיין קוק נישט. נישט־ווילענדיג — אויף דער געביידע. ער האלט פאר א בזיון אזא לאקאל אין מיטען דעם תורה־צענטער.

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערען־, נאז־, האלז־ און לונגען־קראנקהייט
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81.
[illegible] פון 12—2 און פון 5—7. [illegible]
[illegible]

בעריהמטע מענער

טשיקאווע געשיכטעס פון דעם פאמיליען־לעבען פון גרויסע פילאזאפען, פאעטען און אנדערע קינסטלער.

וואס האבען געליטען צרות פון זייערע ווייבער

פון נ. פאלאר.

ווען איהר לייענט די לעבענס־בעשרייבונג פון וועלט־בעריהמטע מענער, — דיכטער, פילאזאפען, — זעהט איהר, אז זייער לעבענסוועג איז זעלטען געווען „פערזייהט מיט רויזען". מעהרסטענסטיילס איז דאס א וועג פערזייהט מיט דערנער, א וועג, פיל אנגעווארפען מיט שטיינער, — א מארטירער־וועג.

און אויב די לעבענס־געשיכטע פון דעם זשעני איז אין די מעהרסטע פאלען זעהר טרויעריג, האט זי אבער אפטמאל א קאפיטעל, וואס איז נאך טרויעריגער און פיינליכער פון אלע איבעריגע קאפיטלעך, — און דאס איז דאס קאפיטעל, וואס שילדערט דעם גרויסען מענשען אלס מאן צו זיין פרוי, אלס פאמיליען־מאן.

אין דעם לעבען פון יעדען מאן שפּילט די פרוי, זיין לעבענס־בעגלייטערין, אן אומגעהויער וויכטיגע ראליע, א חוץ די אלגעמיינע אומשטענדען, ווי דער געזונד־צושטאנד, די מאטעריעלע לאגע א. אז. וו., ווענדט זיך עס הויפּטזעכליך אן דעם כאראקטער פון דער פרוי, צי דעם מאנ'ס לעבען זאל זיין א לעבען פון גליק, פון שטילע, נישט־געשטערטע פאמיליען פערגעניגענס, אדער עס זאל זיין א לעבען פון איביגע קריגערייען, פון שטענדיגער גרייזאמע און הארצווייטאג. פון דער אנדערער זייט אבער האט אויך דעם מאנ'ס כאראקטער נישט ווייניג צו זאגען פאר דעם שלום־בית: איז דער מאן בטבע א שטילער, א געדולדיגער, און האט איינזעהעניש מיט דער פרוי, דאן קאן מען ערווארטען אז זייער פאמיליען־לעבען זאל זיך געהן מיט א שטילען רוהיגען גאנג, אז מענשען זאלען אויף זיי זאגען: „זיי לעבען צווישען זיך ווי די צוויי טויבעלעך" איז אבער דער מאן א בייזער, אן אויפגערעגטער א מענש, וואס רעכענט זיך נישט מיט דער פרוי'ס געפיהלען, בעציהט זיך צו איהר ווי צו א דינסט און פערנאכלעסיגט זי אינאיינעם מיט'ן הויז, דאן קאן מען מיט זיכערקייט פאראויסזאגען, אז פון אזא סארט פאמיליען־לעבען וועט קיין גוטס נישט ארויסקומען.

דאס לעבען פון דעם זשעני איז אין דער הינזיכט נישט קיין אויסנאהם. נישט מעהר, דער זשעני, וועלכער לעבט אין זיין אייגענער וועלט, אין דער וועלט פון פאנטאזיעס, דערווייטערט פון דער טרוקענער, ניכטערער, ווירקליכקייט, איז מעהרסטענס חיים, זעהר ווייט פון צו זיין אן אידעאלער מאן.

דער בעריהמטער דייטשער פילאזאף שאפּענהויער זאגט, אז ווען ביי א קינסטלער שטארבט א קינד, איז זיין טרויער נישט אזוי שארף, ווי ביי דעם פשוט'ן בשר־ודם: דאס איז ערשטענס דערפאר, ווייל דער קינסטלער איז צופיל אריינגעטון אין זיין קונסט, אז ער זאל זיך לאזען איינגאנצען פערשלינגען פון ערדישע זאכען, און צווייטענס, געפינט ער פאר זיך אין זיין קונסט אליין א טרייסט אין יעדען פערזענליכען אומגליק.

אט דאס טיפע ווארט פון דעם גרויסען דייטשען דענקער, וועלכער האט זעהר פיל געשריבען וועגען דער נאטור פון קינסטלער, מאכט אונז קלאר, פארוואס אזוי ווייניג וועלט־בעריהמטע קינסטלער האבען געפיהרט א גליקליכען פאמיליען־לעבען. מענשען, וואס זענען מיט לייב און לעבען אריינגעטון אין עפּעס אייביגע נישט־געשטילטע זאכען: מענשען, וואס שוועבען מיט זייער פאנטאזיע אין די וואלקענס; מענשען, וואס זייער גאנצער שטרעבען, אלע זייערע כוחות און פעהיגקייטען זענען געווענדעט אויף דער אייביגקייט, אויף דער ווייטער צוקונפט — אזעלכע מענשען, זענען, נאטירליך, ווייניג צוגעפאסט צו די זארגען און נויטען פון דעם אלטעגליכען פאמיליען־לעבען. עס איז דעריבער גאר קיין וואונדער נישט, וואס אנהויבענדיג פון סאקראטעסען, דעם גרויסען גריכישען פילאזאף, ביז טאלסטאי'ן, קען מען פערצייכענען אהן א שיעור פאמיליען־טראגעדיעס אין דעם לעבען פון וועלט־בעריהמטע מענער.

לאמיר מאכען אנהויבען פון סאקראטעסען. אויף זיין מזל, אדער ריכטיגער, אויף זיין שלימזל, איז עס גראד אויסגעפאלען צו האבען א ווייב, וואס איהר נאמען איז פעראייביגט געווארען, אלס דער נאמען פון דער גרעסטער ארורה, וועלכע האט ווען עס איז געלעבט. די ראזינע „אירענע" האט געהייסען „קסאנטיפּע" — און ביז צום היינטיגען טאג, ווען מען וויל אויף וועלכער עס איז שפּראך זאגען אויף א פרוי, אז זי איז א שרעקליכע ארורה, זאגט מען: „זי איז אן אמת'ע קסאנטיפּע".

פון אט דער קסאנטיפּע דערצעהלט מען זיך אן אהן א שיעור שעהנע מעשות, וועלכע ווייזען וואס פאר א סארט פרוי דאס איז געווען.

איינמאל, ווען סאקראטעס האט געזעהען, ווי זיין עלטסטער זוהן קאכט זיך און שרייט אויף דער מאמען, האט ער זיך געפרובט איהם איינשטילען און איהם אויפווייזען, אז עס איז נישט שעהן צו בייזערן זיך אויף א מאמען.

— וואס פאר א שלעכטס האט זי דיר געטון? — האט געפרעגט סאקראטעס ביי זיין זוהן — האט זי דיך געטראטען מיט די פיס אדער געביסען, ווי עס טוען ווילדע חיות, ווען זיי ווערן אויפגערייצט?

— ניין, דאס דווקא נישט — האט געענטפערט דער זוהן — זי האט אבער געעפענט אויף מיר אזא מויל, אז איך האב עס שוין פשוט נישט געקאנט אריבערטראגען.

סאקראטעס אליין, א מענש אהן א גאל, א גוטמוטיגער און א הארציגער, האט ליב געהאט צו וויצלען זיך וועגען זיין צרה.

איינמאל האט קסאנטיפּע אויסגעלאזען צו איהם זיין גאנצען ווייבערישען פענה־לשון, און אלס צוגאב נאך אפגעגאסען איהם מיט אן עמער שמוציגע וואסער.

— נו, האב איך דען נישט פריהער נישט געזאגט — האט סאקראטעס בעמערקט — אז ווען קסאנטיפּע דונערט, וועט זי באלד אויסברעכען מיט א רעגען?

אן אנדערש מאל, ווען סאקראטעס איז געשטאנען נישט ווייט פון זיין הויז, ארומגערינגעלט פון זיינע תלמידים און מיט זיי גערעדט וועגען א וויכטיגען פילאזאפישען ענין, האט קסאנטיפּע אהן א אטעם זיך אריינגעריסען אין מיטען און אויסגעשריגען מיט איהר גרילציגער שטים:

— סאקראטעס, אונזער הוהן איז אנטלאפען! וואס שטעהסטו ווי א דאמב? העלף מיר זי כאפּען.

צוזעהענדיג פון טאג צו טאג, ווי קסאנטיפּע בעהאנדעלט איהר מאן, האט סאקראטעס'עס א תלמיד איהם געשטעלט די פראגע:

— ווי קענסטו עס אויסהאלטען פון אזא מרשעה?

— איך האב זיך צוגעוואוינט צו איהר — האט סאקראטעס געענטפערט. — פונקט ווי איך וואלט זיך צוגעוואוינט ווען איך זאל שטענדיג הערען דאס קלאפּען פון א מיהל־ראד. און דו אליין פערטראגסטו דען נישט דאס קוואקשען פון גענז?

— יא — האט דער תלמיד געזאגט — אבער גענז ברענגען מיר דאך אייער און קליינע גענזלעך!

— נו, און קסאנטיפּע ברענגט מיר קינדער — האט סאקראטעס, ווי זיין שטייגער איז געווען, געענטפערט מיט א גלייכווערטעל.

פון אט די פאר מעשה'לעך קען מען זיך שוין שאפען א בעגריף, וואס פאר א סארט לעבען סאקראטעס האט געפיהרט מיט זיין פרוי. ווען קסאנטיפּע איז אריין אין רציחה, האט זי געריסען פון איהם די קליידער, האט געווארפען און געשלייערט אלץ, וואס עס איז איהר נאר געקומען אונטער דער האנד, האט זיך געווידעלט און געשאלטען, געפילדערט און געליארעמט. און, ווי מיר האבען נאר־וואס געזעהען, זיך אפילו נישט אפגעשטעלט אפצוגיסען מיט אן עמער שמוציגע וואסער דעם געניאלען קאפּ פון דעם „קליגסטען פון אלע גריכען", ווי מען פלעגט רופען סאקראטעסן, און מען האט טאקע געדארפט זיין א סאקראטעס צו קאנען אריבערטראגען אט די ווילדע סצענעס מיט א שמייכעל און מיט א גלייכווערטעל. אויסגעווארט ביז קסאנטיפּע האט אויסגעלאדען אויף איהם איהר גאנצען פּולווער, פלעגט ער זיך שטיל ארויסשארען פון הויז און געהען לערנען מיט זיינע תלמידים.

נאך אזא פאמיליען־סצענע האט סאקראטעס געזאגט:

— מען דארף זיך בעגעהן מיט א שלעכטער, איינגע'עקשנ'טער פרוי, פונקט ווי מען בעגעהט זיך מיט ווילדע פערד, וואס מען וויל צוימען. האט איהר די פערד איינמאל איינגעצוימט, וועט איך שוין לייכטער אנקומען צו צוימען אנדערע פערד. אזוי איז אויך מיט מיר: נאכדעם, ווי איך וועל האבען איינגעצוימט קסאנטיפּע'ן, וועט מיר שוין זיין לייכט צו וואוינען מיט אן אנדער פרוי.

עס וואלט פונדעסטוועגען געווען נישט דזשענטלמעניש, ווען מיר זאלען דא נישט זאגען כאטש איין גוט ווארט וועגען קסאנטיפּע'ן. עס איז איהר אויך נישט געווען וואס מקנא צו זיין אויף איהר ראליע. ערשטענס, איז סאקראטעס געווען פיל עלטער פון איהר: ווען דער גרויסער פילאזאף, א 70 יאהריגער זקן, איז געזעסען אין געפענגניש, א פערמשפּט'ער צום טויט פאר זיינע געדאנקען, איז קסאנטיפּע געקומען איהם בעזוכען מיט א קליין קינד אויף די הענד און דער עלטסטער זוהן איז דאמאלס אלט געווען נישט מעהר ווי פינפאונצוואנציג יאהר; צווייטענס, וואלט סאקראטעס קיין פרייז פאר שעהנקייט נישט געקאנט געווינען: ער איז געווען קורץ געוואקסען, מיט אן אראבגעלאזענעם בייטעל־בויך, האט געהאט א גרויסען פליק, גרויסע ארויסשטארצענדע אויגען און א דיקע פערריסענע נאז. א חוץ דעם איז ער שטענדיג געגאנגען אפּגעריסען און אפּגעשליסען תמיד בארוועס, אפילו ווינטער. קיין בעצאהלט פאר לערנען מיט די תלמידים האט ער נישט געוואלט נעהמען. פון מתנות האט ער זיך אפּגעזאגט. ווען ער האט איינמאל, אויף א יאריד, געזעהען אויסגעשטעלט צום פערקויפען פערשיידענע זאכען, ווי סטאטועס, וואזעס, קליידער, צירונג האט ער געזאגט: „וויפיל זאכען איך זעה דא, וואס איך בעדארף זיי נישט האבען!"

קסאנטיפּע איז, אלזא, נישט געווען אומגערעכט, ווען זי פלעגט איהם פארווארפען אז ער קימערט זיך גאר נישט פאר ווייב און קינדער, וואס ער געהט אויף גאנצע טעג אוועק פון הויז, וואס ער פערפיהרט לאנגע שמועסען מיט יעדען א גנב, אפטמאל מיט שעהנע קאקעטישע העטערען (אזוי האבען אין גריכענלאנד געהייסען די „פרעהליכע" מיידלעך), און האט בכלל א זייער מאדנע מיינונגען וועגען אלץ אין דער וועלט, „גארנישט ווי קיין קלארער מענש".

עס איז בעוואוסט, אז קסאנטיפּע האט נעבעך, געקלאגט און געוויינט, ווען מען האט איהר מאן פערמשפּט צום טויט. בעזוכענדיג סאקראטעס'ען אין געפענגניש, האט זי געזאגט מיט א געבראכענעם געמיט:

— סאקראטעס, דו שטארבסט אומשולדיגערהייט!

— וואלסטו דען בעסער געוואלט — האט איהר סאקראטעס געענטפערט מיט זיין געוועהנליכער רוהיגקייט, וועלכע האט איהם נישט פערלאזען אפילו פאר'ן טויט, — וואלסטו דען בעסער געוואלט, קסאנטיפּע, אז איך זאל שטארבען א שולדיגער?

דער אלטער קאטארזשניק

ערצעהלונג פון פּיער לאטי

דאס איז באמת נאר א קליינינקע פשוט'ע געשיכטע וואס מיר האט אמאל דערצעהלט א. אין דער זעלבער מינוט, ווען ער האט זיך געזעצט אין זיין שיפעל צו בעגלייטען צום דאמף־שיף א גרופּע ארעסטאנטען, וועלכע מען האט פערשיקט קיין נייע־קאלעדאניען.

צווישען זיי האט זיך געפונען אן אלטער קאטארזשניק, וואס האט אויסגעזעהן צו זיין אלט א יאהר זיבעציג. דער דאזיגער מענש, האט מיט זיך געפיהרט א קליין שטייגעל, וואו עס האט זיך צוגעטוליעט א קליינינקער גרויער וואראבייטשיק.

נישט האבענדיג וואס צו טון, האט א. פערפיהרט א שמועס מיט דעם אלטען, וועמעס פנים עס האט איהם אויסגעזעהן צו זיין זעהר סימפאטיש. צום בעדויערען איז דער ארימער מענש געווען צוגעשמידט מיט א קייט צו עפּעס א יונגען מאן וואס האט געטראגען ברילען אויף זיין דינעם בלייכען נאז און איז געווען שרעקליך אפּשטויסענד און מיאוס.

דער אלטער קאטארזשניק האט זיין גאנצען לעבען זיך פערנומען מיט גנבות. א סך מאל האט מען איהם געכאפּט ביי אנדערע פערברעכענס, נאר ער פלעגט תמיד ליב האבען זיך צו פערענטפערען און טענה'ן:

— נו זאגט אליין, ווי זאל מען נישט גנב'ענען, ווען א מענש האט נישט וואו אוועקצולעגען זיין קאפּ און דערצו יאגט מען דיך פון זאומעטום — און עסען דארף מען דאך! אט דאס לעצטע מאל בין איך אריינגעפאלען נאר דערפאר וואס איך האב צוגע'גנב'עט א זאק מיט קארטאפעל פון פעלד און אן ארבוז — א געפעהרליכע זאך! נו, איך בעט אייך, זאגט מיר — פארוואס לאזט מען מיך נישט רוהיג שטארבען ערגעץ דא, אין פראנקרייך, און מען פערשיקט מיך גאט ווייס וואוהין?

דער אלטער איז געווען דאנקבאר א.'ן וואס האט גערן אויסגעהערט זיינע קלאפּערייען און געענדיגט האט ער מיט דעם, וואס ער האט איהם געוויזען זיין איינציגע טרייסט אין לעבען — דאס איז געווען נישט קיין אנדער זאך, ווי די קליינינקע שטייגעל מיט דעם גרויען וואראבייטשיק. דאס פויגעלע האט שוין פון לאנג געוואוסט זיין קול. צוטוליענדיג זיך ביי איהם אויף אן אקסעל, האט עס אין פערלויף פון א גאנצען יאהר אפּגעלעבט מיט איהם אין געפענגניש.

אך, מיט וואס פאר א שוועריגקייטען האט ער ענדליך בעקומען די ערלויבניש נעהמען דאס פויגעלע מיט זיך קיין קאלעדאניע.

און דערנאך! דערנאך האט מען געדארפט מאכען א נישקשה'דיגע שטייגעל, קריגען האלץ, דראט, גרינע פארב; מען האט דאס אלץ געדארפט מאכען שעהן, בעקוועם און אפילו קאקעטיש.

דאך דערמאן איך זיך נישט ווילענדיג זיינע ווערטער „ארימער וואראבייטשיק"!

געשפּייזט האט ער זיך מיט איין שווארצען ארעסטאנטסקען ברויט און דאך א פנים נישט געפיהלט קיין ליידען, איז תמיד ארומגעשפּרונגען אזוי פרעהליך, ווי יעדער אנדערער וואראבייטשיק.

א פאר שעה שפּעטער, ווען דאס שיפעל איז שוין צוגעקומען צו דעם גרויסען דאמפער, וואס האט אוועקגעפיהרט די קאטארזשניקעס און א מינוט רייזע האט א. זיך ווידער געטראפען מיט'ן אלטען, וועלכען ער האט שוין געהאט איינגאנצען פערגעסען.

— אט נעהמט עס, האט געזאגט דער ארימער מענש מיט א שוואכען קול, דערלאנגענדיג איהם דאס שטייגעל. — נעהמט, ער וועט אייך צוניץ קומען און אפשר וועט ער אייך אפילו ברענגען פערגעניגען...

— ניין, וואס איז מיט אייך... — האט מיין פריינד זיך ענטזאגט: — איהר אליין דארפט עס נעהמען מיט זיך. דארטען, ווייט פון דער היימאט, וועט דער וואראבייטשיק זיין אייער איינציגער חבר און פריינד...

— אך, האט געזאגט דער אלטער: — דאס פויגעלע איז דאך שוין מעהר נישטא... נישטא... איהר ווייסט דען נישט?

און צוויי גרויסע טרעהרען האבען פאמעליך אראפּגערונען איבער זיינע באקען.

אין צייט פון א גרויסען שטורעם אויפ'ן ים האבען זיך די טירעלעך פון שטייגעל געעפענט, די פויגעלע האט זיך דערשראקען, איז ארויסגעפלויגען און גלייך, צוליב איהר צובראכענעם פליגעל, אריינגעפאלען אין וואסער, אך, וואס פאר א שרעקליכע מינוט דאס איז געווען! זעהן ווי זי ווערט אוועקגעטראגען פון די כוואליעס, וויל זיך ראטעווען, מאטערט זיך מיט די לעצטע כוחות, שטארבט און ער קען איהם נישט קומען צו הילף, ראטעווען פון זיכערען טויט! זיין ערשטע בעוועגונג איז געווען זיך ווארפען פאראויס, נעהמען שרייען, בעטען הילף, זיך ווענדען צו אלע'ן, ווייזען פאר איהם ער זאל ראטעווען דאס פויגעלע... נאר א מינוט איז אריבער און דער ליידענשאפטליכער וואונש פון זיין נשמה איז פלוצים פערביי, פערביי ביי דעם איינציגען געדאנק, אז ער איז א קאטארזשניק. צו וואס בעטען? ווער וועט זיך צוהערען צו די געבעטען פון אן אומגליקליכען קאטארזשניק? ווער וועט רחמנות האבען אויף זיין אומגליקליך פויגעלע? צי דען האט מען געקענט זיך פארשטעלען, אז דער קאפּיטאן וועט אפּשטעלען די שיף צו ראטעווען א קליינינקען וואראבייטשיק, וואס בעלאנגט צו א פערשטויסענעם מענשען? אוודאי נישט! וואס פאר א נארישער, וואס פאר א אומגליכער געדאנק! און אט איז דער ארימער מענש אלץ געשטאנען אויפ'ן זעלבען פלאץ, זיך נישט גערוהרט פון ארט און נישט אראפּגענומען זיינע אויגען פון דער כוואליע, וואס האט ווייט אוועקגעטראגען מיט זיך דעם קליינינקען גוף פון דער גרויער פויגעלע! א געפיהל פון שרעקליכער איינזאמקייט האט ארומגעכאפּט זיין גאנצען וועזען. איצט איז ער אליין, אליין אויף אייביג. און גרויסע טרעהרען פון א דריקענדער בענקשאפט האבען פערגאסען זיינע אויגען. און דערווייל האט דער יונגערמאן מיט די ברילען אויפ'ן נאז, דער חבר זיינער, וואס איז מיט איהם געווען צוזאמענגעשמידט, געהאלטען אין איין לאכען און קוקען איהם אין די אויגען: דעם אלטענס צרה, האט איהם געמאכט צו קייכען פון געלעכטער.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספעצ. פון אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
בעהאנדלונג מיט קווארץ־לאמפען־שטראהלען
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 1—3 נאכמ. און פון 5—7 אווענד.

דאס פויגעלע איז שוין מעהר נישטא. צו וואס דארף ער איצט די שטייגעל, מיט וועלכע ער האט זיך אזוי לאנג ארומגעטראגען? און אט האט דער אלטער, אוועקפאהרענדיג אין דער ווייטער רייזע, דאס שטייגעל אוועקגעגעבען דעם גוטען מענשען, וואס האט איינגעזיליגט אויסצוהערען זיין קורצע, נאר אומעטיגע געשיכטע.

א. האט נישט געוואלט וועה טון דעם אלטען און צוגענומען פון זיין האנד דאס שטייגעל אויף וועלכער דער קאטארזשניק האט אזוי לאנג און שווער געארבייט. איך ווייס נישט צו מיר איז געלונגען איבערצוגעבען דאס געפיהל פון טיפער בענקשאפט, וואס האט מיך ארומגעכאפּט הערענדיג די מעשה.

עס איז שוין געווען זעהר שפּעט, און איך האב זיך געקליבען געהן שלאפען. ווי פיל מאל אין לעבען איז מיר אויסגעקומען גאנץ קאלטבלוטיג אויסצוהערען אלערליי געשיכטעס פון ליידען, וועגען מארדען און דראמעס און נאר דאס מאל האב איך געפיהלט, אז א פרעמדע צרה קאן ביז וועהטאג צוזאמענדריקען מיין הארץ און... און אפילו צונעהמען ביי מיר מיין שלאף.

— אפשר קאן מען מיט עפּעס איהם העלפען?
— האב איך געפרעגט.

— איך האב אליין געטראכט וועגען דעם — האט געענטפערט א. — און איך האב אפילו געוואלט געהן צו א פויגעל־פערקויפער קויפען פאר איהם א וועלכע נישט איז פויגעלע און צוזאמען מיט דעם שטייגעלע עס אפּגעבען דעם אלטען. איך ווייס נאר נישט צי איך וועל עס בעוויזען טון ביז די שיף וועט אפּגעהן? איך מוז אייך זאגען, אז דאס איז נישט אזוי לייכט. דערצו זייט איהר דער איינציגער וואס וואלט געקאנט קריגען די ערלויבניש איבערצוגעבען דעם אלטען די מתנה. ליידער ווייס איך אפילו נישט זיין נאמען. איך מוז אבער זאגען פאראויס, אז אייער האנדלונג וועט אויסזעהן זעהר קאמיש.

— אין דעם צווייפעל איך א האר נישט — האב איך געזאגט און זיך נישט ווילענדיג צולאכט אין דער נשמה — זיך צולאכט מיט דעם אינערליכען געלעכטער, וואס לאזט זיך הערען אזוי זעלטען.

פונדעסטוועגען, זיך אויפכאפּענדיג אויפ'ן צווייטען פריהמארגען, האב איך שוין נישט געפונען פאר נויטיג צו טון מיין נעכטיגען בעשלוס. דער ערשטער איינדרוק האט שוין בעוויזען זיך אויסצולעשען, און די גאנצע געשיכטע האט זיך מיר איצט אויסגעוויזען פאר נישט נויטיג און אפילו נאריש. דערצו וואס פאר א צאצקע האט געקענט פערהיילען די טיפע וואונד?...

ארימער עלנדער קאטארזשניק, די וואונדערבארסטע גן־עדן־פויגלען וואלטען נישט געקענט פערגלייכען מיט דעם צובראכענעם פליגעל, וואס האט פערנומען דעם פלאץ פון דעם פשוט'ן גרויען פויגעלע, געקענט אויפוועקען אין דער פערהארטעוועטער טויטער נשמה אזוי פיל אמת'ע צארטקייט, ליבע און לאסקעס.

יודיש — תלוש.

הערץ גראָסבאַרד וועגען יודישען טעאַטער

אַ שמועס מיט'ן בעריהמטען יודישען אַרטיסט.

אין לאָדז האָט געווייזט דער בעקאַנטער יודישער אַרטיסט און וואונדערבאַרער רעציטאַטאָר הערץ גראָסבאַרד.

גראָסבאַרד איז אַ לאָדזער ,האָט דאָ געלערנט, דאָ אַמאָל געשפּילט און דאַן אַוועק קיין דייטשלאַנד ,דאָרט האָט ער געשפּילט אין דער פאָלקסביהנע אין בערלין אין שטאָדטישען טעאַטער „שוישפּיל־הויז" אין פראַנקפורט אַם מאין, און אין עטליכע גרויסע פילם־בילדער. אָבער אַממייסטען האָט זיך גראָסבאַרד קונה שם געווען מיט זיינע פּרעכטיגע וואָרט־קאָנצערטען און רעציטאַציעס, וועגען וועלכע דור בערגעלסאָן און פיל יודישע און דייטשע קריטיקער זענען פשוט ענטציקט געוואָרען.

איצט איז גראָסבאַרד געקומען קיין פּוילען און אויך בעזוכט זיין געבורט־שטאָדט לאָדז און זיינע עלטערען, וועלכע וואוינען דאָ.

גראָסבאַרד האָט בעזוכט אונזער רעדאַקציע און מיר האָבען געהאַט מיט איהם אַ געשפּרעך וועגען זיינע בעאָבאַכטונגען אויף זיינע רייזעס, וואו ער האָט פאַר יורען, געשפּילט און רעציטירט.

— איך בין געקומען קיין פּוילען — זאָגט גראָסבאַרד, — ווייל איך וויל שוין בעקומען מיין תיקון. איהר ווייסט דאָך, אַז איך בין פון שטענדיג אָן אַ יודישער קינסטלער, אויב איך האָב נאָך מיין שפּילען אין דער אַמאָליגער ווילנער טרופּע געשפּילט אין דייטשען טעאַטער אין בערלין, און אין אַנדערע שטערט, איז דאָס געווען בעל־כרחך, מיין אָרט איז און וועט שטענדיג זיין אין דער יודישער קונסט, קלאָהרער — אין יודישען טעאַטער.

איצט רעכען איך צו פערבלייבען דעם גאַנצען סעזאָן אין וואַרשא און איך וועל העכסט־וואַרשיינליך שפּילען אין דער ווילנער טרופּע, וואָס ווייטער וועט זיין ,איז שווער פאָראויסצוזאָגען.

ביז איצט בין איך געווען אין לעטלאַנד, עסטלאַנד, דייטשלאַנד, פראַנקרייך, בעלגיען, ענגלאַנד און דרום־אַפריקא. איך זאָג אייך ,אַז אומעטום זענען פאַרהאַן יודען, וועלכע לעכצען נאָך אַ שעהן און ציכטיג יודיש וואָרט, נאָך אַ גוט יודיש טעאַטער. איך ווייס, אַז אין בערלין, פּאַריז, לאָנדאָן און דרום־אַפריקא, האָט פון צייט־צו־צייט געשפּילט יודישע טרופּעס ,דאָס איז אָבער אַלץ געווען אַזאַ שפּילען און אַזאַ רעפּערטואַר, וועלכער איז נישט ווייט אַוועק פון „אוראַלטערטום". איבערציינט האָבען מיך די גאַסטשפּילען פון „הבימה" און דעם יודיש־קאַמער־טעאַטער. די האַלב־אַסימילירטע יודען פון מערב־איראָפּאַ, זענען געלאָפען און אָנגעפילט דאָס טעאַטער און מיט שטאָלץ געזאָגט צו די דייטשען:

— דאָס איז אונזער טעאַטער, אונזער יודיש טעאַטער!

וואָס דאַרפט איהר מעהר. איך גיב יערעס יאָהר צווי יודישע וואָרט־קאָנצערטען אין אַנטווערפּען, די קאָנצערטען קומען פאָר אין שוישפּיל־הויז אָדער אין פלעמישען אָפּערן־הויז, וועלכע האָבען פון 1500 ביז 1800 פּלעצער און יערעס מאָל איז דאָס טעאַטער פול.

דער לעצטער קאָנצערט צוזאַמען מיט'ן אַרטיסט שניאור, איז איבערגעשטיגען אַלע ערוואַרטונגען.

דאָס אומבעקאַנט־יודישע האָט מיך געצויגען קיין דרום־אַפריקא, הגם איך בין געפאָהרען גלאַט אַזוי אין דער וועלט אַריין. איך בין פון דער רייזע גענוג זעהר צופרידען. אין אַ שטעטעל, וואו די גאַנצע יודישע קהלה בעשטעהט פון הונדערט פּערזאָן, זענען צו מיין קאָנצערט געקומען 130 פּערזאָן. איהר ווילט וויסען ווי אַזוי? גאַנץ פשוט. די איבעריגע דרייסיג פּערזאָן זענען געקומען פון דער אומגעגענד פון 40 ביז 50 מייל אַרום.

אַ זעהר גוט יודיש־פּובליקום איז אויך פאַרהאַן אין פראַנקרייך, ענגלאַנד און דייטשלאַנד. עס פעהלען בלויז גוטע אונטערנעהמער, וועלכע זאָלען פערשטעהן אויסצונוצען דעם ווילען און חשק פון פּובליקום.

וואָס שייך פּוילען איז דאָס איינציגע פּאָזיטיווע און גוטע דאָס יודישע טעאַטער פּובליקום, דאָס איז דאָס בעסטע פּובליקום אין דער וועלט און דערייבער ציהט אַזוי די יודישע אַרטיסטען אַהער. לייִדער איז אויפ'ן יודישען טעאַטער־געביט כמעט ווי גאַרנישט אויפגעטון. און אויך די זעלבע מעשה, עס פעהלען פשוט די אונטערנעהמער, וועלכע זאָלען זעהען אין יודישען טעאַטער אַ גוט־געשעפט און אָרגאַניזירען אַ גוט יודיש־טעאַטער.

דאָס יודישע טעאַטער אין פּוילען ליגט אין די הענד פון קליינע קרעמער, אָדער אַזעלכע, וואָס ווילען קומען צום גרייטען. לאָמיר אָבער האָפען, אַז ס'וועט בעסער ווערען.

איך וויל נאָך זאָגען, אַז דעם אָנהויב פון גוטען יודישען טעאַטער האָבען מיר שוין — דאָס איז דאָס קאַמער־טעאַטער, מ'קאָן מסכים זיין מיט גראַנאָווסקי'ס טעאַטער אָהער נישט, אין זיין אויפפאַסונג. אָבער, האָט גראַנאָווסקי זעהר פיל דערגרייכט, נאָכמעהר וואָס ער שפּילט מיט גראַנדיעזע אַקטיאָרען ווי דאָס איז מיכאָעלים און אַנדערע. דאָס טעאַטער קען נישט בלייבען אָהן השפּעה אויף אונזער יודיש קולטורעלען לעבען און דער שהאונג פון יודישען טעאַטער מוז איצט קומען באַרג־אַרויף. לאָמיר האָפען און גלויבען.

מ'דאַרף זעהר צופרידען זיין, וואָס אונזער לאָדזער גראָסבאַרד בלייבט איצט אין פּוילען און וועט מיטאַרבייטען צו דערהויבען דעם ניוואָ פון יודישען טעאַטער צו וואָס מיר בענקען און אויף וואָס מיר וואַרטען שוין אַזוי לאַנג.

ד.

קינא „ERA"

פּרי־ הער „פלאָרא" זאוויישאַ 22 (באַלוט)

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען אין געוו. טעג 5.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 2 אַ זייגער נאָכמ.

פּע־שטאַרקטער סימפאָנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' עסטרייכער.

ווינשען מיר אַלע אונזערע פריינד, בעקאַנטע און טעאַטער־בעזוכער.

אַ כתיבה וחתימה טובה

פון מיטוואָך ד. 12־טען סעפּטעמבער 1928, גרויסער פילם־שלאָגער!

„דער בלוטיגער צייכען"

סענסאַציע־דראַמע אין 12 גרויסע אַקטען, וואָס אילוסטרירט דאָס לעבען פון אַ מענש, וועלכער ווערט בעשולדיגט אומשולדיג אין אַ פאַרברעכען. די אַקציע שפּילט זיך אָפּ אין די פּראַכטפולסטע ווינקעלעך פון דער ריוויערע.

אין די הויפּטראָלען JEAN MURAT CARPENTIER און די 8־יעהריגע BOUBOULE

בעמערקונג: היינט און פאָלגענדע טעג פון 10^{30} ביינאַכט ווערט דעמאָנסטרירט דער בעלעהרענדער פילם א. נ.

„ווענערישע־קראַנקהייטען און ווי אַזוי זיך צו פערהיטען"

פאַר פרויען און מענער בעזונדערע פּלעצער.

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

אלעקסאַנדראָווסקאַ 37, טעל. 48־49.

דער זאַל ווערט געקיהלט מיט די נייעסטע ווענטילאַטאָרען.

אַ כתיבה וחתימה טובה

פון מיטוואָך דעם 12 סעפּטעמבער 1928

ווינשען מיר אַלע אונזערע פריינד, בעקאַנטע און טעאַטער־בעזוכער

גרויסע סענסאַציע פאַר אונזערע ג' קינא־בעזוכער!

גרעסטע קאָמעדיע פון דער וועלט אין 10 גרויסע אַקטען.

„פאַראַדע פון רעקרוטען"

Carl Dane, S. Aether, Marcelina Day

אויסערן פּראָגראַם: אַ גרויסע אַמעריקאַנער קאָמעדיע אין 2 אַקטען. פערגרעסערטער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' פיינער

אכטונג פון דינסטאָג דעם 18־טען ד. ח. LON CHANEY דער גרעסטער טראַגיק און מייסטער פון דער מאַסקע אין בילד „אין לאַנד פון גרינעם דראַקאָן"

בירגער־קריג אין כינא. בלוטיגע קאַמפען פון אייראָפּעער מיט כינעזער. אַמעריקא, כינא, אַזיען, אינדיען, דאָס זענען די הויפּט־באַזיסען פון דער אַקציע.

אַלע צו, יב די ימים־טובים.

און כדי צופרידען צושטעלען מיינע געעהרטע קליענטעליע האָב איך צוגעגרייט אַ גרויסען אויסוואַהל פון

מענער און דאַמען־היטען

לויט דער לעצטער מאָדע און נייעסטע פאַסאָנען. גלייכצייטיג נעם איך אָן צום איבער פאַסאָנירען פון נאָר אַלט אויף גאַנצען נייע מענער־ און דאַמען־היטען און אַלעס צו גאָר ביליגע פרייזען און יענע וועלכע האָבען נאָך ביי מיר נישט געקויפט מעגען קומען און זיך איבערצייגען, אַז ביליגער און בעסער ווי ביי מיר גיבט נישט. אַלזאָ קומט און איבערצייגט אייך, פּראָבע פריי, נאָר געדענקט דעם אַדרעס

פערדער לוטאָמירסקאַ 2, אָרער זגערזשער 20.

Dr. med.

J. Herszfinkiel

ZAWADZKA 15, TEL. 11-87

קינדער־קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 8–10 פאַרמיטאָג און פון 3–5 נאָכמיטאָג

DR. med. DONCHIN

מאָניושקי 1 MONIUSZKI 1, טעלעפאָן 9-97.

ספּעציאַל־אַרצט פאַר אויגענקראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט קיין פּוילען.

נעמט אָן טעגליך פון 10–1 מיטאָג און פון 4–7 נ.מ.

זונטאָג פון 10 ביז 1 בייטאָג.

לעטשניצע „זדראָוויע"

פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען

אויף נאָוואָמיעסקאַ 3 (וואָסכאָדניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

אויגען קראַנקהייטען	ד"ר קראַוזע	3–4, זונטאָג 10.30—11.30
נערווען קראַנקהייטען	ד"ר בראַניסלאַוו פראַנקעל קלאָזענבערג	12.30—1.30, חוץ פרייטאָג מיטוואָך, שבת, זונטאָג 11—12
מאָגען און קישקע קראַנק.	ד"ר אלכסנדר. מאַרגאַלים	2 3 אחוץ זונטאָג, דינסט.
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר ניביאַנסקי " פאַק " לעווי " כאַי העניס	9½—11½ זונטאָג 9½—11 12—2 זונטאָג 1—12 3—4½ זונט. 1—2 11 — 12 זונטאָג 11—12
קינדער קראַנקהייטען	ד"ר סאָלאָוויעיטשיק ארק " מאַשלאַנקא " פרעכנער	11—12.30, 3—5, ז. 12—2 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 5—6.30, זונטאָג 9—10.30
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר גאָלדמאַן " פערלים	טעגליך 2—3 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראַנקהייטען	ד"ר אַראָנסאָן " איינגעראָוואָ	12—1, זונטאָג 12—1 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאָז, האַלז און אויערען קראַנקהייטען	ד"ר ראַבינאָוויטש	12—2, זונטאָג 12—1.30
הויט און וועגערישע קראַנקהייטען	ד"ר פאַלק " זאָנענבערג	3.30—4.30, זונטאָג 9—10 11—12, זונטאָג 11—12
רענטגענאָלאָג	ד"ר קיילסאָן	3—7
ערצטליכע אנאַליזען	ד"ר מ. קאַצען	

וויזיטען אין שטאָט. :–: פּאָקען־שטעלען. :–: רענטגענאָגראַפיע. :–: זעמטליכע דורכשטראַהלונגען (קוואַרץ־לאַמפּען). :–: אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונגען

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוונט.

זונטאָג פון 8.30 ביז 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

געדענקט איינמאָל פאַר אַלעמאָל! נאָר טעל. 36־69

Szybka Pomoc Krawiecka

ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

אויפפרישען אַנ'אַנצוג זל. 2.80 אַ קלייד 2,60 מיט'ן אָפּנעהמען און אָפּשיקען. פאַרבען, כעמישוואַשען, רעפּעראַטורען, איבעראַרבייטונגען און קינסטליך־צערעווען. אַלץ ווערט אויסגעפערטיגט אין אַ קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפ. פערלאַנג שיק איך אַרויס שיק־יונגע

דער אַנשטאַלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאַכט

קימפּעטאָרין — כירורגישע

קליניק

פון די דאָקטוירים שאַרלאָטאַ־אייגעראָוואַ רייטלער־קוריאַנסקאַ, מיכאַל קאַנטאָר און י. בוים.

לאָדז, אַגראָדאָוואַ 10, טעל. 13–57

1־טע און 2־טע קלאַס.

אַמבולאַטאָריום.

פרויען־קראַנקהייטען פון 11½–1½.

Dr. Krausch

פּיעטריקאָווער 86

ספּעציאַליסט פאַר אויגענקראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט.

אנ'אומזיסטען דאָקטאָר האָבן זיי געוואָלט

דער מיאוס'ער פּסק פון אַ קמצן.

(פון די לאָדזער מעשיות)

ר' מלך ש. פון דער אַלט־שטאָדט איז גוט באַקאַנט צווישען די שכנים פון דער אומגעגענד מיט זיין אויסערגעוועהנליכער קאַרגשאַפט און זעלטענער קמצנות.

די ראָזיגע היגטישע איינגעשאַפט פון ר' מלך'ן האָט זיך טיף איינגעפרעסען אין בלוט און פלייש אויך פון זיין ווייב מלכה אַזוי, אַז דאָס דערמאָנטע פאָר־פאָלק ווייזט אַרויס קאַרגשאַפט נישט בלויז לגבי סתם פרעמדע און משפחה נאָר אַפילו אויך בנוגע די אייגענע קינדער און געגענזייטיג איינער צום צווייטען.

ווי ווייט די קאַרגשאַפט פון די ראָזיגע מענשען דערגרייכט קאָן דינען פאָלגענדער פאַקט:

מיט אַ צייט צוריק האָט זיך ר' מלך'ס אַ טאָכטער געריכט אין קינפּעט אַריין, אַזוי ווי די טאָכטער איז זעהר אָרים און פערנעהמט אַ קליינע דירה, האָבען איהרע שכנים געראַטען דעם מאַן, ער זאָל די קימפּעטאָרין אוועקזעצען אויף אַ דראָשקע און זי אַהינפיהרען צו די עלטערען.

הגם דער אָרימער איידעם האָט אויסגעצייכענט גוט אויסגעזעהן, וואָס פאַר אַ הייסע עלטערען זיין שווער און שוויגער זענען, פונדעסטוועגען האָט ער נישט געהאַט קיין אַנדערע ברירה און געטוהן אַזוי ווי די שכנים האָבען איהם געראַטען.

ר' מלך פיהרט זיך, אַז אַ טאָג נאָך דער חתונה לאָזט ער שוין דאָס אויסגעגעבענע קינד מעהר נישט איבער דער שוועל אַריבער. אויסגעשלאָסען איז שוין אַז ס'זאָל קאָנען פון איהם ווען ס'איז געווייסען אַפילו וואָס אַ שמעק טאַבאַק איז ווערט.

דאָס מאָל האָט אָבער אונזער ר' מלך גאָר פריינדליך אויפגענומען זיין טאָכטער, אָפּגעגעבען איהר אַ ספּעציעלען צימער מיט אַלע בעקוועמליכקייטען, צוגעזוכט איהר אַ ווירטין און פעראָרדענט צו בעזאָרגען זי מיט אַלעם גוטען, פערשטעהט זיך, אויף זיין חשבון.

דעם איידעם, דער משפּחה און אַלע בעקאַנטע איז אַפילו באַלד געוועזען קשה, פון וואַנען נעהמט זיך צום אַלטען אַזאַ גוטהערציגקייט. נישט אַנדערש — האָבען אַלע זיך געטראַכט — ווי אין אַלטענס האַר ס'איז פאָרגעקומען אַנ'איבערקעהרעניש

ס'זענען קוים פערביי איניגע וואָכען, און דער סוד פון ר' מלך'ס רחמנות'דיגקייט איז אינגאַנצען אויפגעקלעהרט געוואָרען. 2

ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דער אַלטער האָט צוזאַמענגעשטעלט אַ גענויע רשימה פון אַלע אויסגאַבען, וועלכע ער האָט געמאַכט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער טאָכטערס קינפּעט, צורעכענענדיג אַפילו דירה־געלד פאַר דער צייט, וואָס זי האָט זיך געפונען ביי איהם אין זייער וואוינונג און צושטעלענדיג צום איינגעזייטעם חשבון אַ שעהנע פּאָר פּאָר זלאָטעס נאָר זיין האָרעוואַניע, האָט ער דעם אָרימען איידעם אויף דער גאַנצער שולדיגער סומע איינגעקלאָגט אין געריכט און געלייגט אַנ'אַרעסט אויף זיין קאַרגען אַרבייטסלוין.

און דער אָרימער איידעם נעבעך, האָט געוויינט, געצייל... און געצאָהלט.

דער נאָר־וואָס דערצעהלטער פאַקט איז נישט מעהר ווי אַ קליין רינגעלע אין דער לאַנגער קייט מעשים־טובים פון דעם יוסטען בעל־הבית.

דאָס מאָל ווילען מיר נאָר איינציגליך אויסען צו דערצעהלען וועגען אַ גאַנץ אַנדערען פאַל, וואָס האָט פּאַסירט מיט דעם ראָזיגען זעלטענעם קמצן. און נעמליך: זיין ווייב מלכה, הגם זי האָט זיך קיינמאָל נישט פערגינען קיין איבריגען ביסען, איז שטענדיג געווען פריש און געזונד. איז דאָך אָבער דער זינדיגער מענש, פאָרט נישט קיין מאַשין, און מלכה'לע איז פּלוצלונג ר"ל שווער קראַנק געוואָרען.

פון קיין דאָקטוירים האַלט מען נישט ביי דער פאַמיליע ש., נישט ר' מלך וועט אויף אַזאַ קלייניגקייט עפענען זיין בייטעל און נישט מלכה'לע וועט זיך אויף אַזאַ פערגעניגען פערגינען אויסצוגעבען געלד.

אַז איהר געזונד־צושטאַנד האָט זיך אָבער מיט יעדער שעה פערערגערט און ס'האָט שוין געהאַלטען גאָר נאָהענט, אַז די פעררעאַרטע מלכה'לע זאָל אויסהויכען איהר לעצטען אָטעם, האָט זיך ר' מלך דערמאָהנט, אַז אויף פּיעטריקאָווער גאַס געפינט זיך עפּעס אַ דאָקטאָר שוין אַנ'אַלטער מאַן, וועלכער טראַכט שוין צו שטאַרק וועגען עולם הבא און דעריבער ערלויבט ער זיך אַמאָל צו געהן אויף אַ בחינם'דיגע וויזיטעלע און נאָך איבערלאָזען אַ פּאָר גילדען דעם אָרימען קראַנקען אויף לאַבונג.

ר' מלך האָט טאַקע אָט דעם דאָקטאָר איינגעלאַדען צו זיין קראַנקער יודענע.

ווען דער דאָקטאָר איז געקומען, האָט ער קיינעם אויסער דער האַלב־טויטער פרוי נישט געטראָפען אין שטוב, ווייל קיינער פון די בני־בית און אויך נישט ר' מלך האָבען נישט געוואָלט פערברענגען אַ טאָג מיט גאָרנישט און זיך נאָכטשען מיט דער זרעכלאַטשקע.

דער דאָקטאָר האָט, אונטערזוכענדיג די פרוי, תיכף פעסטגעשטעלט אַ שטאַרקע אָפּשוואַכונג און ער האָט פעראָרדענט אַ דיעטע פון קרעפטיגע שפּייזען.

דערהערענדיג פון דאָקטאָר אַזאַ מגילה, וואָס שמעקט נישט מיט קיין קליינגעלד, האָט מלכה'לע געבעטען דעם דאָקטאָר אויפ'ן גאַנצען זיכער, און אַנטקעגענגעלייגט פאַר איהם אַ קלאָגליד וועגען איהר ביטערער עלענדקייט און אָרימקייט, אַז ס'האָט געשניטען דאָס האַרץ מיט בריטוועס.

דער דאָקטאָר האָט שוין מוחל געווען פאַר דער וויזיט, נאָך מעהר, ער איז שוין אַפילו גרייט געווען דורכצופיהרען די גאַנצע קוראַציע אָהן אַ גראָשען געלד. ער האָט אויך געהאַט בעשלאָסען גלייך אויפ'ן אָרט איבערצולאָזען דער קראַנקער אַ גרעסערע נדבה פון זיין אייגענער קעשענע און ער האָט אויך גערעכענט צו רעקאָמענדירען די אומגליקליכע משפּחה עפּעס צו אַ פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציע, אַז מען זאָל די קראַנקע קודם כל בעזאָרגען מיט פלעגע און דער משפּחה מיט נויטיגער מאַטעריעלער אונטערשטיצונג.

דערווייל האָט דער דאָקטאָר געוואָלט פערשרייבען דער קראַנקער אַ רעצעפּט. אַזוי ווי דער דאָקטאָר האָט פונקט ביי זיך נישט געהאַט קיין פּאַסיגע פּאַפּיר אויף וואָס צו פערשרייבען דעם רעצעפּט, איז ער צוגעגאַנגען צו אַ שייבען־שאַנק און אַרויסגענומען פון דאָרט אַ בוך, וועלענדיג מסתמא אויסרייסען אַ ליידיג בלעטעל, בכדי דאָרט צו פערשרייבען די מעדיצין.

ווי ערשטוינט איז אָבער געוואָרען דער דאָקטאָר, ווען ביים עפענען דאָס בוך האָבען זיך פון אַלע זייטען אַ שיט געטוהן ווי אַ האָגעל גרעסערע באַנקנאָטען אין פּוילישער און אַמעריקאַנער וואַלוטע. דער דאָקטאָר האָט זיך נישט געמאַכט ווייסענדיג און האָט אומבעמערקטערהייט צוגענומען אַ בעשטימטע סומע, וואָס זאָל לאַנגען אויף דער גאַנצער קוראַציע. ב

ער האָט פעראָרדענט אין אַ בעקאַנטער אַפּטייק אַרויסצוגעבען די טייערסטע רפואות און אויף זיין חשבון בעאָרגט די קראַנקע מיט דער איבעריגער פלעגע.

אַ חוץ דעם האָט ער דער קראַנקער איבערגעלאָזען איניגע זלאָטעס אויף קליינע אויסגאַבען. דער דאָקטאָר איז געקומען כמעט יעדען טאָג און געליפערט פון די בעסטע שפּייזען און טייערסטע בעקוועמליכקייטען.

דאָס פּאָרפאָלק איז געווען איבערגליקליך, וואָס ווי האָבען געפּאַקט דעם אמת'ן יאָלד. וואָס לאָזט זיך מעלקען ווי אַ שווייצאַרישע קוה.

דאָס ראָזיגע עסק האָט אָבגעהאַלטען איניגע וואָכען, ביז מלכה'לע איז צוריקגעשטעלט געוואָרען אויף די פיס.

ווען דער דאָקטאָר האָט קאָנסטאַטירט, אַז מלכה'לע איז שוין פולקאָם געזונד, האָט ער צוגערופען דאָס פּאָרפאָלק, געמאַכט אַ גענויעם סך־הכל פון אַלע אויסגאַבען אַריינרעכענענדיג זיינע וויזיטען

דעמאָלט האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז ס'קומט זיי נאָך אַ רעשט איניגע זלאָטעס און ער האָט זיי דאָקע באַלד די יסומע דערלאַנגט. האַרציג זיך געזעגענט און איז אַוועק,

אין אַ צייט אַרום איז ר' מלך צוגעגאַנגען צו דער שאַנק און איבערגעצעהלט דאָס „קניפּעל", ווען ער האָט בעמערקט דעם חורבן איז איהם נישט גוט געוואָרען, און מלכה'לע איז צוריק קראַנק געוואָרען. איצט ליגען זיי ביידע אין די בעטען און פערגינען זיך נישט צו נעהמען קיין דאָקטאָר און פאַר זייער אייגען געלד עפּעס אין מויל אַריין.

זיי וואַרטען ביז אַ פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציע וועט זיי צושיקען אַנ'אומזיסטען דאָקטאָר און זיי בעזאָרגען אָהן געלד מיט די נויטיגע רפואות.

ארגוס.

וואָרנונג!

אַזוי ווי עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד־בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס געעהרטע פובליקום, אַז די

עכט־פּאַטענטירטע **בעטען** עכט־פּאַטענטירטע

זענען פערזעהען נאָר מיט דער שוץ־מאַרקע

PALMA-PATENT

פאַר וועלכע מיר זענען פעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.

— צו בעקומען אין אַלע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל

ניקעל־בעטען, אַמעריקאַנקעס, ניקעל־קינדער־בעטען, קינדער־וועגעלעך, טיש־בעטען, קינדער־בענקעלעך מעטער־מאָס, אויף רעדלעך.

מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע. **קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.**

בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל., פּאָלאָווע־בעטלעך 14 זל. רעעלע בעהאַנדלונג. :: פאַבריקס־פּרייזען. :: זעמטליכע רעפּעראַטורן.

הורט! **לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85.** דעטייל!

דער פעראיין פאַר יודישע פאָלקס־שולען און פאָרשול־ערציהונג לאָדז, צעגעלניאַנאַ 75

איז מודיע, אַז פונ'ם נייעם שול־יאָהר, 1928/29 האָט ער איבערגענומען אין זיין רשות די שולע „יבנה" צעגעלניאַנאַ 75, וועלכע ער וועט פיהרען צוזאַמען מיט דער העברעאישער שולע אויפ'ן נאָמען פון **שלום־עליכם** אַלס

אַ 7־קלאַס. העברעאישע קאָעדוקאַציאָנס־שולע

דאָס בעזוכען די שולע בעפרייט פון שול־צוואַנג.

איינשרייבונגען טעגליך פון 9—1 מיטאָג, צעגעלניאַנאַ 75, טעל. 34-13.

Gimnazjum męskie

z prawami gimnazjów państwowych

L. SZAKINA w ŁODZI. 18 PIOTRKOWSKA 18

גוסט. איינשרייבונגען פון נייע שילער נעמט אָן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום פון 10 ביז 12 און פון 6 ביז 8 אָוועגד.

ביטעם פון נייע שילער נעמט אן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום פון 10 ביז 12 פאַרמיטאַג און פון 6 ביז 8 אָווענד.

עס ווערען אָנגענומען אָנפענגער (פון 6 יאָהר אָן אָהן שום פאָרבערייטונג.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען! מעטאַל־בעטען, שפּאַציר־וועגעלעך, מאַטראַצען געבעטע, דרוטענע ווי אויך צו האַלב' בעטען „Patent" לויט מאָס - וואַש־טישען און וויזיטאַטשקעס אמבולינסטען

אין פאַבריקס־לאַגער

"DOBROPOL" Łódź

Piotrkowska 73 w podworzu

Dr. med.

BRAUN

וואוינט יעצט

6־טען שערפּיען 1 (בענעדיקטאַ) טעל. 40-26

ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע

נעמט אָן פון 9—11 פריה און פון 5 ביז 8 אָווענד.

Dr. med.

L. Pikielny

אוראָלאָג

NAWROT 8

tel. 19-90

צוריקגעקעהרט.

Dr. med.

J. DYNENSON

קינדער־קראַנקהייטען

פּאָלודניאָוואַ 9

טעל. 23-70

נעהמט אָן פון 3—5 נאָכמ.

אַ בודקע

מיט אַ וואוינונג צו פערקויפען

18. זאַקאָנטנאַ 18.

Gimnazjum Humanistyczne Męskie

I. Kacenelsona

Cegielniana 28, tel. 51-79

עס ווערען אָנגענומען שילער אין אַלע קלאַסען.

פאַר אַביטוריענטען פון פּאָלקס־שולען און פאַר שילער פון די העכערע קלאַסען (5־טען און 6־טען) וועלען געמאַכט ווערען צייטווייליגע ערלייכטערונגען בנוגע די העברעאישע לימודים.

ס'ווערען אויך אָנגענומען קינדער פון 4 יאָהר אָן אין אונזער 1־טען העברעאישען

גן־ילדים (פּרעבעל־שולע) אונטער דער לייטונג פון דער בעוו. פּעדאַגאָגין ש. קאַצענעלזאָן־פיינשטיין

מיט איינשרייבונגען זיך ווענדען אין דער קאַנצעלאַריע טעגליך פון 11 ביז 2 בייטאָג און פון 5 ביז 7 אָווענד.

די דירעקציע.

8־קל. רעליגיעזע גימנאַזיע

פון דער געזעלשאַפט

תורה ודרך ארץ

„בית אולפנא" לאָדז, צעגעלניאַנאַ 60

שילער ווערען אָנגענומען טעגליך פון 9 ביז 1 מיטאָג.

ספּעציעלע רעליגיעזע אויפזיכט איבער די קינדער פון די נידעריגע קלאַסען.

די דירעקציע.

דער פעראיין פאַר יודישע פאָלקס־שולען און פאָרשול־ערציהונג (צעגעלניאַנאַ 75)

איז מודיע, אַז פון דעם נייעם שול־יאָהר 1928/29 וועט געעפענט ווערען

אַ העברעאישער

גן־ילדים

אויפ'ן נאָמען פון

שלום־עליכם

דער „גן־ילדים" וועט געפיהרט ווערען לויט די פאָדערונג פון דער מאָדערנסטער פּעדאַגאָגיק און וועט שטעהן אונטער דער לייטונג פון אַ קוואַליפיצירטער פרעבעליסטין.

איינשרייבונגען טעגליך פון 9—1 אין דער קאַנצעלאַריע פון „גן־ילדים" צעגעלניאַנאַ 75, טעל. 34-13.

וועגען אַלערליי

געריכטס־ און שטייער־אַנגעלעגענהייטען רעקורסען, אַפּעלאַציעס, שותפות־אַקטען

אינפאָרמירט, שרייבט און ערלעדיגט פאַכמעניש און ווירקזאַם

דאָס ביטשריפטען־ביוראָ

J. BIGIELAJZEN

קילינסקי־גאַס 126 (פראָנט־געוועלב).

די געשיכטע פון זייגערס פון אַמאָל ביז היינט.

מענשען האָבען שוין אין די סאַמע עלטסטע צייטען, נאָך איידער זיי האָבען געהאַט אַ זייגער, געקוּבט צו וויסען, וואו עס האַלט ביי נאַכט און מיט טאָג. פלעגט שטעהן אַ וועכטער אויף אַ טורעם, און נאָך דעם אויפגאַנג און אונטערגאַנג פון שטערן, פלעגט ער זאָגען די פערביינגעהער וואו עס האַלט מיט דער נאַכט. ביי טאָג, פלעגט דער טאָג־וועכטער אויפ'ן טורעם טון דאָס אייגענע און זאָגען די צייט לויט דעם אָרט פון דער זון אין הימעל.

דער עלטסטער אינסטרומענט, וואָס מענשען האָבען ערפונדען צו מעסטען די צייט, איז געווען אַ זון־זייגער, און די ערשטע, וועלכע האָבען עס ערפונדען, זענען געווען די אַמאָליגע באַבילאָנער. אַזוי שרייבט דער גריכישער היסטאָריקער העראָדאָט (אין פינפטען יאָהרהונדערט פאַר דער קריסטליכער צייט.)

שוין גאָר אין די עלטסטע צייטען, אַרום פיר, פינף טויזענד יאָהר צוריק, נאָך מעהר ווי טויזענד יאָהר פאַר יציאת מצרים, האָבען די איינוואוינער פון דעם פרוכטבאַרען טאָל ארם־נהרים, צווישען די צוויי טייכען פרת און חידקל אין מעסאָפּאָטאַמיען, פערמאָגט אַ שטאַרקע מלוכה און אַ פערהעלטנישמעסיגע רייכע ציוויליזאַציע. זיי האָבען שוין אויך פערמאָגט אין יענע צייטען אַנ'אָנהויב פון אַ וויסענשאַפט.

ווי אַזוי איז דאָס איינגעפאַלען צו מאַכען אַ זון־זייגער?

שוין פון לאַנג האָט מען בעמערקט, אַז דער שאָטען, וואָס פאַלט פון אַ געגענשטאַנד, וואָס שטעהט גלייך פון אויבען אויף אַראָפּ, דאָס הייסט, דער שאָטען פון אַ בוים אָדער אַ הויכען שטיין, בייט זיין לענג אין פערלויף פון דעם טאָג, איז מענשען איינגעפאַלען, אַז ס'קאָן דאָס בענוצען כדי איינצוטיילען דעם טאָג און צו מעסטען די צייט. מ'האָט באַלד איינגעזעהען, אַז פיל בעסער ווי אַ נאַטור־זאַך, ווי אַ בוים אָדער אַ שטיין, איז אויסצושטעלען אַ שטעקען אָדער אַ סלופּ. עס איז דאַן פינקטליכער. באַלד איז מען געוואָרען נאָך קלינגער און מ'האָט געמאַכט אַ רייה טרעפּ נעבען דעם סלופּ, כדי מען זאָל קענען בעסער בעטראַכטען די לענג פון דעם שאָטען.

אַזוי אַרום איז אויפגעקומען דער סאַמע עלטסטער זון־זייגער אויף דער וועלט.

דער זון־זייגער, וואָס די באַבילאָנער האָבען ערפונדען שוין מיט 4—5 טויזענד יאָהר צוריק, איז פון באַבילאָנען געקומען קיין מצרים און ארץ־ישראל, קיין אינדיען און כינע, און צום סוף אויך קיין גריכענלאַנד און רוים.

די יודען פערצייטענס אין ארץ־ישראל האָבען איבערגענומען דעם זון־זייגער פון די אשורים (אסיריע), אין דער צייט, ווען אשור האָט געהערשט איבער גאַנץ פאָדער־אַזיען און אויך איבער ארץ־ישראל. אין תנ"ך ווערט דערצעהלט פון אַ זון־זייגער, וואָס איז געווען אין ירושלים אין הויף פון דעם קעניג חזקיהו. איינגעפיהרט דעם דאָזיגען זון־זייגער האָט, ווי עס ווייזט אויס, פון יענער דערצעהלונג, חזקיהו'ס פאָטער אחז, וועלכער האָט איינגעפיהרט אויך אַ סך אַנדערע זיטען פון אשור.

אָבער אַזאַ זון־זייגער האָט, קענטיג, זיך געפונען בלויז אין קעניגליכען הויף אין ירושלים. איינפאַכע יודען האָבען דערפון נישט געוואוסט, און האָבען געקאָנט זיך בעגעהן גאַנץ גוט אויך אָהן דעם. דער איינפאַכער יוד האָט בעצייכענט די צייט לויט אַלגעמיינע סימנים. ער האָט איינגעטיילט דעם טאָג אין פאַלגענדע צייטען: די צייט פון מאָרגען, מיטאָג־צייט, די צייט נאָך מיטאָג, ווען אַ קיהל ווינטעל הויבט אָן בלאָזען פון ים, די צייט געגען אָוונט, ווען די מיידלעך געהען שעפּען וואַסער און אַזוי ווייטער.

אָבער עס זענען זיכער שוין דעמאָלט געווען געלערנטע יודען, וועלכע האָבען געוואוסט איינצוטיילען די צייט פינקטליך, לויט אַ סיסטעם, ווי די באַבילאָנער.

דער זון־זייגער האָט פון באַבילאָנען זיך פערשפרייט איבער דער גאַנצער וועלט, און אין פינפטען יאָהרהונדערט פאַר דער קריסטליכער צייטרעכנונג, איז ער שוין געווען אין גריכענלאַנד אַ בעקאַנטע זאַך.

אין יענע צייט, ווען די גרעסטע רעפּובליק פון דער שטאָדט אַטען האָט דערגרייכט די העכסטע שטופע פון רייכקייט און בילדונג, זענען שוין געווען אין אַטען עפענטליכע זון־זייגערס, און יעדער איינוואוינער פון אַטען האָט געקאָנט צוגעהן צו אַ זייגער און זעהן געגוי, ווי עס האַלט מיט דער צייט. דער זייגער איז בעשטאַנען פון אַ סלופּ, איינגעשטעלט גלייך אין דער הויך, וועלכער האָט געוואָרפען אַ לאַנגען שאָטען. די לענג פון דעם שאָטען איז געווען אָנגעצייכענט אויף דער ערד אין פיס, און לויט דער צאָהל פיס, וואָס דער שאָטען איז לאַנג געווען, האָט מען געוואוסט די צייט. האָט איינער אין אַטען, אין דער צייט פון סאָקראַטעס אָדער אַריסטאָטעל, איינגעלאַדען אַ גאַסט צו אַ מאָלצייט, האָט ער איהם געבעטען קומען, למשל צעהן אָדער צוועלף פוס אין שאָטען.

ווי אָבער האָט מען אָפּגעמאַכט צו טרעפען זיך אין אַ בעשטימטער צייט מיט אימיצען, וועלכער איז געווען ווייט פון אַ זון־זייגער?

אויף דעם האָבען די גריכען אין אַטען אויך געהאַט אַ מיטעל. מען האָט יענעם געהייסען קומען ווען זיין אייגענער שאָטען וועט אַזויפיל מאָל אַזוי לאַנג זיין ווי זיין פוס. ביי אַזאַ אָפּמעסטען פון דער צייט, האָט מען זעלבסטפערשטענדליך, נישט געקאָנט זיין שטאַרק פינקטליך אין מאַכען ראַנדעוואוס.

פון די גריכען איז דער זון־זייגער געקומען צו די רוימער. און ער איז געבליבען פּאָפּולער אויך אין מיטעלאַלטער. מ'האָט אין פריהען מיטעלאַלטער געמאַכט אַזעלכע זון־זייגערס, ביליגע און אויך זעהר טייערע, גאַנץ גרויסע און אויך זעהר קליינע, וועלכע מ'האָט געקאָנט אַרומטראָגען.

מ'האָט נישט אויפגעהערט צו מאַכען זון־זייגערס אַפילו שפּעטער, ווען עס זענען שוין געווען מעכאַנישע זייגערס און ביז'ן היינטיגען טאָג קריגט מען זיי נאָך צו קויפען. בעזונדערס אָבער זענען זון־זייגערס געווען אין דער מאָדע אין זעכצענטען און זיבעצענטען יאָהרהונדערט. די מעהרסטע אַמאָליגע זון־זייגערס, וואָס זענען געבליבען ביז היינט, שטאַמען פון יענער צייט. נאָר אַזוי ווי מען האָט שוין געמאַכט דאַן זייגערלעך אַרומצוטראָגען אין קעשענע, האָט מען דעמאָלט געמאַכט אויך קליינע, לייכטע זון־זייגערלעך.

עס זענען פערבליבען היינט אויף דער וועלט פון די אַמאָליגע צייטען פיר גרויסע זון־זייגערס, (איינער אין פראַנקרייך, איינער אין ענגלאַנד, איינער אין עסטרייך און איינער אין דייטשלאַנד). אָבער דער סאַמע גרעסטער זון־זייגער, וועלכער איז ווען געבויט געוואָרען אויף דער וועלט, געפינט זיך היינט אין אינדיען. ער איז אויפגעשטעלט געוואָרען פון אַנ'אינדישען פירשט אַרום דעם אַכצענטען יאָהרהונדערט.

מיט אַ זון־זייגער אַליין האָט מען אָבער קיינמאָל נישט געקענט אויסקומען, וואָרום נישט בלויז ביינאַכט, נאָר אַפילו אין אַ פערוואָלקענטען טאָג האָט מען אויך נישט געקאָנט וויסען דערפון די צייט. ווען מען האָט ערפונדען דעם זון־זייגער, האָט מען דערפאַר באַלד איינגעזעהען, אַז ער איז נישט גענוג, און מ'האָט ערפונדען דעם וואַסער־זייגער. מאַנכע בעהויפּטען, אַז דער וואַסער־זייגער איז פונקט אַזוי אַלט ווי דער זון־זייגער. אַז זיי זענען ביידע אויפגעקומען אין דערזעלבער צייט.

ווי האָט אויסגעזעהען אַ וואַסער־זייגער און ווי אַזוי האָט ער זיך ענטוויקעלט?

די עלטסטע פאָרם פון אַזאַ זייגער איז געווען אַ לייטענע כלי מיט אַ קליין לעכעלע אין דעק. די כלי איז געווען אָנגעגאָסן ביז צו אַ געוויסן אָנגעמערקטן צייכן און דאָס וואַסער האָט געטריפט פּאַמעלעך דורך דעם לעכעלע. עס האָט אַלעמאָל געדויערט די זעלבע צייט פאַר דער כלי לייריג צו ווערען דאָס האָט געדינט פאַר אַ מאָס צו מעסטען די צייט.

עס איז אָבער געווען נאָך אַ פאָרם, שוין אַ ביסעל אַנ'אויסגעבעסערטער. פון אַ גרויסען בעקען האָט געטריפט וואַסער אַ טראָפּען נאָך אַ טראָפּען אין אַ כלי אַריין. אין דער דאָזיגער כלי, אין וועלכער דאָס וואַסער האָט געטריפט, זענען געווען אינעווייניג געמאַכט צייכענס, פאַרבען, די צייכענס האָבען געוויזען די שעה'ן.

דער וואַסער־זייגער האָט אין פערלויף פון דער צייט זיך ענטוויקעלט אויף צוויי בעזונדערע וועגען: אויף אַ „וואַסערדיגען" און אויף אַ „זאַמדיגען". מען האָט נעמליך אָנגעהויבען אין מאַנכע טרוקענע געגענדען זיך צו בענוצען פאַר דעם צוועק מיט זאַמד, אַנשטאָט מיט וואַסער.

שפּעטער, ווען די אינדוסטריע פון גלאָז האָט זיך ענטוויקעלט, האָט מען אַריינגעשטעלט די זאַמד אין אַ גלעזערנער כלי כדי עס זאָל נישט צוקומען קיין פייכטקייט און עס זאָל זיך שיטען פריי. זענען אַזוי אַרום אויפגעקומען זאַמד־זייגערס אין גלאָז. אַזעלכע זאַמד־זייגערס פלעגען אין יענע צייטען שטעהן אין די קירכען, די גלחים זאָלען וויסען ווען צו ענדיגען די דרשות. זענען אָבער מאַנכע גלחים געווען קלוג און פלעגען איבערדרייען דעם גלאָז. האָט מען נישט געוואוסט, וואו מען האַלט מיט דער צייט און דער גלח האָט געקאָנט דרשנען און מוסר'ן דעם עולם ווי לאַנג ער האָט נאָר געוואָלט.

זון־זייגערס, וואַסער־זייגערס, און זאַמד־זייגערס זענען נישט געווען פאַרצייטען די איינציגע אינסטרומענטען צו מעסטען די צייט. עס זענען נאָך געווען אַנדערע צייט־ווייזערס דעמאָלט.

אַזוי איז מען אויסגעקומען ביז מיט אַרום טויזענד יאָהר צוריק. ביסלעכווייז אָבער האָבען פון דעם וואַסער־זייגער זיך אַנטוויקעלט די מאָדערנע מעכאַנישע זייגערס.

אין פערצענטען יאָהרהונדערט זענען שוין געווען אין דער מאָדע זייגערס געטריבען מיט געוויכטען. אין יאָהר 1360 האָט אַ דייטשער מעכאַניקער הענרי־דע־וויק פון ווירטעמבערג געענדיגט בויען דעם זייגער, וואָס דער פראַנצויזישער קעניג קאַרל דער פינפטער האָט ביי איהם בעשטעלט. אַכט יאָהר האָט דער מעכאַניקער געאַרבייט אויף דעם זייגער, ביז ער איז געשטאַנען פערטיגערהייט אויף דעם קעניגליכען שלאָס אין פּאַריז. דער דאָזיגער זייגער איז געגאַנגען מיט צוויי געוויכטען, אָבער גאַנץ שווערליכע. דער געוויכט, וואָס האָט געהאַלטען די צייט, האָט געוואויגען פינף הונדערט פונט, און דער געוויכט, וואָס האָט געשלאָגען, האָט געוואויגען פופציג הונדערט פונט.

בכלל זענען זייגערס אַמאָל געווען משונה'דיג גרויס און האָבען זעלבסטפערשטענדליך געקאָסט זעהר טייער.

קליינע און ביליגע זייגערס, וואָס פריוואַטע מענשען האָבען געקאָנט האַלטען ביי זיך אין שטוב אָדער גאָר אין קעשענע, זענען ערשט אַריין אין דער מאָדע אין זעכצענטען יאָהרהונדערט.

אין דער צייט האָט אַ דייטשער שלאָסער אין נירענבערג, פּעטער העלע, ערפונדען דעם מאַשין־זייגער, וואָס געהט מיט אַ פעדער. אַזוי ווי די דאָזיגע מאַשין־זייגערס זענען געווען זעהר דיק און קיילעכדיג האָט מען זיי גערופען „נירענבערגער איי'ער". היינט איז מען שוין אַזוי ווייט אַוועקגעגאַנגען אין דער בעקוועמליכקייט פון זייגערס, אַז מען איז שוין אַפילו נישט צופרידען צו דאַרפען ציהען דעם קליינעם פלאַכען זייגער פון קעשענע, און מען טראָגט איהם ווי אַ בענדעלע אויפ'ן האַנד־געלענק. נישט מעהר ווי אַ דרעה מיט דער האַנט — און מען זעהט פינקטליך די צייט.

(פ—ן).

אלע
האבען זיך שוין איבערצייגט, אז די
ביליגסטע און רעעלסטע
פּערפומעריע
— איז נאָר ביי —
י. דרוקער
11 זאַוואַדזקא 11
טעלעפאָן 92-75.
בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראַטיס אַ פלעשעל פּערפום
פון דער וועלט-בעריהמטער פירמע „Fascinatto" Berlin

פערקויפט צום טייוועל.

(36 (ראָמאַן).

אין עטליכע מינוט איז אָנגעקומען מאַרטען, וועלכען דער ריזשוירירענדער פּאָליציאַנט האָט אַרויסגערופען.

— הערט זשע! — האָט קליין אַ זאָג געטון — איהר האָט אויסגעצייכענט ערלעדיגט דעם ענין, וואָס איז אייך איבערגעגעבען געוואָרען. און איך דאַנק אייך זעהר פאַר אייערע בעמיהונגען. איך האָב אָבער מורא, אַז איהר האָט צו פריהצייטיג אויפגעהערט צו זוכען. איהר מוזט זיך צוריקקעהרען אין די מעבלירטע צימערן, וואו פּאַרמאַן וואוינט, און בעקומען אינפאָרמאַציעס וועגען אַלע פּערזאָנען, וואָס האָבען דאָרט געוואוינט, לאָמיר זאָגען, אין משך ...פון די זעקס לעצטע חדשים.

— איך געה שוין!... וועלען זיין עפּעס נאָך בעפעהלען?

— ניין, מאַרטען. ביי טאָג וועל איך מסתמא אַליין געהן אַריינבליקען אין פּאַרמאַנ'ס צימער.

— זעהר גוט! ווייסט איהר, ווי שפּעט עס איז איצט?

— אַ, יאָ! — האָט קליין אויסגערופען, אַ קוק־טוענדיג אויפ'ן זייגער — שוין האַלב עלף! לאַנג צייט געווען, איך זאָל אַוועקגעהן.

ער האָט גענומען זיין פּאַלטאָ און דעם הוט, און איז אַרויסגעלאָפען אויפ'ן גאַס.

היינט עלף אַזייגער פריה האָט ער געזאָלט פּינקטליך זיין ביי דער לויה פון דער פרוי מרים וויים.

— — — — — — — — —

אונטער'ן גרויעם אָנהויב ווינטער־הימעל איז אַ קליינער עולם געקומען מלוה זיין די פרוי וויים.

אַ קאַלטער ווינט האָט געבלאָזען אין די שפּיצען פון די נאַקעטע ביימער.

אין דער לופט איז געהאָנגען אַזוי פיל מרה־שחורה, אַז קליין האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטען פונ'ם ציטער, וואָס איז אַדורכגעלאָפען איבער זיין קערפּער.

ער האָט זיך תיכף בעהערשט, אָבער אין די געדאַנקען האָט נישט אָפּגעלאָזט די זלידנע פראַגע: „הלכאי אַנערקענט מען עפּעס נישט קיין איבערנאַטירליכע כוחות? פאַרוואָס איז עס איינענטליך? צי קאָן דען דער לאָגישער שכל לעזען אַלע נאַטור־פּראָבלעמען? דער סוד פון טויט, צום ביישפּיל, איז אָנזעהעוודיג פאַר אַלעמענס אויגען, אָבער, צי איז עמיצער אין איהם אַריינגעדרונגען? האָט איהם עמיצער געטראָפען?

אַ חוץ סתם מענשען, האָבען די דערמאָרדעטע בעגלייט צום קבר — קליין, מינע, טאַליע, די טשיזשעווסקאַ, דער נאָטאַר זאַרעמבאַ, און דער פּאָלקאָווניק גווינט.

בעת קליין האָט צום ערשטען מאָל דערזעהן דעם גווינטען, האָט ער זיך נישט געקאָנט בעהערשען פאַר דעם עקעל־געפיהל, צו דעם דאָזיגען פּערזאָן, וואָס האָט איהם, קליינען אַרומגענומען.

אין זיין לעבען האָט ער נאָך נישט בעגעגענט אַ מעהרער אָפּשטויסענדען טיפּ מענשען.

דער גווינט האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ לעבעדיגע קאַריקאַטור אויף אַ מענשען.

אַ פּאָר לאַנגע, נישט זיכער־שטעהענדע פיס האָבען געמאַכט דעם איינדרוק, אַז אָט־אָט ברעכען זיי זיך איין, און דאָס גאַנצע מענשעל וועט איינפאַלען און ווערען צושיט.

אַ שמוציגער הוט אַרויפגערוקט אויף איין זייט קאָפּ האָט צוגערעקט דעם פּולשטענדיג ליסען שאַרבען.

ביינערדיגע צוקאַליעטשעטע הענד האָבען נערוועז געדרעהט די קנעפּ פון אָפּבליאַקירטען אַלטמאָדישען פּאַלטען.

דער פּולקאָווניק גווינט איז געווען זעהר הויך געוואַקסען, נאָר פאַר אַלטקייט איז ער געווען שטאַרק איינגעבויגען.

אויף זיין אָהנבלוטיגען צוקנייטשטען פּנים זענען אין טיפע לעכער געזעסען אומרוהיגע גלאַנציג־שוואַרצע אויגען. דורך די שיטערע גרויע וואָנסעס האָט זיך געזעהען זיינע אויבערשטע ליפּ, וואָס איז פערקרימט געווען אין אַ מין שפּאָטישען, פעראַכטענדען שמייכעל, און וואָס האָט צוגערעקט זיין פוילען מויל.

די געוועהנליכע טרויעריגע פייערליכקייט פון דער לויה האָט משמעות נישט געמאַכט אויף איהם קיין שום איינדרוק.

געטראָגען האָט ער אויף זיך אַ מין ווייסע קאַמויל מיט ביינערנע רויטע קנעפּ, — אין קנאָפּ האָט אינ'ם קאַמויל געפעהלט — און די ווייסע געטרעס, וואָס ער האָט געטראָגען זענען געווען צו קליין פאַר זיינע פיס, און זיי האָבען נישט אינגאַנצען צוגערעקט די לאַקירטע געשפּאָלטענע שיך.

ווען מ'איז צוריקגעגאַנגען פון בית־עולם האָט איהם זאַרעמבאַ פאָרגעשטעלט פאַר קליינען.

— איך בין זעהר צופרידען פון דער געלעגנהייט מיט אייך זיך צו בעקענען! — האָט דער פּאָלקאָווניק אַ זאָג געטון מיט אַ שנייריגער, אומאָנגענעהמער שטים — אַ שרעקליך פערברעכען! אַ מורא'דיגער פערברעכען!

בעת קליין האָט איהם געדריקט די האַנד, האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אַז דאָס האַלט ער אין זיין האַנט אַ מומיע.

בעקעמפענדיג אין זיך דעם עקעל־געפיהל, האָט ער זיך געצוואונגען צו זיין ליבעסווירדיג, און אַ פרעג געטון:

— איהר זענט, דאַכט זיך, געוועזען זעהר בעפריינדעט מיט דער פרוי וויים?

— יאָ! אויף וויפיל מ'קען עס אָנרופען פריינדשאַפט. מיר האָבען זיך געקאָנט אוראי איינער יאָהר... איבריגענס, איז זי געווען אַ סך יונגער פון מיר!

ער האָט זיך אויסגעגלייכט, פונקט ער האָט זיך געהאַלטען גרויל'דיג מיט זיינע אַלטע יאָהרען.

— אויף צוואַנציג יאָהר! גרויסע זאַכען! זי וואָלט געקענט אָפּלעבען נאָך צוואַנציג יאָהר פונקט ווי איך. איך בין אַלט דריי־און־אַכציג! איהר האָט אוראי נישט גערעכענט, אַז איך בין אין אַזעלכע יאָהרען? אַ פעסטער שריט, אַ גוטער ראיה, געזונד, שטאַרק, מונטער, ווי גאָר אַ יונגערמאַן! מיך פערדריסט נישט אויף די פערגאַנגענע יאָהר, און איך האָב נישט פערלוירען דעם חשק צום לעבען!

דער אַלטער האָט מיט טעמפּעראַמענט הויך אָנגעהויבען צו דערצעהלען, וועגען דעם, אַז ער פערנעהמט זיך מיט באַקטעריאָלאָגיע און מיט דראַטלאָזען טעלעגראַף.

קליין האָט בעמערקט מינעס פינסטער געוואָרען געזיכט, האָט ער זיך ענטשולדיגט, צוגערופען אַ טאַקסאָבקע, און פערנומען דאָרט אַנ'אָרט צוזאַמען מיט ביידע מיידלעך, שנעל אָפּגעזעגענדיג זיך מיט די נאָהענטע בעקאַנטע בעגלייטער.

— איך וועל אייך היינט זעהן און דעם ה' זאַרעמבאַ'ס ביורא! — האָט דער פּאָלקאָווניק אַריינגעשריגען אינ'ם פענסטעריל פון דער טאַקסאָבקע. — איך מוז אָנוועזענד זיין ביים לייענען די צוואה. איהר ווייסט דאָך!

דער שאָפער איז אָפּגעפאָהרען און דער פּאָלקאָווניק איז געבליבען שטעהן אויפ'ן טראָטואַר.

(פאָרטזעצונג קומט).

הומאר — דער קונדס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט לכבוד ראש השנה דורך א. שארפצינגעל

צום נייעם יאהר.

(ווינשענישען אזעלכע).

— לשנה טובה תכתבו!—ווינשען זיך די באלעבאטים —
זאל מען אם ירצה השם דערלעבען נחת גרויס, און גרויסע פרייד!
— לשנה טובה תכתבו! — מילא-מה, זאל זיין: „גם אתם!"
און מען נעהמט זיך רוהיג ווייטער... זאל נאר גוט זיין, איהר פערשטייט!?

—אז ס'וועט גוט זיין, וועט מען לעבען — וועט מען לעבען, וועט מען זעהן שוין.
און דער צווייטער זאל שוין... ליגען איינגעפארענירט אין כריין!
— סטייטש צו זאגען?.. ס'טייטש וואס רעדט איהר? מ'איז דאך גוטע, פרומע מענשען!

—אדרבא, ווי איך זאג אייך, איז'ס נישט אמת? זאגט אליין!
בענשט איהר איינעם, ס'זאל געשעהן איהם, ווי איהר ווינשט איהם מיט „גם אתם."
און די ברכה ווערט מקוים אויף דער האהר ווי צוויי-מאל-צוויי..
לאזט זיך אויס, אז דער גם-אתם דינט נישט יענעם, עס פערשארט איהם,
און עס איז איהם א רחמנות, צו זיין פנים — אך-און-וויי!

איז דאס טאקי אט די סבה, וואס כ'איז טרויעריג.. פא-זא-טים,
וואס פאר גאט'ס דעם גרויכענס-ווענעז ווייניג איז אנ'אויגען-גלאק,
אז לשנה טובה תכתבו — זאגט מען זיך-מ'ט ווים גם אתם,
אנדערש רעדט מען—אנדערש מיינט מען: זאגט מען „בוידעם" מיינט מען — „קלאץ"..

יאקעל-בן-פלעקעל.

עפיס אפגעלערנט.

ביי ר' חיים עוזר'ן, ראב"ד פון ווילנא, האט אמאל אום ראש השנה א מגיד אין זיין בית-המדרש פערמאטערט דעם עולם מיט א צוויי-שעה'דיגע דרשה פון דברים של מה בכך.

נאך דער דרשה געהט דער מגיד צו צו ר' חיים עוזר'ן.

— רבי, ווי געפעלט אייך עפעס מיין דרשה?

— איך האב פון דיין דרשה א סך געלערנט — האט איהם ר' חיים עוזר געענטפערט — שלמה המלך זאגט אין קהלת אויף אלץ איז דא א צייט: א צייט צו לאכען און א צייט צו וויינען, א צייט צו בויען און א צייט צו צערשטערען. אזוי רעכענט ער אויס גאנצע פערצעהן פאר.

ביי יעדע פאר איז דא אינמיטען א פונקט, וועלכער איז ווייט פון ביידע עקסטרעמען. צום ביי-שפיל, צווישען וויינען און לאכען איז דער מיטעל-פונקט, ווען מען טוט ביידע זאכען נישט, נישט מען לאכט און נישט מען וויינט". דאס זעלבע איז דא צווישען בויען און צערשטערען א מיטעלפונקט. אבער צווישען ריידען און שווייגען, האב איך שטענדיג געקלערט, וואס קען זיין דער מיטעל-פונקט צווישען זיי?

יעצט פערשטעה איך עס. אזא דרשה ווי אייערע איז דער מיטעלפונקט צווישען ריידען און שווייגען. עס איז נישט גערערט און נישט געשוויגען.

שווערע זכרונות.

גבאי: פארוואס האט איהר דורכגעלאזט דעם חדש ימינו כקדם?

חזן: נאך דאס פעהלט מיר, איך זאל צוריק ווערען א בעל-העגלה.

פון תשליך-מארק.

צו דער „נודקע" וועט ראש השנה געהען א דעמאנ-סטראציע פון די לאדזער פעראיינען און יעדער פון זיי וועט דארט ארייננווארפען זיינע עבירות:

„תומכי-אורחים"

וועט ארייננווארפען קרישעלעך פון ברויט, וויל דאס האבען א גאנץ יאהר בעקומען די אורחים;

אברהם קאן וועט ארייננווארפען זיין קאנקורענט אין לינת הצדק דעם לאוויק יאעל;

„הזמיר"

וועט ארייננווארפען די העברעאישע שפראך;

„מכבי"

וועט נישט וויסען וואס פריהער ארייננצוווארפען אזוי פיל עבירות האט זי!

די יודישע קהלה

וועט ארייננווארפען די לאדזער יודישע ארימעלייט און פנקס ט'עסק;

בני-ברית-לאזשע

וועט ארייננווארפען דאס פראיעקטירטע משוגעים-הויז;

סוחרים-פעראיינען

העלען ארייננווארפען די זיצערס פון די שאצונגס-קאמיסיעס;

דער „בונד"

וועט ארייננווארפען זיין גרויסען חטא—זיין שוואכקייט צו די פ.פ.ס.

פריזעס פון „מושב זקנים

ה;ט ארייננווארפען זיינע אלטע בריף אין רעדאקציעס.

רעטונגס-קאמיטעט

וועט ארייננווארפען די דייטשע גראמאטיק.

„ארדט"

וועט ארייננווארפען זיין פוטעריום, עקספרעסיאניזמען און אלטע איבעריגע „איזמען"

דאס יודישע טעאטער

וועט ארייננווארפען די הויקער-אקטיארען פערשימעלטע דע-קאראציע און דאס רעטען-כאר.

לשנה טובה תכתבו...

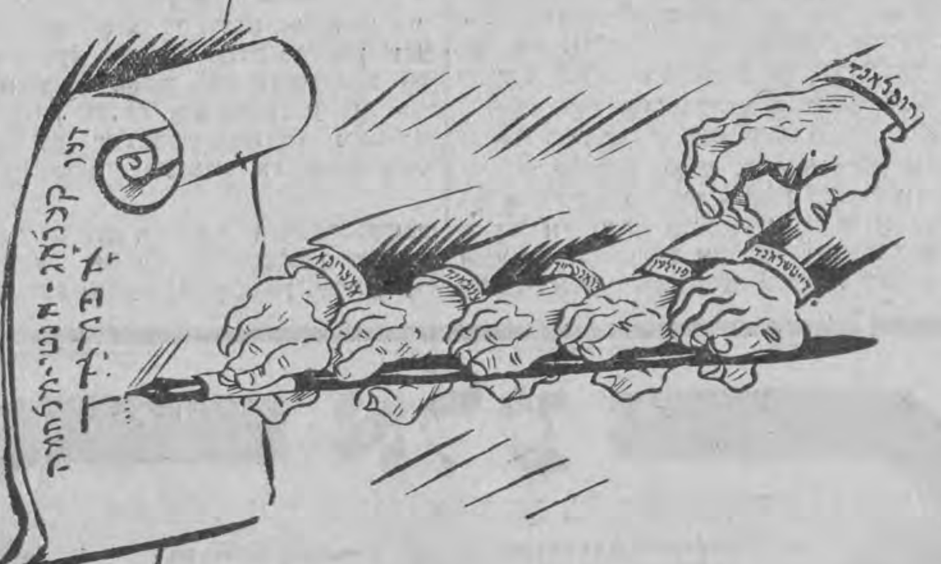

זאגט-זשע סליחות.

דעפוטאטען
יעגערס פון מאנדאטען
וואו שטעקט איהר א גאנץ
יאהר צו אלדי רוחות:
זאגט סליחות.

סוחרים
מוכרים
א גאנץ יאהר ווי עס איז.
ס'איז אייער פארם נאר

פערפיהרען —
וועקסעלעך פראלאנגירען...
בעשווינדלען גאר א וועלט
און אמן טאש
א מיש-מאש,
א מכה האט איהר
נישט קיין געלד
זאגט סליחות.

פאליטיקער

קייטיקער
אנגעוואקסט מיט זינד
מיט ליגענד,
— באטש איינמאל
זאגט סליחות.

וועגער.
קהל-קאנד דאטען
א... אין אייער טאטען
קוימינע וועשער

פראזען דרעשער
א גאנץ יאהר
פנקים רעים —
א גאנץ יאהר
פגל פשעים
איצט איז די צייט
בעט אויס א מאנדאט,
זאגט סליחות!..

די יודישע פאליטיק אין לאדז אין יאהר תרפ"ח

(א סך-הכל אזא).

סענאטאר בורזינער האט צוויי מאל געזאגט: „אני פותח את הישיבה" און איז געבליבען ביים זאגען; צוויי מאל האט ער זיך געוואלט אפרעכענען מיט פרועס מינצבערג און איז געבליבען ביים וועלען.

רעפ. ר"ר ראזענבלאט איז אריינגעפאלען אין א לעטארגישען שלאף, רחמנה לצלן, און ביז היינט האט ער זיך נאך נישט אויפגעכאפט.

לאוויק יאעל האט זיך אין קריניצע געבריהט אויפ'ן הייסען, בלאזט ער איצט אויפ'ן קאלטען.

פרנס ראובן האפמאן האט אין לאדז געוואלט שאפען א רייך-גרופע, מיינט ער איצט רייך, אז מען לאזט איהם צופרידען.

פרעזעס ר' ליבל מינצבערג האט זעהר גוט געשפילט מוסאליני'ן און דאס האט נישט געהאל-פען; אז ער זאל אנגאזשירט ווערען אין „ארדט". ארזו. ווייצמאן איז פערמיאוסט געווארען צו פאהרען אויף דראזשקעס וויל ער איצט זיינע דראש-קאשעס מאכען פאר שאפערס.

העניך בערגער, אנשטאט צו געבען צדקה בסתר, האט ער בעקומען בסתר (פון יאקובאווען).

רומקאווסקי האט זעהר טיכטיג געארבייט פאר דער „פושישלאשטש" (צוקונפט)... פון די יודי-שע יתומים.

מולע עדעלמאן האט פראטעסטירט געגען ראך נע-פערנאט און רוסלאנד איז געבליבען נישט בעריהרט.

אין „ארדט" איז כען געקראכען אויף די גלייכע ווענט און קיינער פון די אקטיארען איז נישט דערהרגעט געווארען (פון פובליקום, יא).

ראטנו. מילמאן האט געשיקט די קראנקע אין די לעטשניצעס פון דער קראנקען-קאסע און אליין פערשווארצט געווארען אין זאקאפאנע.

א שטיקעל פיוט

(מאדערן געטייטשט).

געהיימער אגענט — סתרון יושר.
כלל-טוער — פעולתו אמת.
ראטמאן — עצתו אמונה.
בעאמטער — נקי כפים.
פאליטישען — שונא בצע.
קאנגרעסמאן — יושב בטל.
טעראריסט — נאפר נקמה.
צדקה-אנשטאלט — וצדקה תהיה לנו.
קאלעקטאר — פתוחה ידו.
א שניידער — מלביש ערומים.
א בעקער — נותן לחם לכל בשר.
רעסטאראטאר — מכלכל חייב.
א שרכן — שוחט.
א ברחן — ספרן.
אונטערפיהרער — קברן.

ער האט געזינדיגט...

א ישוב'ניק קומט אויף די ימים-נוראים אין א שטעדטעל אין שוהל אריין און נעהמט זיך מיט זיין גרויסען און שווערען „מחזור מכל השנה".

צוקומענדיג צו די על חטא'ס, וואו מ'דארף זיך קלאפען אין הארצען, איז איהם געווען צו שווער דאס מחזור צו האלטען אין איין האנד און מיט דער צווייטער זיך צו קלאפען, איז ער געפאלען אויף א המצאה און דאס מחזור ארויפ-געלעגט אויף א צווייטען, וועלכער איז געשטאנען איינגעבויגען פאר איהם.

דא דרעהט זיך יענער אויס און זאגט איהם:— דו האסט געזינדיגט און זאגסט אויף מיר?...

א דוצל.

— וואוהין לויפט איהר אזוי ישנעל?

— איך מוז פערהיטען פון א רוצל פון צוויי פאמיליע-פאטערס.

— קאן איך אייך מיט עפיס בייהילפיג זיין?

— ניין, האלט מיך נישט אויף, איך בין איינער פון זיי.

מיט'ן שופר.

העכער, שטארקער בלאזט דער שופר
מיט א ברומענדיגען קול;
ס'ווערט דער מענטשעלע צוציטערט
און איהם נעהמט ארום א גרויל.

*

בלאזט זיך ליטע שטארק אויף פוילען,
ווייט ארום פערקרימט די נאז;
כאפט אויף יעדערען א מורא
און מען ציטערט, ווי א האז...

*

בלאזט דער דלות ביי דעם סוחר,
פוסט און ליידיג איז זיין קראם;
פיל „נאקאזען" פון דעם שטייער
פליכען דארטען, ווי א שטראם...

*

אויסגעפאשעטע מאראמען
פון דער ראטשע שוין אוועק!
בלאזען זיי מיט זייער „שופר" —
כאפט די מענער אזש א שרעק...

פישעלע.

אין קיטעל.

אין א געוויסען ארט איז דער יום-כפור-טאג געווען א מורא'דיג הייסער און א האלבער עולם פון שוהל איז געפאלען אין חלשות.

דער מרא-דאתרא — נאך א יונגער מענש — האט אויסגערופען:

„רבותי! זקנים, די היצען זענען מורא'דיג. דער גאנצער עולם חלש'ט. ווער פון די זקנים קאן זיך דערמאנען, אז עס זאל האבען געווען אזא מורא'דיג הייסער יום כפור און מע זאל האבען דערלויבט עפעס טועם צו זיין.

א ייד, א זקן פון א יאהר ניינציג האט זיך שטאמעלדיג אפגערוקט פון עולם און האט גע-זאגט:

„רבי! איך געדענק, אז ווינטערדיג אין קיטעל האט מען געגעסען".

דער מרא דאתרא האט זיך דערפרעהט און האט געזאגט:

„רבותי, איך בין מתיר, אז דער עולם, וואס פיהלט זיך שוואך זאל אהיימגעהן אנבייסען.

דער גאנצער עולם האט אנגעביסען ווי עס דארף צו זיין און ווידער געקומען דאווענען.

עטליכע מינוט פריהער אבער האט זיך דער זקן פערקלעהרט. דאן האט ער געזאגט:

„מרא דאתרא" — איך געדענק די מעשה אויף גענוי. מען איז געגאנגען אנגעטון אין די קיטלען, און מען האט געגעסען. איך קען זיך נאר נישט דערמאנען, צי איז עס געווען פסח ביים סדר — צי יום-כפור אין שוהל...

פון חטאים-ווינקעל

שוין גאר ניצט קיין שאס.

פון א כוחר:

על חטא, איך האב געזינדיגט ביים אויסשרייבען דעם וועקסעל. ועל חטא, איך האב נאך מעהר געזינדיגט ביים בעצאהלען דעם וועקסעל.

על חטא, איך האב געזינדיגט ביים מאכען פליטה, ועל חטא, איך האב נאך מעהר געזינדיגט ביים רעגולירען אויף 30 פראצענט.

על חטא, איך האב געזינדיגט ביים נעהמען פרישע פעקלעך, ועל חטא, איך וועל נאך מעהר זינדיגען מיט נייע פלימה'ס.

פון א כלל-טוער:

על חטא, איך האב געזינדיגט מיט דעם ערשטען פעראיינס-שטעמפעל, ועל חטא, איך האב נאך מעהר גע-זינדיגט, ווען איך בין דערנאך געווארען קאסירער.

על חטא, איך האב געזינדיגט ביים קויפען שטימען בײַ די מיטגלידער, ועל חטא, איך האב נאך מעהר געזינ-דיגט, בעת איך בין געווען פרעזעס.

על חטא, איך האב געזינדיגט ביים ווערען ויצער אין די שאצונגס-קאמיסיע, ועל חטא, איך האב נאך מעהר געזינדיגט, ביים טוען „טובות" די שטייער-צאהלערס.

פון א לאדזער סענאטאר.

על חטא, איך האב געזינדיגט, בעת כ'האב מיך גע-יאגט נאך כבוד, ועל חטא, איך האב נאך מעהר געזינ-דיגט, ווען כ'בין געווארען א מזרחיסט;

על חטא, איך האב געזינדיגט, ווען כ'האב געוואלט ווערען א סענאטאר. ועל חטא, איך האב נאך מעהר גע-זינדיגט, ווען כ'האב געעפענט דעם טייסטער צו דעם גרעק.

על חטא, איך האב געזינדיגט, ויצענדיג שוין אין סענאט. ועל חטא, איך האב נאך מעהר געזינדיגט, נישט פערשטעהענדיג דארט קיין איין ווארט.

פון א לאדזער ווייבעל

על חטא, איך האב געזינדיגט באונס, וויל מ'האט מיך געצוואונגען. ועל חטא, איך האב נאך מער געזינדיגט ברצון, וויל כ'האב אליין געוואלט.

על חטא, איך האב געזינדיגט אין די ווינטער-וואוינונג. ועל חטא, איך האב נאך מעהר געזינדיגט אין דער זומער-וואוינונג.

על חטא, איך האב געזינדיגט מיט דער וואסקייט פון פוטער. ועל חטא, איך האב נאך מעהר געזינדיגט ביי דער שווארצקייט פון ברעמען זיך.

CZARY

בעמערקונג: אויפֿן ערשטען סעאַנס אַלע פּלעצער נאָר 50 גר.

הײַנט און פֿאָלגענדע טעג! ▬▬ דאָס נײַעסטע בילד פֿון דער פּראָדוקציע 1928/29 א. נ.: ▬▬ הײַנט און פֿאָלגענדע טעג!

„דער קאַמף אין פּולווער-לאַגער"

אין דער הויפּטראָל **TOM MIX** אין זײַן בעסטער קרעאַציע.

APOLLO

פּ׳גרגרעסערטער סימפֿאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לײַטונג פֿון C. KANTOR

הײַנט און פֿאָלגענדע טעג! ▬▬ דער קונסטפֿילם מיט גרויסע אַרטיסטישע ווערט פֿון דער פֿילם-אַטעליע „SOWKINO"

„די ליבע בײַ די ברעגעס פֿון נעווא" (די פּערשטויסענע)

מעכטיגע דראַמאַטישע לעבענס-דראַמע, וואָס אילוסטרירט דאָס לעבען פֿון׳ם הײַנטיגען רוסלאַנד. ▬ אין די הויפּטראָלען באַוואוסטע אַרטיסטען פֿון רוסישען טעאַטער:

Weronika Brzezińskaja, Bela Czernowa, Teodor Nikitin i Walery Sokołow.

דאָס בילד איז אילוסטרירט מיט סאָלאָ- און כאָר-געזאַנגען אויסגעפֿיהרט דורך א רוסישען קינסטלערישער כאָר

ODEON

הײַנט און פֿאָלג. טעג!

אויסערן פּראָגראַם: אַ פֿאַרס א. אַקטועל. פֿון Gaumont

דער ליבלינג פֿון דעם געעהרטען פּובליקום

SYD CHAPLIN

אין דער נישט-געזעהענער קאָמעדיע א. נ.:

„זאָלז לעבען רעזערוויסטן"

(דער פֿינפֿטער ריטער פֿון אַפּאָקאַליפּסיס)

שאַמפּאַנער פֿילם א. נ.:

„דאָס טאַנצענדע ווין"

אַ הערליכער פֿאַרס אין 10 אַקטען.

אין דער הויפּטראָל:

LYA MARA i BEN LYON.

WODEWIL

Główna 1.

הײַנט און ווײַטערע טעג!

מעבעל

דעם גרעסטען **מעבעל** אויסוואַהל פֿון

שלאָף-צימער, עס-צימער, קינדער-צימער א. אַ. וו.

און עלעגאַנטעסטען אויסוואהל פֿון

קאָמפּלעטע אײַנריכטונגען, ווי אויך אײַנצעלנע מעבעל-שטיק אַמביליגסטען און אויף בעסטע בעדינגונגען

עמפּפֿעהלט די גרעסטע און רעעלסטע מעבעל-פֿאַבריק אין לאָדז

MARKOWICZ i NASIELSKI

פֿאַבריק: **PIOTRKOWSKA 6, Południowa 10, tel. 49-71**

ווער עס וויל

מעבעל

קויפֿען שלאָף-צימער, שפּײַזע-צימער, קאַבינעטען ווי אויך אײַנצעל זאָל זיך ווענדען נאָר צו די איבעראַל בעקאַנטע סאָלידע פֿירמע

I.M Terkeltaub 12Narutowicza 12

w podwórzu, telefon 34-18.

רייכער אויסוואַהל! גאַר נידריגע אַרבייט! ביליגסטע פּרײַזען! בעקוועמסטע בעדינגונגען

וויכטיג פֿאַר אַלע! אויף אויסצאָהלונג!

מענער און דאַמען-גאַרדעראָבען אַלע אַרט

אײַגענע אַטעליע אײַנגעאָרדענט לויט דער לעצטער מאָדע, רעעלע בעהאַנדלונג. פּינקטליכע אויספֿערטיגונג.

▬◆▬ ביליגע פּרײַזען. ▬◆▬

A. BERGER, Południowa 6

בעמ.: ס׳ווערט דאָ אויסגעפֿירט אַלע אַרט קירזשנער-אַרבייט.

שלאָפֿצימער

מעדכען-צימער

קינדער-צימער

ווי אויך פֿערשידענע קלײנע מעבעל עמפּפֿעהלט די בעקאַנטע מעכאַנישע מעבעל-טישלערײַ פֿון

שופּמאַן עט קאַמפּ.

וואָסקאָדניאַ 64 אין הויף.

בעמ. ספּעצ. פֿון בעמאַלטע טלאָנקעץ-מעבעל מיט שניצערײַ.

וויכטיג פֿאַר גאַלאַנטעריע-סוחרים פֿון פּראָווינץ!

די ביליגסטע קוועלע פֿון

געטרעס

צום ווינטער-סעזאָן, אויך פֿערש.וואָרימע שטובען-שיך

לאָדז, פּאָלודניאָוואַ 20,

808 בײַ געבר. ראַקמאַן.

אכטונג, לאָדז און אומגעגענד!

דעם גרעסטען אויסוואַהל פֿון יודישע ליטעראַטור בעקומט איהר נאָר אין דער בוכהאַנדלונג פֿון

נ. בערלינסקי

אַלט-שטאָט 12 (לינקע אַפּ. 2 שטאָק)

בעמערקונג: אויף לאַגער ביכער פֿון: קלעצקין, „ביכער", „קולטור-ליגע", בזשאַזאַ, „די וועלט", גיטלין, „נײַע קולטור", ווי אויך אַמעריקאַנער און בערלינער.

ספּעציעלער אויסוואַהל פֿון יודישע פּיעסען.

גוטע בעדינגונגען. ▲▲▲▲ גוטע בעדינגונגען.

☛ אויף ראַטעס!!! ☚

אויבער-העמדער

און נאַכט-העמדער

פֿון פּאָפּעלין, זעפֿיר און אַנדערע שטאָפֿען

צו בעקומען אין דער ערשטקלאַסיגער פּראָצאָווניע פֿון

J. WOROBIEJCZYK

41. KILIŃSKIEGO 41.

לשמוע אל הרנה ואל התפילה.

אין דעם ערשטקלאַסיגען זאַל „קאָלאָסעאום", זאַכאָדניאַ 53

ווערט געדאַוונט **ראש השנה** און **יום-כפור**

מיט בעריהמטע חזנים.

בעקוועמע פּלעצער און היגיענישע אײַנריכטונג. ביטע בעצײַטענס זיך פֿערזעהן מיט פּלעצער. בילעטען צו בעקומען טעגליך פֿון 9 פֿריה ביז 10 אָוו. אין זאַל „קאָלאָסעאום"

בחנם איז די אויגען-אונטערזוכונג בײַם קויפֿען אַ בריל אָדער אַ צוויקע, וועלכע מען בעקומט אַמביליגסטען בײַ

Fr. Postleb, OPTYK

Łódź, Piotrkowska 71

אַ גרויסער אויסוואַהל פֿון שטײַגער -ברילען **Zeiss - Gläser**

ברילען-גלעזער קויפֿט מען נאָר בײַ פּאָסטלעב.

עלטסטע און ביליגסטע געשעפֿט אין לאָדז.

DOM MILUSIŃSKICH syst. prof. MONTESSORI

przy GIMNAZJUM

E. Jaszuńskiej-Zeligmanowej

Południowa 18, tel. 68-82.

אײַנשרײַבונגען פֿון קינדער פֿון ביידע געשלעכטער פֿון 4 יאָהר אָן נעהמט אָן די קאַנצעלאַריע טעגליך פֿון 11—1 בײַטאָג און פֿון 5—7 אין אָווענד. 750

עלעקטראָטעכנישע פֿאַבריק

EDUARD KUMMER

Łódź, Pusta 7.

Tel. 13-63. ספּעציאַליטעט: ליכט- און קראַפֿט-אַנלאַגען Tel. 13-63.

לאַגער: פֿון עלעקטראָמאָטאָרען און דינאַמאָמאַשינען אין יעדער גרויס, ווי זעמטליכע אינסטאַלאַציע-מאַטעריאַלען.

רעפּאַראַטורען: פֿון מאָטאָרען און דינאַמאָ מאַשינען ווערען שנעל. סטענס פֿון ערשטקלאַסיגע פֿאַכלײַט אויסגעפֿיהרט.

קאָנקורענץ-פּרײַזען! ▬▬▬ אָפּערטען גראַטיס!

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dnia 11-go do poniedziałku, dnia 17-go września 1928 r. włącznie.

Pierwszy raz w Łodzi

Henryk IV

(Le Vetr Galant)

W 15-tu aktach podług dzieła PIOTRA GILLES'A.

W rolach głównych: Almé Simon Girard, Claude Merelle Heribel, e Guingand, Mac Erickson i Albert Meyer.

Następny program:

Bohaterskie serce

Film harcerski.

W poczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofonicz.

גאַנץ אומזיסט

ווערט יעדען צוגעפּאַסט אַ בריל אָדער אַ צוויקער, ווי אויך אַלעאַרט גלעזער

— — איז צו בעקומען — —

צו קאָנקורענץ-פּרײַזען

נור בײַ דעם בעוואוסטען לאַנגיעהריגען אָפּטיק

M.J.Herszkorn

CEGIELNIANA 37 (róg Piotrk.)

אַכטונג: צילינדער און קאָמבינירטע גלעזער ווערען אין משך פֿון איין טאָג אויסגעפֿיהרט.

די נײַעסטע אַמעריקאַנער פֿאַסאָנען! שענסטע לאָרניאָנען! רעעלע און פּינקטליכע בעהאַנדלונג!

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאַליסטען און דענטיסטישער קאַבינעט.
זשעזשינער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָווענד.

ד"ר וואַלינסקי	נאָז, האַלז, אויערן קר.	4—3
ד"ר קערשנער	קינדער קראַנקהייטען	11-9 3-4½
ד"ר שיפּמאַן	אינערליכע קראַנקהייטען	1—11
ד"ר לוביטש	הויט און גע־לעכט-קר.	12½— 1½
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	1- 2
ד"ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	12½—½
ד"ר עליאַסבערג	כירורגישע קראַנקה.	2—1
ד"ר בערגמאַן	פרויען און געבורטס-הילף	4—3

סטיבא-טעראַפּיע, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. ווי פּאַקען-שטעך ען, קינסטליכע בערג-זון, בעשטראַהלונג איינשפריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס אויף פערלאַנג — וויזיטען אין שטאָט. — און לאַבאָראַטאָריע ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אויך פּיגנס און בלוט

אימפונגען געגען שקאַרלאַטין.

ד"ר לאַשינסקי סטאַ־אַפּאָלסקא
צאָהן-אַרצט 10—1 3 6
קינסטליכע צייהן, קאַראָנען, מאָסטען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

פּון באַרד
צו פערמיטען פערשידענע וואוינונגען, 1 צימער און קיך 2 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייטען, אויף יעראָזאָלימסקא 6 ערפאַהרען ביי
ש. פריזאַנט, זשעזשינער 10

WYCIEŃCZENIE-BLEDNICE
LECZY
HEMOGEN
przetwor zelaza
MAGISTRA KLAWE
ORYGINALNY TYLKO Z FIRMĄ
KLAWE

אל תתהלל ביום מחר!!
כי לא תדע מה ילד יום.
לייג נישט אָפּ אויף מאָרגען
נאָר, אַז דו דאַרפסט ערלעדיגען סאַנדאַווע זאַכען זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ
פּעטריקאַווער 17 דורכ' גאַנג זאַכאָדניא 52
וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאַפט געשריבען לויט'ן אוסטאַוו אַלערליי בימעס, קלאַזזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס ציווילע און קאַרנע אַפּאַ= זיציעס, אדוואַלאַניעס, רעקורסען וועגען דירה אין זשורשאַנד-ראָזיעמטשי, וועגען פּעטער אין קאָמיסאַריאַט-רזשאַנדו און אַלע פּאָליציי-בעצירקען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטע דאַראַ= וויזנעס, קאַרנע פּראַוועס, ווי אויך אי- בערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. ספּעציאַליסט פון שותפות-אַקטען. מיט אַכטונג
י. מאַנעלאַ רעכט-קאָנסולענט.

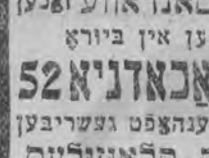

ביליגטער! דיינייעסטע מאדעלען
פון פערטיגע
פּעלץ=ווארעז
A. FISZLEWICZ
עמפּפעהלט אויף לייכטע בעדינגונגען
Narutowicza 12, tel. 34-66.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34, tel. 59-40
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.
נעמט אָן פון 5—9 אָווענד, זונטאָג און חגאות פון 11—1 מיטאָג.

לעטשניצע
פון דאַקטוירים - ספּעצ. אוי דענטיסטי - קאַבינעט.
פּעטריקאָווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראַנקהייטען	ד"ר ב. ראַבינאָוויטש " מ. וואלפסאָן " א. טענענבוים	פון 2½—3½ און 7—8 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פּאַכשאַנסקי	פון 2½—4 און 7—8 " 12—1 און 5—6
פרויען-קראַנק-הייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאַן " מ. פעלדמאַן פרוי ד"ר ה. זעלדאָוויטש-כראָמשקא " נוסטאַווא זאַנד טענענבוים	פון 11—1 " 3½—7½ שבת, זונט, דינסט. דאָנ. 5-3 זונט, מאָנט, מיט, פרייט. 5-3
קינדער-קראַנקהייטען	ד"ר מ. נוסענמאַן " ל. פאַמילער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
נערווען-קראַנק.	ד"ר מ. מעשלאַנקא	פון 6—7 זונטאָג 1—2½
אויגען-קראַנקהייטען	ד"ר י. סטופּאַר " מ. האַלפּערסטאַם	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאָז, האַלז און אויערן-קראַנק.	ד"ר מ. קלאַמשקא " באַל. כאַן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט- און וועי-נערישע קראַנק.	ד"ר מ. ברוין " י. מאַלאַרישטשיק	פון 12½—3½ " 6—8
ציין- און מויל-קראַנקהייטען	צאָהן-אַרצט ס. שאַפּס " מ. רעזניקאַוויטש " ב. בשורנאַווסקא " ג. קאַצענבאַכט	פון 9—10¾ און 6—9 " 11—1¾ " 2½—5 " 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָווענד.
קוואַרץ-לאַמפּען־ און ראַנטגען-בעשטראַהלונג
עס ווערען געמאַכט אָפּעראַציעס, בעשטראַהלונגען מיט קוואַרץ-לאַמפּען, עלעקטריזאַציע און אַנאַליזען, קינסטליכע ציינער, קאַראָנעס, גאָלד-בריקען און פּלאַטין.
וויזיטען אין שטאָדט. נאַכט-דיזשור. געבורט=הילף.

Szkoła Przemysłowa
Tow. Sz. Oświaty i Wiedzy Techn. wśród Żydów
POMORSKA 46/48, TEL. 63-80
נעהמט אָן איינשרייבונגען אין דער ערשטער קלאַס אויף די אָפּטיילונגען:
מעכאַנישע, עלעקטראָטעכנישע און וועבעריי.
די קאַנצעלאַריע איז טעטיג פון 10 ביז 2 נאָכמ.

7-io KL. SZKOŁA POWSZ. № 26
IZAAKA GOLDBERGA (Aleja 1-go Maja 16).
די שולע האָט אַ דאַנק איהר פרוכטבאַרע טעטיגקייט אויפ'ן געביט פון יידישען חינוך אין משך פון איהר פיל יעהריגער עקזיסטענץ, שטענדיג פערנומען דעם חשובסטען אָרט אין דער ערשטער רייהע פון די בעדייטענדסטע בעסטע שולען פון אונזער שטאָט.
אַט אַזוי וועלען אויך להבא אָנגעשטרענגט ווערען די מעגליכסטע כוחות פונ'ם גאַנצען שול-פערזאָנאַל, כדי צו דערהאַלטען דעם פּרעסטיזש פון דער שולע אויף דער הויכסטער מדרגה פון איהר אויפגאַבע.
פאַר אָנפאַנגער וועט פון נייעם שול-יאָהר אָן דער שכר-לימוד בעדייטענד ערמעסיגט ווערען. גאַנץ בעזונדער וועלען אויכ' המס-פּרייזען בערעכענט ווערען פאַר אונבעמיטעלטע, עוונטועל פאַר שילער, וועלכע האָבען ביז איצט געלערנט אין די שטעטישע, פּאָווששעכנע שולען.
אין קומענדיגען שול-יאָהר וועלען די תלמידים פון 4-טען אָדזיאַל אָן לערנען נאָכמיטאָג אויך משניות און גמרא ביי די בעסטע מלמדים פּעדאַגאָגען.
די העברעאישע שפּראַך וועט געלערנט ווערען מיט אַ זעהר לייכטען סיסטעם (עברית בעברית) אָהן שום האָקוס-פּאָקוס פון "hawara sfardit".
שילער - אַנמעלדונגען — יעדען טאָג פון 9 ביז 3 נאָכמיטאָג ביים איינשרייבען זענען נויטיג דעם שילערס מעטריקעס.

א מביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען!
קען מען קויפען אַלערליי
פּעלץ=ווארעז
נאָר ביי דער לאַנג=יעהריגער פירמע
ל. ב. פּעפּער, 42 וושכאָדניא 42.
בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל אויפ'ן אָרט. די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט פּינקטליך און רעעל.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה
אין דעם ערשטקלאַסיגען זאַל
"נאַווא-אַנגעלסקי" פּאָלודניאָווא 10
ווערט געדאַווענט ראש=השנה און יום=כפור
מיט בעריהמטע חזנים און גוט=איינשטודירט כאָר.
ביטע זיך צו פערזעהען בעצייטענס מיט פּלעצער.

לעזט אויפמערקזאַם!
מיינע לאָזונגען: גוטע סחורה און צוגענגליכע פּרייזען! דער איבעראַל בעוואוסטער
מעבעל=לאַגער Z. BOCIAN, Piotrk. 41 (w podwórzu)
עמפּפעהלט אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע מעבעל פון איינצעל-שטיקער ביז גאַנצע איינריכטונגען אויף זעהר גינסטיגע בעדינגונגען. בעמערקונג: געלעגענהייטליך צו פערקויפען אַ מאַהאַגאָניאָווע סאַלאָן געדעקט מיט זייד.
אכטונג! געלעגענהייטליך צו פערקויפען אַ טשעטשאָווע שלאָפצימער,

לעטשניצע פון דאַקטוירים ספּעציאַליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי	נאָז האַלז, אויערן קר.	10—11 5—8 6—7
ד"ר רוזשאַנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאָלדשטיין-פּאָלאַק	אויגען-קראַנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאַן	נערווען קראַנקהייטען	12—2
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פּאַפּירני	פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5—6
ד"ר קאַנטאָר	כירורגישע-קראַנקהייט.	4-5 זונ. 1—2
ד"ר ווייגבערג	אינג. חער., לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר סטופּעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראַדזענסקי	צאָהן-אַרצט	3—7
ב. רעזעס	צאָהן-אַרצט	9—2

צאָהן-טעכניק, פּלאָמבירונגען, קראָנען, מאָסטען א. א. וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט
דורכלייכטען פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגענשטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונגען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַלע מעדיצינישע אַנאַליזען. אַ קורס פאַר שוועסטער. אימפונגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.
וויזיט אין דער שטאָט.
ערצטליך-קאָסמעטיש. קאַבינעט
ד"ר ט. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5—7 אָווענד

נייה=מאַשינען
געדענקט איינמאָל פאַר אַלעמאָל, אַז נור אין דער אַגענטור ביי שטשענשליווי בעקומט איהר די בעסטע נייה מאַשינען אויף גוטע בעדינגונגען, געדענקט די אַדרעס:
אַלעקסאַנדריסקא 27 (מרדכי גבאי'ס נאָם) שטשענשליווי.
בעמ: 31ער קניה-הייבער די בעסטע. רעפּעראַטור אויף דער שטעל

שוינט אייער געלד!
צו וואָס זאָלט איהר צוזקוואַרפען אייערע אַלטע היטען, אַז פאַר
2.50 זל.
ווערט איבערגעאַרבייט און איבערפאַסאָנירט אַלע אַרט מענער, און דאַמען-קאַפּעלושען לויט די נייעסטע מאָדעלען און פאַסאָנען. פון גאָר אַלט ווערט געמאַכט גאַנצליך ניי. געדענקט די אַדרעס: ש. וואָרצעל. פּולנאָצנאַ 20. בעמערקונג: גלייכ צייטיג בעקומט איהר אין גרויסען אויסוואַהל אַלע אַרט מענער און דאַמען קאַפּעלושן צו זעהר ביליגע פּרייזען. קומט איבערצייגט אייך.

ZŁAKAD ŚLUSARKO-MECHANICZNY
W. Maciaszek
Łódź, ul. Pusta 5.
מיר בויען: שפּולמאַשינען, שלויך-שפּולמאַשינען, קרייץ-שפּולמאַשינען, טריקאָ שפּולמאַשינען, נייע סיסטעמען (טרייבמאַשינען אויף זייד און שפּולמאַשינען אויף זייד) מאַשינען צו גלאַנצען גאַרן, טראַנכמיסיעס ווי אויך פערשידענע רעפּעראַטורען פון מאַשינען און לייטען פערשידענע מעטאַלען.
719

איז בעקומען אין אַלע אַפּטייקען, דראָגעריעס און פּאַרפיומעריעס.

טליתים=פאַבריק
אויסאַרבייטונג פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים, הורס און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניעס און ציצית, צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל
ביי א.ח. ציטרינאַווסקי, קאַמיעננאַ 1.
אין 2. טויער, פּאַרטער. קומט און איבערצייגט אייך!
בעמ.: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צום וואַשען.

ניי׳ער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

14 פרייטאג — כט אלול תרפ"ח

סעפטעמבער

זון-אויפגאנג 5.08
זון-אונטערגאנג 6.02

ליכט-צינדען: 5.44

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1910.

היינט, דעם 14. ה. ח. דארפען זיך מעלדען אין מיליטעריש-פאליצייאישען ביורא, פיעטריקאווער 212, אלע מאנספערשוינען, וועלכע זענען געבוירען אין יאהר 1910 און וואוינען אויפ'ן שטח פון 3 טען פאליצײ-קאמיסאריאט, וועלכעס פאמיליען-נעמען עס הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען:

S. Sz.

און די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 10-טען פאליצײ-קאמיסאריאט, וועלכעס פאמיליען-נעמען עס הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען:

A. B. C. D. E. F. G. H. Ch. I. J. K. L. Ł. M.

(2) מארגען שבת פון 3 קאמיסאריאט מיט די פאמיליען נעמען

T. U. W.

און פון 10 פאליצײ-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען:

N. O. P. R. S. T. U. W. Z. Ż.

היינט

מיליטערישער פאראד.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס היינט קומט צוריק פון מאנעווערס דער היגער נארניזאן-פולק, וועט ארום 12 א זייגער מיטאג פאר'ן גראנד-האטעל פארקומען א מיליטערישע רעפילארע און דער אנוועזענהייט פון דער מיליטערישער און קאמונאלער מאכט.

שטענדיגע קינדער-קאלאניע.

(2) אויף דער נעכטיגער מאגיסטראט-זיצונג איז אויפ'ן פארשלאג פונ'ם לאווניק פון דער אפטײלונג פאר גע על.-שוץ ה' פירטאל בעשלאסען געווארען צו עפענען א שטענדיגע קינדער-קאלאניע פאר קינדער פון פאר'ן שול-עלטער.

די קאלאניע וועט זיך געפינען אין דעם גוט ראמאנאוו.

פאר ארבייטען זונטאג.

(2) פאר ארבייטען אין זונטאג און חגא-טעג זענען צוגעצויגען געווארען צו פעראנטווארטליכקייט פאלגענדע בעקערייען און פריזיער-אנשטאלטען: מ. גאלדבערג (נאווראט 14), ל. האנימאן (גלובנא 43), פ. רובין (גלובנא 58), וו. גריגילעווסקא (נאווראט 92), ל. בושעושינסקי (נארוטאוויטשא 29), ל. פינגערהוט (צעגעלניאנא 54), און 9 פעריזאן פאר ארבייטען אין פריזיער-אנשטאלטען.

וויפיל קאסט

אויסהאלטען א קראנקען?

ביז איצט האט די קראנקען-קאסע געצאהלט פאר אויסהאלטען א קראנקען אין די לאדזער שפיטעלער צו 7 זל. א טאג. אין מאי האבען די שפיטעלער געהעכערט דעם טאריף ביז 8 זל. 50 גר. מאטיווירענדיג די העכערונג מיט'ן אלגעמיינעם וואוקס פון יקרות. אויף דער לעצטער זיצונג פון דער פערוואלטונג פון דער קראנקען-קאסע איז ארומגערעדט געווארען די פראגע פון דער דאזיגער העכערונג און ס'איז בעשלאסען געווארען ארויספאדערען פון די שפיטעלער א גענויע קאלקולאציע מיט א מאטיווירונג פארוואס זיי האבען געהעכערט די פרייזען.

סאצ. בלאק

ביי די וואהלען צו דער ק. ק.

(2) אין צוזאמענהאנג מיט די פארשטעהענדע וואהלען צו דער קראנקען-קאסע וועט מארגען, לויט דער איניציאטיוו פון פ.פ.ס. פארקומען א קאנפערענץ פון אלע סאציאליסטישע פארטייען אין לאדז.

די קאנפערענץ וועט צונויפגערופען מיט'ן צוועק צו שאפען אן אלגעמיין-סאציאליסטישען בלאק.

דעמאנסטראציע פאר דער טורמע אויף גדאנסקא.

(—) נעכטען ארום האלב אכט האבען זיך פאר דער טורמע פאר פאליטישע ארעסטירטע אויף גדאנסקא 13, צונויף געזאמעלט ארום 100 דעמאנסטראנטען.

פאליציי האט די דעמאנסטראנטען פערטריבען און ארעסטירט 14 פערזאן. די ארעסטירטע זענען איבערגעגעבען געווארען אין רשות פון אויספאר שונגס-ריכטער.

דעפ. יצחק גרינבוים אין לאדז.

לויט דער איניציאטיוו פון דער ראדיקאל-ציוניסטישער גרופע „על-המשמר" אין לאדז, ווערט איינגעארדענט די קומענדיגע וואך א גרויסער ציוניסטישער פאלקס-מיטינג מיט דער בעטיילינגג פון דעם פערעהרער פון דער אויבענדערמאהנטער גרופע רעפ. יצחק גרינבוים, וועלכער וועט בעהאנדלען א רייה אקטועלע פראבלעמען אין ציוניזם.

אויטאמאביל-הויז.

פ. קאלקברענער, זוהן און קאמפ.

די בעקאנטע אויטאמאבילען-פירמע פ. קאלקברענער האט מיט א קורצער צייט צוריק ארגאניזירט אנ'אויטא הויז אונטער דער פירמע פויל קאלקברענער, זוהן און קאמפ. 6. שערפיען גאס, נומ. 26.

דאס דאזיגע הויז האט דערווייל אויטאמאבילען פון דער בעריהמטער וועלט מארקע „בערליעט", וועלכע האבען זיך בעריהמט געמאכט בעת'ן וו לט-קריג, לייכט איבערווינדענדיג אלע שוועריגקייטען אויפ'ן קריגס-פראנט. מיט זייער שנעלקייט, רעיעלקייט און אויסדויערהאפטיגקייט זענען זיי געווען דאס בעסטע און דעצידירענדע בעוועגונג'ס מיטעל. די אויטאס פון דער פירמע „בערליעט" האבען דעריבער בעקומען אויך ביי אונז א גוטע פערשפרייטונג.

פון קרן-קימת

צוליב די פארשטעהענדע ימים טובים איז פראקלאמירט געווארען א גרויסע נררים-אקציע לטובת דעם קרן קימת לישראל אין די שוהלען און בתי מדרשים.

ביידע טעג ראש-השנה ביים ראווגען וועלען געהאלטען ווערען אין די שוהלען רעדעס וועגען דער בעדייטונג פון קרן-קימה.

העלפט אנ'אומגליקליכע פאמיליע!

אויף נאווא-זא שעווסקא 16 קען מען זעהען א'א בילד פון שרעקליכער עלענד און נויט. אין א קויהלען-קאמער ליגט א פאמיליע, וועלכע בעשטעהט פון א מאן, זיין פרוי און 5 קליינע קינדער. דאס עלטסטע קינד איז אלט 5 יאהר, די יונגסטע צוויי זענען א צווילינג צו 6 חדשים אלט. פון וואנען נעהמט זיך די דאזיגע פאמיליע אין דער קאמער ארויין?

אויף נײ-זאשעווסקא 3 האט געוואוינט בונם פאדריגאל מיט זיין פאמיליע, דאס שטיבעל, אין וועלכען דער ארימער בייגעל-הענדלער האט געוואוינט, האט זיך געפונען אין א ניי הויז. פאדריגאל האט נישט געהאט צו בעצאהלען פון קווארטאל דירה-געלד און דער קריסטליכער ווירט פון דעם הויז האט ארויסגענומען אנ'עקסמיסיע-אורטייל. און די עקסמיסיע איז אויסגעפיהרט.

מיט דעם דאזיגען ענין האט זיך פעראינטערעסירט דער פלל-טוער פון גייערס מארק ה' זעליג קליין זאשעווסקא 4, וועלכער האט אונטערגענומען אנ'אקציע צו העלפען דער אומגליקליכער פאמיליע. ווער ס'וויל מיטהעלפען אין דעם דבר-טוב זאל זיך ווענדען צו ה' קליין.

רעווי- און קאמעראל-טעאטער

לייטונג: מ. בראדערזאן.

„ארט"

זאכאדניא 43

היינט און מארגען ווערט נישט געשפילט.

זונטאג 4 נאכמיטאג (פאפולערע פרייזען)

:—: 1 פא שטעלונג פון גלענצענדען פראגראם :—:

האטעל טערקאליא

זונטאג אייענט צוליב דער פייערונג פון ל.ק.ס., וואס קומט פאר אין זאל פון טעאטער, ווערט נישט געשפילט.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר האבען דעריהאלטען די פערטרעטונג פון דער פירמע

Nederlandsche Kunstzijdefabrik
„ENKA", Arnhem, Holandja.

אונזער לאגער איז רייך און שטעטס פערזעהען אין אלע סארטען

קונסט-זיידען-גארן

מיר מאכען אויפמערקזאם אויף די ספעציעלע סארטען שטרימפף-גארן (וואש-זיידע)

Dom Handlowo-Komisowy „SAIR" Sp. Akc w Warszawie

ODDZIAŁ w ŁODZI, ul. Prez. Narutowicza 32, telefony: 25-86, 44-86, 75-00.

Samuel Weinberg
Sano Kassman

58 פעטריקאווער 58

וועקסעל-שטובע און לאטעריע-געשעפט

ווינשע זייער ג' קונדשאפט

א כתיבה וחתימה טובה.

פון „ארט"

שטורמישער ערפאלג פון ערשטען פראגראם.

דאס ערשטע פראגראם א. נ. „האטעל טערקאליא" האט, ווי מ'זאגט עס אויף טעאטער-לשון, ארייננעשאסען אין פינטעל".

דער ערפאלג האלט און איין שטייגען, און דער עולם פריינד און סימפאטיקער פון אונזער לאדזער „ארט" האבען זיך פון איהם דערלעבט גרויס נחת.

נאכט-ביינאכט הילכען אין טעאטער אפלאדיסמענטען, מיט וועלכע עס בעשאנקען איהם די בעגייסטערטע פערעהרער פון עכטער הומארפולער יודישער טעאטער-קונסט.

דער „ארט" איז ראך איצט דער איינציגער אמת'ער קונסט-ווינקעל אויפ'ן געביט פון יודישען טעאטער-וועזען אין פוילען, און ס'איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואס דער לאדזער אינטעליגענט און פאלקס-מענש האט הנאה פון זיין אויפטו — פון דער דערנרייכונג פון זיינע לאדזער קינדער!

„האטעל טערקאליא" ווערט געשפילט זונטאג ביינאכט, זונטאג אין אווענד ווערט נישט געשפילט, וויל אין די זאלען פון „ארט" קומט פאר א באל פון ל. ק. ס.

די חתונה אין מושב זקנים.

אחתונה אין מושב זקנים
דאס איז שעהן, אינטערעסאנט
נישט קיין זקן, מיט קיין זקנה
גיבע' דארטען זיך די האנט.
אונזער טייערער ב. א. גליקסמאן
זיין ענוות איז צו שטוינען
ער וואס איז א קעניגס-פאלאץ
קען זיך אויך פערגינען וואוינען
ער וואס האט דאלארען מעהרער
ווי גראף קאלי האט די גראמען
ער דער רייכסטער פון די שרייבער
שוין מיט בראדערזאהן צוזאמען...
איהם דעם פאבריקאנט דעם גרויסען
און דעם שטאלצען אינדוסטריעלער
איז דער מושב זקנים ליבער
פאר די קעניגליכע זעלער.
אזוי ליב האט ב. א. גליקסמאן
אט זיין מושב זקנים טאקי
מיט די קארפען-קעפ די בעסטע
איז ער שטענדיג איהר מזכה...

נייהייט!

וויכטיג פאר ה"ה אינדוסטריעלער!

עלעקטרישע שווייסונגען

פון אלע בעשעדיגונגען

פון דאמף-קעסלען,

זאווי צובראכענע און פערבויכטע מאשין-טיילען. ספעציאליטעט: אייגענע מעטאדע פון עלעקטרישע שווייסונג אין אינזער ווערקשטעל און אויף דער שטעל ווערען אויסגעפיהרט אונטער גאראנטיע

Smoczok & Słota
Łódź, Wólczańska 155

עק קאראלא.

איך מאך בעקאנט די געעהרטע קונדשאפט, דאס איך האב פארגרעסערט צום ווינטער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון

מענער-היטען

שילער- און ספארט-היטלעך

לויט אויסלענדישע פאסאנער

„Splendid"

ul. Konstantynowska 31.

מעלדונגען.

יודישע פאלקס-אוניווערזיטעט

שענקעוויטשא 3/5.

די לייטונג פון די יודישע פאלקס-אוניווערזיטעט האט שוין אויסגעארבייט א פלאן אויף די נאהענטסטע 3 חדשים, וועלכע וועט די טעג פערעפענטליכט ווערען. עס וועלען פארקומען רעפעראטען אויף פערשידענע וויסענשאפטליכע טעמעס, אין פערשידענע טיילען פון שטאדט. די פייערליכע ערעפענונג קומט שוין פאר רינסטאג דעם 19. סעפטעמבער ד. י. 8. אווענד מיט א איינלייטונגס-רעדע פון פראפ. ש. רינגער און א רעפעראט פון רעד. א. גאלדבערג אויף דער טעמע: טאלסטאי זיין לעבען און שאפען, (צום הונדערט-יעהריגען געבורטסטאג פון לעוו טאלסטאי). דער צווייטער רעפעראט קומט פאר שבת דעם 22. סעפטעמבער פון מאגיסטער פנחס לובאניקער אויף דער טעמע: ערציהונג און יונגנד בעוועגונג.

945

סאציאליסטישער פערבאנד פון דער יודישער ארבייטער-יוגענד „פרייהייט"

לאדז פיעטרקאווער 83.

שבת, ד. 15-טען ה. ח. פינקטליך 4 נאכמ. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פיעטריקאווער 83 א רעפעראט פון ריכטער ח. אפאטשינסקי א.ר.ט.: „לעוו טאלסטאי — זיין לעבען און שאפען", צום 100-יאהריגען געבורטס-טאג).

איינגאנג 25 גר. בילעטען שוין צו בעקומען אין סעקרעטאריאט פיעטריקאווער 83.

577

ביבליאטעק א. נ. א. ד. גארדאן ביים „האחדות" (שענק: וויטשא 3/5.

די ביבליאטעק-קאמיסיע מאכט בעקאנט, אז ס'איז צוגעקומען א גרויסע צאהל ביכער פון די נייעסטע העברעאישע און יודישע אויסגאבען.

די ביבליאטעק בעזיצט 4500 ביכער אין העברעאיש, יודיש און דייטש. דער חודש-אפצאהל איז א מינימאלער. ספעציעלע הנחות פאר ארבייטס-לאזע און שילער. די ביבליאטעק איז עפענען 4 מאל וועכענטליך: זונטאג, דינסטאג, דאנערשטאג און שבת פון 7 ביז 9 אווענד.

309

צום אפצייכען-טאג פון ק. ק.-לישראל.

מוצאי ראש-השנה 8.30 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א חברים-פערזאמלונג געווידמעט דעם פארשטעהענדען אפצייכען-טאג פון קק"ל.

ההלוץ הצעיר.

דינסטאג, ד. 18 ה. ח. 8.30 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון „התאחדות" (שענקעוויטש 5—3) א חברים-פערזאמלונג אין צוזאמענהאנג מיט'ן פארשטעהענדען אפצייכען-טאג פון קרן-קימת.

אלע חברים ווערען איינגעלאדענט פינקטליך צו קומען.

906

גאולה תתנו לארץ!

לראשית השנה הבאה.

הננו שולחים את ברכתנו החמה לאחינו החלוצים בארץ אבותינו, לכל קרובינו. מכירנו ומיודענו בכל אתר ואתר, תהי׳ שנה זו שנת שלום ברכה ואושר שנת גאולה שלימה לעמנו וארצנו.

תמורת כרטיסי-ברכה הננו מנדבים לטובת הקרן-הקימת לישראל.

תרפ״ט

צום נייעם יאהר

שיקען מיר אונזערע הייסע וואונשען אונזערע ברידער פיאנערען אין אונזער פאטערלאנד, אלע אונזערע קרובים, פערוואנדטע און בעקאנטע אין אלע זייערע וואוינערטער, אין אלע גלות-לענדער. זאל דאס קומענדיגע יאהר זיין א יאהר פון פרידען און גליק, א יאהר, וואס זאל ברענגען די פולע אויסלייזונג פון אינזער פאלק און לאנד. אנשטאט וואונש-קארטען שפענדען מיר לטובת דעם יודישען נאציאנאל-פאנד.

א.

„אוהל יעקב"
איזראעליט וביתו
אורימאן ליב "
ארדינאנס ד. "
אספרא מאגילסקא "
אייכושיץ אליהו
אונגער י. רער. "
אלפערין אשר "
אורבאך ש. "
אבעזשאנעק י. "
ארמיאן חיים דר.
אייבען חיים
אלשער שלמה
אלטמאן מ.
אייזענבערג
אייזען
אפפליאן
אלטער מאן דר.
ארונסקי
אגליצקי
אליווא אלימלך
אייזען מ.
אפט אהרן וביתו
אבבע רחל
איצקאוויץ יוסף
אייזענמאן מלך
ארדינאנס קלמן פנחס
אלפערין קדיש
אדעסקי שלמה וביתו
אייזענבערג מינדעל
אונגער ס
אנגרעס נחום
און ערבאך ברידער
אסטראמאגילסקי א.
" י. י.
ארשנאוויטש י.
" זיגמונד
אשפערין יעקב
איידליך
אינזעלשטיין
אש ד. צ.
אסאוויצקי
אולינאווער י. מ.
אבערציגער מ. וביתו

ב.

„בני ציון"
ברווידא מ. דר. וביתו
בערלאס חנוך דר. "
בראנדשטע-

די רשימות פון די איבריגע מנדבים וועלען פערעפענטליכט ווערען ערב יום-כפור.

ווייטערדיגע איינשרייבונגען אויף די רשימות פאר די מנדבים פון יודישען נאציאנאל-פאנד אנשטאט צו שיקען וואונש-קארטען, ווערען אנגענומען אויף פאלגענדע ערטער:

ביורא פון קרן-קימת צעגעלניאנא 4, ש. פיינער זגערסקא 28, מ. גורין נאוואמיעסקא 15, פייקאוו נאווראט 2 און ביי משה זארעק זארזשעוויסקא 16.

ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו

יודען!

בשעת די עלית לתורה זייט מנדר לטובת דעם „קרן = קימת = לישראל".

דער יודישער נאציאנאל-פאנד איז אונז מקריב צו דער פער׳יתומ׳טער ערד.

די נבאים ווערען געבעטען אויפצוגעבען אין קרן-קימת ביורא די רשימות פון די מנדרים.

געדענקט דעם רוף: „גאולה תתנו לארץ!"

די שפענדער ווערען געבעטען באלד נאך ראש השנה אריינטראגען די נדרים אין נאציאנאל-פאנד ביורא (צעגעלניאנא 4)

לערן-מיידלעך
צו נייהען וואַטענע קאָל-
דרעס זאָווי מאַשין-נייהע-
רינס ווערען געזוכט פּו
זאַפּאַרט 913
ביי ליכטענשטיין
און מארכעווקא
נאַוואַמיעסקאַ 10

א טאמבורירער
ווערט געזוכט פון זאַפּאַרט
ביי גאלדקראַנץ
פּיעטרקאָווער 59. 046

נוצט נאָר
Alboril
די פאַרנעהמסטע שמעקענדע זייף צו וועש און צו וואַשען זיך.

AKUSZERKA SARA LEWKOWICZ
8 אַגראַדאָווע 8
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אָן געבוירטען
פּריוואַט
און פון דער קראַנקען קאַסע

עס ווערט געזוכט
שפּאַלערינס, צו ווענדען
זיך אין די סוויטער-פאַב-
ריק פּאַלאַצנאַ 4, ביי
ה' וו. פּאַקטאַר. 096

קינאָ-טעאַטער
„CAPITOL"
רוג זאַוואַדזקאַ און זאַכאַדניאַ

היינט פרייטאג
פייערליכע ערעפנונג פון קינא-טעאטער

מענשען פון דער אונטערוועלט
(LUDZIE PODZIEMI)

אין די הויפּטראָלען: דראַמע פון מענשליכע לײדענשאַפטען. רעזשיסירט דורך י. שטערנבערג. אין די הויפּט-ראָלען:

E. Brent, Clive i George Brook, Larry Semon

גרויסער סימפאַנישער אָרקעסטער מיט ן אַנטייל פון אָרגאַנען אונטער דער לייטונג פון קאָנצערט-מייסטער ה' ש. בייגעלמאַן. אָנהויב פון ערשטען סעאַנס 6.30 נאָכמ.

SPLENDID
מוזיקאַלישע אילוסטראַציעס אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאָווסקי.
אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג.

היינט און פאלגענדע טעג! מעכטיגע דראמע פון יונגע נשמות און קערפערס! היינט און פאלגענדע טעג!

וועגען זאַכן מ'דערצעהלט נישט די עלטערן...

גרויסע פון ריהרענדען אינהאַלט דראַמע פון לעבען פון דער יוגענד, וועלכע פערגעסענדיג זיך, לעגט נישט קיין אכט אויף די רעזולטאַטען, וואָס קענען אַרויסקומען. פאַלט אַרונטער דעם יצר-הרע און שטעלט זיך לייכטזיניג אונטער דער געפאַהר אויף כוואַנדער גפעהרליכקייטען פון דער געשלעכטס נאַטור.
אין די הויפט-ראלען: די שענע ANDRZEJ MATTONI און NINA VANNA שאַטענס און ליכט פון פערבאַטענער ליבע. :—:

קינא MIMOZA
178 קילינסקי 178.

היינט און פאלגענדע טעג! גרעסטער ווינער שלאגער! גרויסע פרעמי
מעכטיגע עראַטישע סאלאן-דראמע אין 12 אקטען. וואס אילוסטרירט אונז דאס לעבען פון א דאַ-זשואַן.
מיטרייסענדע עראטיק. מיטרייסענדער אינהאַלט. רייכע סאלאנען. דאנסינגען. קאבארעטען. וואַהנזיניגע שפּאַנונג.
אין די הויפטראלען די בעריהמטע פילם-שטערענס:

Elżbieta Pinajew, Evi Eva, Alfons Fryland!

מידערשע ליפען האב איך געקושט נישט איינמאל

אַנאַנס: דער נעכסטער פּראָגראַם: „גיהנום פון ליבע". צו דעם אויביגען בילד איז געוואָרען אַנגאַזשירט אַ רוסישער כאָר.

האַלאָ!!! ווילסט קויפען? גוטע און ביליגע גאלאנטעריע
פון די אייגפאַכסטע ביז צו די עלעגאַנטסטע
קויף נור אין דער סאלידער פירמע
2 „Tani Bazar" 2
—— בזשעזשינער ——
בעמערקונג: צו די בעפאָרשטעהענדע ימים-טובים עמפּפעהל איך די מאָדערנסטע גאלאנ-
טעריע אין א גרויסען אויסוואַהל צו קאָנקורענץ פּרייזען דאַמען- הערן- און קינדער-וועש,
קראַוואַטען, טריקאָטאַזשען, סוויטערס, העמדער, שקארפּעטען, הענדשקעס, שטרימפּ, שירמס או"א

פּ עלץ = אויסארבייטונגען
פון אייגענע און אַנפאַרטוריסט-וואַרע עמפּפעהלט צום ווינטער-
סעזאָן די ערשט-קלאַסיגע קירזשנער = ווערקשטעל פון
מ. שאַליט, פעטריקאָווער 33
צוגענגליכע פרייזען און גוטע בעדינגונגען. 937

Tu 63-30
„POGOTOWIE KRAWIECKIE" KIERSZA
אָפען פון 5 פריה ביז 1 ביינאכט

פרישט אויף
גאַרגיטורען . צו — 3 זל.
קליידער . „ 2.80 „
פאלטענעס . „ — 3 „
איינשליסליך מיט אננעמען
און אבשיקען.
פארבען, כעמיש וואשען,
איבערווענדען, איבער-
מאכען, רעפּאַראַציעס און
קינסטליך פערצערעווען

שניידער-אטעליער,
כעמישע חעשערייּ
און פארבערייּ
זשעראמסקא 91
(פראנט נעוועלב)

אַכטונג, פּראָווינצער סוחרים פון מענער-קאָנפעקציע!
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז מיר בעזיצען
אַ רייכען אויסוואַהל פון פערשידענע אַנציגער
און פּאַלטענס פון די נייסטע פאַסאָנען!
אַלעס צו קאָנקורענץ-פּרייזען!
מיט אכטונג
י. זאַרזשעווסקי און ח. בריטשטיין
לאדז, פאלודניאווא 18 אין הויף
(רעכטס I איינגאנג II שטאָק).

צאהן-ארצט **LEKARZ-DENDYSTA**
Jakòb Karmazyn
2 פּאַלודניאַוואַ 2
צוריקגעקעהרט.

גומי-אבזעצע
„LUX"
זוכען די בעסטע און די ביליגסטע, הורט צו פאבריקס-פרייזען ביי
M. WAJNACHT, ŁÓDŹ
.33 NOWOMIEJSKA 33.

ב"ה
מודעה רבה

מיר מאַכען בעקאַנט, אַז אויף אונזערע פערזאַמלונגען האָבען מיר בעשלאָסען אויסצופיהרען די החלטה וואָס עס איז בעשטעטיגט געוואָרען אויף דער גרויסער אסיפה פון די גאוני וצדיקי הדור שליט"א אין ווארשא כדין הש"ע צו מאַכען אַ רעגיסטראַציע ליסטע פון די **מחללי שבת בפרהסיא** און די דאָזיגע ליסטע מפרסם זיין אין אַלע **שוהלען** און **בתי התפלות** און אין די יודישע גמינע כדי מען זאָל וויסען ווי אַזוי האַנדלען מיט זיי אין אַלע רעליגיעזע ענינים הן ביי זייער לעבען והן נאָך זייער לעבען.

ועד הראבינאט בלאדז עם ועד המרכזי
של שומרי שבת ביחד עם כל הסניפים

איירוועז— קוכען

פון קומלעס און שאַמאָט פון פער
שידענע מיסטערן און סאָרטען אין
אַ גרויסען אויסוואַהל עמפּפעהלט
אויף בעקוועמע בעדינגונגען
M ELECHNOWICZ
1a ŻEROMSKIEGO (Gdańska) 1a
אויספיהרונג ערשטקלאַסיגע! צוגענגליכע פּרייזען!

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און וועגערישע קראַנקהײ־
טען, און ליבעס־הייל אינגעס־
קומען פון 4—7 און אינאָנד
צוריקגעקעהרט

א יונגעל
ווערט געזוכט
אין דער שטרימף פאַבריק
ביי ברעסלער
31. וואַכאַדניאַ 31. 906

געהענדיג נעכטען פון 6-5
אַ זייגער נאָכמיטאָג אויף
דער זגערזשער גאַס, פון
דרעוונאָווסקאַ ביז פּאָד־
זשעשנאַ, האָב איך פער־
לוירען אַ פּאָר קליינע בי־
כעלעך, וועלכע האָבען פאַר
קיינעם קיין שום ווערט נישט
דער ערליכער פינדער
ווערט געבעטען אָבצוגעבען־
גען זגערזשער 14, צו די
אלמנה בורשטיין. 980

ZDOLNA PODRĘCZNA
do kapeluszy i hafciarka
do maszynowego haftu
potrzebne od ZARAZ
Wiadomość: 6-go Sierpnia
№ 41 (Benedykta)
u „MODYSTKI".

אויטאָמאָבילען
פון אַלוועלטליכען רוהם

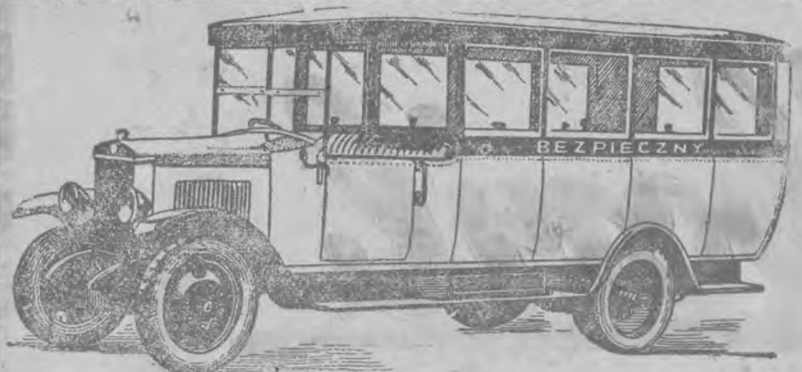

מאַרקע BERLIET מאַרקע

P. KALKBRENER, Syn i S-ka
Łódź, 6-go Sierpnia 26, tel. 63-78.

אויטאָבוסען
לאַסט־אויטאָס
פּאַסאַזשיר־אויטאָס

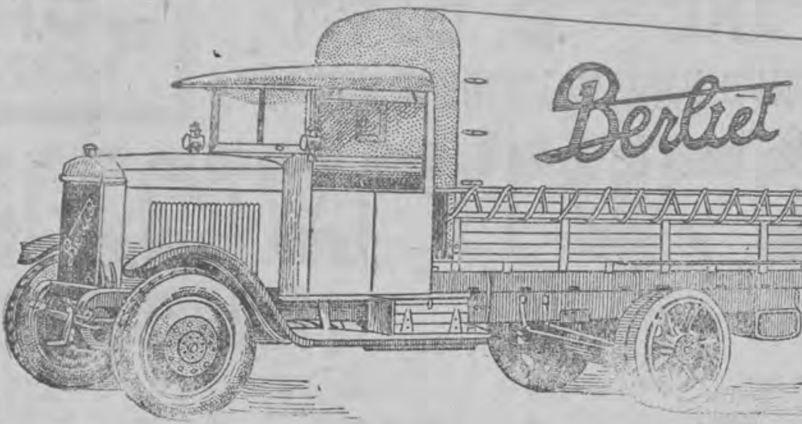

א גליקליך
און א גוט יאָהר
ווינשען מיר אונזערע
געעהרטע קונדשאַפט
Karol Goeppert.

צו אונזערע געעהרטע אבנעהמער!
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז פערשידענע אומפעראַנטוואָרטליכע פירמען, ווילענדיג צוליב קאָנקורענץ צוועקען קאָמפּראָמיטירען אונזער בעסטע מאַרקע פון כאַלווע, האָבען איינגעקויפט אונזערע אלטע פערפּאַקונגען, בלעך־ביקסען, און אין אַזעלכע בעמיהען זיי זיך, צו פערקויפען די פּאַריעהריגע קאַלעדיגע כאַלווע אַלס פרישע סחורה פון אונזער פאַבריק.
דעריבער ווילענדיג פערהיטען אונזערע ג. אָבנעהמער פאַר אַזעלכע שפּעקולאַציעס, מאַכען מיר בעקאַנט, אַז
די בעסטע גריכישע כאַלווע
אויסגעאַרבייט פון די אויסגעוועהלטסטע רויה־שטאָפען בעקומט מען נאָר ביי אונזער פערטרעטער אויף לאָדז פירמע:
B-cia Hoherman
ul. Sienkiewicza 4.
PAROWA FABRYKA CHAŁWY
CH. MAKKAS, G. GEORGIADI i S-ka
Sp. z. o. o.
Warszawa, pl. Żel. Bramy 8, tel 122-99.

פעלץ־וואַרען
אַלעראַרט איז
א גרויסען
אויסוואַהל
צו צוגענגליכע פרייזען און גינסטיגע בעדינגונגען
B-cia F. i J. Pietruszka עמפּפעהלען
זשעלאַנאַ 2, טעל. 42-38
פּיעטריקאָווער 165, טעל. 75-13.

די בעסטע
ראַדיאָ־אַפּאַראַטען
פון דער נייעסטער קאָנסטרוקציע, פון די אַלוועלטליכע פירמען
TELEFUNKEN, SCHAUB, LOEWE
איינגאַנצען אויטאָמאַטיזירט, ווי אויך אַפּאַראַטען פון אייגענער קאָנסטרוקציע, מאָדעל 1928/29 עמפּפעהלט
RADIO AUDION
Łódź, TRAUGUTTA 1, (gmach Grand Hotelu) Tel. 53-71.
גרויסער אויסוואַהל פון נייהייטען שטענדיג אויף לאַגער.

שאַכטעל־מאַכער
ווערען געזוכט
ווי אויך אַ לערן־יונגעל
געגען באַדינגע צאָהלונג
30 קילינסקי 30

א מענש
ווערט געזוכט
אין אייזען־געשעפט
13. סקווערוואַ 13.

איך נעהם אָן
אויף לוין
10 130 P.D. אויף
מאַשין
אויף מאָטאָר־בעטריב
אָפּערטען אונטער „B"

7-io KLASOWA SZKOŁA PRYW. MĘSKA
(z pr. szk. państw.)
Sz. Szuldenrajna
29 Południowa 29
איז די געוואוינשענע שולע פאַר קינדער, וואָס די עלטערן ווילען זיי געבען צוזאַמען מיט וועלטליכע בילדונג, א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג און גרינדליכע לעהרע אין תנ״ך, העברעאיש ווי אויך אין תלמוד.
דאָס לעהר פּערסאָנאַל בעשטעהט פון די בעסטע פּעדאַגאָגישע קרעפטען.
אין פּאַרבערייטונגס קל. ווערען אָנגענומען שילער פון $5^1/_2$ יאָהר אָהן שום קענטניש.
איינשרייבונגען טעגליך אין אַלע קלאַסען פון 9 ביז 2 און פון 4 ביז 6.

אַנאָנסען־פּרייז: פאַר'ן טעקסט—15 גר. פרייטאָג און ערב יו״ט—20 גר. אין דער זייט 7 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 . . . . . 60— . . . . 4 .
נאָכ'ן טעקסט—1 . . . . . 15— . . . . 7 .
[illegible] 50 גראָ. [illegible] 100 גראָ. [illegible] 10— גר. [illegible]

אַבאָנאַמענטס־פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד מיט 30 פּראָצ. טייערער.
פאַר'ן אינהאַלט אין מעדיענפין די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פאַראַנטוואָרטליך די אַדמיניסטראַציע איז אָפען טייטאָג פון ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Majer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Szterberg. Redaktor odpowiedzialny [illegible]
Czcionkami i druk. „Majer Folksblat", Piotrkowska 31.